

Planinski vestnik

4

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1991



Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1991

4

letnik XCI izhaja od leta 1895

vsebina

Janez Bizjak	Koče naj spet postanejo domovi	145
Franc Ekar	Usmerjenost v Evropo	147
	Visoki cilji svetovne velesile	149
	Gorniki brez planinskih izkaznic	150
Jože Dobnik	Profesorji gornišтва	151
Silvo Kristan	Vlada pozna probleme visokogorja	153
Franc Ekar	Jugovska volja vodi do ciljev	154
Vojko Arko	Izprašan gornik je lahko vsakdo	158
	Smučanje po strmih ozebnikih	159
	Drugačno smučanje	161
Tomaž Vrhovec	Sobotni ledolino	162
Bogdan Pušnik	Nekoč je bil helismuk...	163
	Romantično nočno vijuganje	164
	Romanje h Kailasu	165
Jordan Komac	Nepalsko potovanje z Davo	168
Lama Govinda	Cilj, prilagojen skupini	172
Tone Škarja	Prečenje Karakoruma	174
Anton Filipič	Čez Planoto	177
Rafko Terpin	Odmevi	180
	Iz planinske literature	184
	Društvene novice	186

Slika na naslovni strani: **Zimska pot na Stenar**

Foto: Igor Maher

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za drugo trimesečje leta 1991 znaša 100 dinarjev, posamezna številka stane 35 dinarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

PLANINCI POMETAMO PRED SVOJIM PRAGOM

KOČE NAJ SPET POSTANEJO DOMOVI

JANEZ BIZJAK

V veliki dvorani časopisnega podjetja Delo v Ljubljani je bilo 23. februarja planinsko posvetovanje o varovanju okolja v gorah, ki sta ga pripravila Planinska zveza Slovenije in njena Gospodarska komisija. Pod geslom »Planinci pometamo pred svojim pragom« so razpravljali predvsem o treh vidikih varovanja gorskega okolja: o problemih oskrbe planinskih postojank, smeti in odpadkov, preskrbi planinskih postojank z energijo in čiščenju odpadnih voda v planinskih postojankah. Pohvalno je, da je bila ob posvetu tudi praktična predstavitev nekaterih izdelkov in naprav, ki prispevajo k čistemu okolju, kot so, na primer, sončne celice, čistila brez naravi škodljivih primesi in v naravi razgradljiva embalaža, ki so jih proizvajalci in trgovci natančneje predstavili. – Ob posvetovanju je izšla tudi brošura s tremi glavnimi referati, iz katere z dovoljenjem avtorja ponatiskujemo referat inž. Janeza Bizjaka o problemih oskrbe planinskih koč ter problemih smeti in odpadkov. (Op. ur.)

Tako kot v sosednjih alpskih deželah tudi pri nas iščemo tiste oblike gornišтва, ki ne bodo obremenjevale ali uničevale okolja v gorah, ki bodo naravi prijazne in bodo odraz človekove kulture ter njegove naravovarstvene ozaveščenosti. V gore naj hodijo tisti, ki imajo gore radi. Danes pa ni tako: gorski svet je vedno bolj preplavljen z obiskovalci, ki jim gore nič ne pomenijo.

V planinskih organizacijah se vedno bolj uveljavlja spoznanje, da bo potrebno zavestno odpovedovanje že doseženemu udobju v planinskih postojankah, če hočemo doseči drugačen, kvalitetnejši, plemenitejši in bolj pošten odnos do gorske narave in okolja. Brez drugačnega obnašanja ne bomo dosegli ničesar, drugačno obnašanje pa je pogojeno z zavestnim samoomejevanjem in samoodpovedanjem. To ni nesprejemljiv korak nazaj, kot trdijo nekateri, ker se bojijo osipa obiskovalcev; to je iskanje izvirmih vrednot gornišтва.

KJE SO PROBLEMI?

Probleme moramo najprej spoznati in priznati, šele potem jih lahko rešujemo. Priznanje problemov je tista stopnja ozaveščenosti, ki presega sprenevedanje, da problemov ni, oziroma omalovaževanje, da problemi niso resni. Veliko škode v naravi in v okolju nastaja zato, ker se marsikdo niti ne zaveda, da dela škodo. V mislih imam dolgoletno volontaristično in graditeljsko evforijo, ki ji je bil glavni cilj večanje zmogljivosti planinskih postojank, nikoli pa se graditelji niso spraševali, kako bo novo delovalo in se vzdrževalo ter kakšne posledice bo prineslo.

Analitiki sosednjih planinskih organizacij (Alpe-Adria, UIAA) na podlagi dolgoletnih izkušenj ugotavljajo, da so problemi, povezani z oskrbo postojank ter s smetmi in odpadki, posledica prinašanja dolinskih razvad in navad v gorski svet, ustrežljivost do neplaninskih obiskovalcev postojank, ki zahtevajo vedno več potrošniškega udobja in so zato postojanke vedno manj domovi za planince, ki jim služijo kot izhodišča za gorske ture, in vedno bolj gostilne in resta-



vracija za tiste obiskovalce, ki jim postojanke pomenijo končni cilj, nadalje razvrstitev pristnosti in izvirmih vrednot gornišтва, pomanjkanje elementarnega človekovega poštenja pri odnosu do narave in okolja ter sprevrženosti vrednostnih razmerij in podrejanja človekovemu samoljubju in koristoljubju.

Ugotovitve naših sosedov veljajo tudi za razmere v našem gorskem svetu.

Planinske organizacije v alpskem svetu dobivajo novo (ali ponovno oživljeno) vlogo: ne kot servis, ki nekritično zbira zahteve samoljubnih in naravovarstveno neozaveščenih obiskovalcev postojank ter tem zahtevam podreja svoje delovanje, ampak spiritus agens novega, drugačnega in do narave plemenitega obnašanja v gorah, usmerjevalec za izvorno doživljanje gorske narave. Morda se bo kdo takemu načinu mišljenja prizanesljivo ali celo zlobno nasmehnil. Toda eno drži: minili so časi cenenosti, lažne sociale in kratkovidnega gospodarjenja, ko škoda, prizadeta naravi in okolju, ni nikoli imela svoje cene in ko so se velike zablode planinskega gospodarstva socializirale na številne načine.

KJE SO MEJE RASTI?

Dolgoletni koncept prilagajanja velikosti in zmogljivosti postojank potrebam najštevilnejšega obiska ob konicah poletnih sobot in nedelj (kritičnih je največ šest do osem sobot oziroma

SMETI IN ODPADKE ODNAŠAJMO S SEBOJ

nedelj v letu) je pripeljal do svojevrstnega sindroma: *povečane zmogljivosti pomenijo povečan obisk, povečan obisk zahteva nove povečane zmogljivosti. Začarani krog je sklenjen, negativni sindrom deluje. Ponudba s hrano in pijačo je vedno širša in pestrejša, presega nekdanji planinski standard in prinaša vedno večje probleme:*

- oskrba postojank postaja vedno težavnejša, zahtevnejša in dražja;
 - vedno več osebja za oskrbovanje postojank (kuhinje, postrežba, pospravljanje, upravljanje in vzdrževanje);
 - planinski domovi se žal prevečkrat spremenjajo v gostilne in cenene hotele, obseg del in zadolžitve za redno delo postojanke presega amaterske in volonterske zmogljivosti planinskih društev;
 - široka izbira hrane in vedno več hrane pomeni vedno več pomivanja in pranja, to pa pomeni vedno več odpadnih vod;
 - široka izbira pijač, predvsem alkoholnih, in neustrezne cene (alkohol je v gorah stodontno prepoceni) pomenijo vedno več alkoholizma v gorah z vsemi negativnimi posledicami, ki jih objestneži povzročajo;
 - vedno več obiskovalcev prinaša vedno več smeti in odpadkov, ki vedno bolj ostajajo v gorah, zakopani ali zasuti okoli postojank;
 - količina, intenzivnost in onesnaženost odpadk s kemijo (kuhinje, pralnice in stranišča) niso več obvladljivi;
 - preskrba z energijo je vedno zahtevnejša, dražja in vedno bolj škodljiva okolju (dieselski agregati), o varčevanju z energijo in o skromnejšem standardu oziroma bivalnem ugodju pa ni doslej skoraj nihče resneje razmišljal.
- Ali smo sposobni ustaviti in prekiniti ta začarani krog? Ali to sploh hočemo in želimo storiti?

OSKRBA PLANINSKIH POSTOJANK

Načini oskrbe planinskih postojank so helikopterji, tovarne žičnice, avtomobilski dovoz (za postojanke ob cestah), konji in nosači. Večina visokogorskih postojank se oskrbuje kombinirano s helikopterji in konji, tudi s helikopterji in tovornimi žičnicami. Vsak način oskrbe ima svoje probleme: cena, zagotovljena stalnost, posledice za okolje.

Kar zadeva prevoz s helikopterji, se različna planinska društva ne morejo dogovoriti in uskla-

ditati lokacij za skupno vzletno mesto za določeno območje. Zato ima vsaka postojanka svoje vzletno mesto, kar je nevzdržno s stališča urejanja prostora, ne omogoča nikakršnega sodelovanja, uskladitve cen in časa poletov; nekatera PD so pri tem bolj iznajdljiva od drugih, kar povzroča medsebojno zavist in očitke. Nekatere lokacije helidromov so nesprejemljive zaradi okoljevarstvenih razlogov, ker so na območju vodnih rezervatov. Nered in stihija na področju helikopterskih prevozov nista združljiva z ozaveščenostjo o skupni skrbi in odgovornosti za varstvo našega gorskega sveta.

S stališča varstva okolja je s tovornimi žičnicami najmanj sporen način oskrbovanja postojank. Problemi imajo vzroke pri neodgovornosti nekaterih upravljavcev postojank, ki dovolijo prevoz ljudi s tovornimi žičnicami; naslednja faza so želje, da bi tovarne žičnice preuredili za prevoz ljudi. Tako sproščen in povečan obisk bi začarani krog vedno večjih že opisanih problemov samo razširil.

Številne postojanke so dostopne po cestah, ki peljejo prav do postojank in niso zaprte za javni promet. Postojanke ob cestah ali na koncu cest izgubljajo planinski značaj. Prometna obremenjenost takih območij ni več obvladljiva, okolica postojank se spreminja v parkirišča, izginjajo zelenice in travniki, prednost imajo avtomobili, postojanke postajajo gostilne in restavracije. Pri postojankah, dostopnih za javni promet, izginja temeljna funkcija: niso več **izhodišča** za planinske ture, ampak **končni cilj** neplaninskih motoriziranih obiskovalcev. Dogovor planinskih društev v okviru kodeksa »Slovenski gorski svet«, naj bo avtomobilski promet ustavljen in zaprt vsaj 500 metrov pred postojankami, ni bil uresničen (razen v redkih izjemah).

SMETI IN ODPADKI

Problem smeti in odpadkov ni rešen in je prepuščen gospodarjem in oskrbnikom posameznih postojank, njihovi ozaveščenosti in doslednosti – ali pa, nasprotno, neodgovornosti in brezbriznosti. Nekatere postojanke so glede čiščenja in transporta odpadkov *vzorno urejene*, druge so zaradi nemarnosti stalno v postopkih pri sanitarnih inšpektorjih.

Odstranjevanje odpadkov in smeti je po tabeli, ki jo je pripravila Gospodarska komisija, razdeljeno na odvoz v dolino, deponije ob planinskih postojankah, seziganje in nerešeno. Podatki, ki smo jih dobili od planinskih društev in tisti, ki jih poznamo s terena, se večkrat razlikujejo: naveden je odvoz v dolino, v resnici pa bi moralo za mnoge pisati »deponija ob postojanki« ali »nerešeno«.

Pri količini smeti posameznih postojank imajo glavni delež smeti in odpadki, ki jih puščajo obiskovalci. Akcija »Odnosimo svoje smeti s seboj« je pokazala in dokazala dobre rezultate. Mislim, da je edini način za smiselno in učinkovito reševanje tega problema.

Najbrž pri nobeni postojanki ne odvažajo smeti v celoti v dolino. Zakopavanje in zasipavanje smeti v okolico postojanke, v kraški svet našega visokogorja, je nedopustno in okolju škodljivo,

še hujše je odmetavanje smeti po brežinah in meliških pod postojankami, v grape in brezna.

Cena za odvoz smeti postaja velik problem in huda obremenitev za postojanke. Po načelu »kakrašen transport za oskrbo, takšen transport za odvoz smeti« mnoga planinska društva oziroma postojanke plačujejo velike zneske za transport smeti do končne postaje, to je do urejene deponije (ne samo do najbližjega kontejnerja). Mnogo slabe volje je bilo, ko so od nekaterih postojank pripeljali smeti v dolino in jih tam pustili: nikogar ni bilo, ki bi naročil in plačal kontejnerski prevoz do deponije. So tudi primeri, ko ni na voljo kontejnerjev in ustreznih tovornjakov.

Glede opremljanja okolice postojank in nekaterih počivališč ob postojankah s koši za smeti velja: kdor postavi smetnjak, ga je dolžan redno prazniti in čistiti. Za red in čistočo na poteh so zadolženi upravljalci posameznih poti. Pri tem najbrž ne bo šlo drugače kot tako, da bo moral ceno za odvoz smeti (velja za celotno transportno verigo od postojanke do urejene komunalne deponije) plačati tisti, ki smeti »povzročajo« oziroma pušča. To torej pomeni, da bi morala biti ta cena vključena v ceno storitve postojanke (prenočišče, pijača, hrana). Nihče ne bo za druge plačeval stroškov!

Nedvoumno stališče pa je: vse smeti morajo dosledno na komunalne deponije v dolinah! Gore niso mesto za skrivanje naših odpadkov.

KAKO NAPREJ DO LETA 2000?

Negativnim trendom, ki vrtoglavo rast s pojmom **več** izzivajo vedno novo širitev v **še več**, se ne bomo mogli izogniti brez omejevanja in zmanj-



ševanja nekaterih dejavnosti. Manj problemov bo šele, ko bo manj vzrokov zanje.

Ne smemo pozabiti, zakaj hodimo v gore in kaj nam to pomeni: iskanje drugačnosti, sprememb, presenečenj, doživetij, spoznanj, zavestna odpoved dolinskemu načinu življenja, zaradi česar je vsak samoumevno pripravljen na skromnejšo prehrano in skromnejše bivanje, zavesten hoten fizični napor z istočasnim iskanjem duševne sprostitev ter premišljevanje in pogovor s samim seboj (kar je popolnoma pozabljena vrednota gornišstva). Gornišvo je predvsem pešhoja, ne vožnja z avtomobilom, dokler gre. Postojanke naj bodo odraz planinskega standarda (skromnost, domačnost, prijetnost). Postanejo naj spet **domovi** za planince, kar pomeni zavetišče v izvirnem smislu, in izhodišča za gorske ture.

Brez iskrenosti odnosov do gorske narave ne

namesto komentarja

USMERJENOST V EVROPO

Vse politične stranke, kolikor jih je zdaj v Sloveniji, so si ne glede na svoje ideološke usmeritve enotne: naša republika se mora gospodarsko približati Evropi in se vključiti vanjo, da ne bi ostala na njenem obrobju.

Slovenska planinska organizacija, ki se je po lanskih političnih spremembah pri nas odločila, da bo ostala nadstrankarska organizacija in se bo v konkretnih za PZS zanimivih akcijah povezovala s katerožekoli stranko, je že dolgo v Evropi. Na podlagi rezultatov in družstvenih povezav lahko ugotovimo, da je slovensko planinstvo Evropo že zdavnaj doseglo in se popolnoma enakopravno vključilo vanjo tako po kakovosti kot po kvantiteti organiziranosti. To še posebno velja za vrhunski alpinizem, gorsko reševal-

no službo in mednarodne komisije, kjer je slovenski glas upoštevan in cenjen.

Medtem ko je status slovenskega planinstva (ali gornišstva) v tujini, se pravi v Evropi, popolnoma jasen, si moramo planinci v lastni domovini po starem načelu, da ni nihče prerok v lastni domovini, tak status šele izboriti. Dokazovati bomo morali, da je planinstvo v Republiki Sloveniji najpomembnejši nacionalni šport, ki ga ni bilo treba nikoli podpirati z zrežiranimi akcijami in močnimi denarnimi injekcijami. Nobene prisile ni bilo nikoli treba, da bi se Slovenci in z njimi tudi številni drugi prebivalci naše republike ukvarjali s to dejavnostjo, podatki pa kljub temu zgovorno dokazujejo, da vsak drugi človek s sončne strani Alp zahaja v gore, kjer je urejenih skoraj dva tisoč kilometrov planinskih poti in kjer stoji več kot 30 izrazito visokogorskih postojank.

Nam planincem iz alpske republike Slovenije se aktualni politiki ni treba prilagajati: naša usmerjenost je že skoraj sto let evropska.

Franc Ekar

bo mogoče nič spremeniti. Sprememb tudi ne bo brez zavestnega samoopovedovanja pri obnašanju in navadah, ki so razvrednotile planinski standard.

Navajam povzetek najpomembnejših stališč, konceptov in usmeritev za gorski svet, ki so jih sprejele UIAA (osnutek protokolov za leto 1991), avstrijski in nemški Alpenverein, Alpenverein Južne Tirolske, skupnost planinskih organizacij Alpe-Adria in Evropski svet.

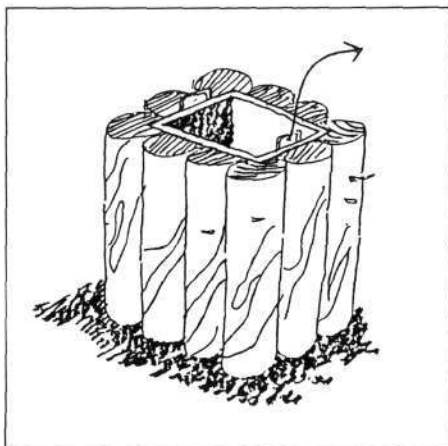
- V gorah ima ekologija prednost pred ekonomijo; posegi v naravo in okolje morajo biti ovrednoteni, ekologija ima svojo ceno, ki jo mora upoštevati ekonomija;
- drastično zmanjševanje udobja v postojankah (manj ponudbe in manj porabe) ob ustrezni stalni akciji v javnih medijih (TV, časopisi);
- nobene nove postojanke;
- zmanjševanje standarda postojank v preprosto ponudbo in osnovne potrebe;
- odvoz smeti dosledno v dolino;
- sanacija sistemov odpadnih vod;
 - zmanjševanje energetske porabe;
 - nobenih novih poti;
- obstoječe ceste do postojank so samo za oskrbo postojank in za odvoz smeti, vsak drug promet je izključen;
- postojanke morajo dobiti prvotno funkcijo – dom in zavetišče za planince; subvencionirane so le tiste, ki takšno funkcijo ohranjajo in obratujejo v smislu okoljevarstvenega koncepta; gostilne je treba črtati s seznama planinskih postojank;
- nobenega povečevanja zmogljivosti postojank in nobenega povečevanja udobja;
- zamenjava dieselskih agregatov z drugimi viri (sonce, veter, plin);
- izključitev vsakega motornega prometa iz krajinsko kvalitetnih alpskih dolin.

SLOVENSKE GORE DO LETA 2000

Planinske postojanke so izhodišča za planinske ture, so domovi za pristne planince s skromnejšim planinskim standardom. Takšno prevrednotenje postojank narekuje omejevanje ponudbe iz dosedanjega preširokega izbora na najnujnejše storitve, ki pa so zato kvalitetnejše in specializirane po posameznih postojankah.

Probleme oskrbovanja je mogoče zmanjšati (vendar ne popolnoma odpraviti) s skromnejšo ponudbo v postojankah, drastičnim krčenjem širokega izbora hrane in pijače, specializirano ponudbo (ena vrsta hrane), postopnim izločevanjem alkoholnih pijač (izjema je le pivo), izločevanjem hrane, ki je težka za transport, v postojankah pa zahteva shranjevanje v hladilnikih in zmrzovalnih skrinjah (sveže meso), energetskim varčevanjem, ki je mogoče le ob pripravi preproste hrane, in zmanjšanjem količin za transport, kar je mogoče le pri skromnejši ponudbi.

Ne prezirimo dejstva, da je v gorah čedalje več ozaveščenih obiskovalcev, ki so se pripravili odreči sedanjemu udobju, da bi ohranjali naravo in zdravo okolje. Zakaj ne bi smele v postojankah zvečer goreti sveče in petrolejke namesto žarnic, ki jih spremlja ropot in smrad dieselskih



agregatov? Zakaj v naših postojankah ni mogoče urediti posebnih prostorov (znanih povsod po Alpah), v katerih si planinci sami – za veliko skupno mizo – skuhamo in pripravimo hrano, ki so jo prinesli s seboj? Obseg oskrbe postojank je tudi s takim načinom manjši.

Problem smeti, odpadkov in odplak je mogoče zmanjšati samo s skromnejšo in glede izbire zoženo ponudbo.

Učinkovitega varstva gorske narave ni brez zmanjšanja porabe vode v postojankah (kuhinja, pralnica, stranišča) in zmanjšanja količin onesnažene vode. To bomo dosegli s preurejanjem sanitarij v sisteme, ki ne onesnažujejo podtalnice, zmanjšanjem porabe vode v kuhinjah, kar je mogoče le s skromnejšo ponudbo v hrani in pijači, zmanjšanjem pomivanja posode s preusmeritvijo na kartonski pribor (krožniki, kozarci) za enkratno uporabo, ko je namesto pomivanja potrebno vsakodnevno kurjenje tega pribora, kar pomeni dodatni energetski vir (na primer za pripravo tople vode), vsi, ki ne verjamejo temu predlogu, pa naj pomislijo na različne gasilske veselice, sejme in podobno, kjer vso hrano (golaži, hrenovke, enolončnice) in pijačo servirajo v kartonskih krožnikih in kozarcih, česar nihče ne pomiva, nadalje s izločevanjem kemičnih sredstev za pomivanje v kuhinjah postojank in ukinitvijo pranja posteljnine in perila v vseh postojankah (nikjer v Alpah v postojankah ne perejo posteljnine).

Posebna oblika odpadkov in onesnaževanja gorskega sveta so dotrajane, obtočene in zarjavele table. Posebno v visokogorju jih nihče sistematično ne nadomešča z novimi. Čeprav je predpisano in sprejeto, kakšne so lahko planinske informacijske table (rdeče z belim napisom), ob cestah še vedno gledamo neprimerne oznake za postojanke v obliki kičastih in realističnih upodobitev koč. Nikjer v Alpah ni zaslediti take oblike informacijskih tabel, zato je prav, da jih tudi pri nas izločimo.

VZGAJANJE IN OZAVEŠČANJE

Problematiko smeti in odpadkov skušamo reševati tudi z ustreznimi opozorilnimi tablami, nalepkami, plakati in vzgojno-izobraževalnimi ak-

cijami. Pri tem je pomembno, da opozorilne table (kovinske, lesene) ne smejo biti prevelike (15 × 15 do 20 × 20 cm), sicer so lahko same vir onesnaževanja okolja. Postavljene oziroma pritrjene naj bodo znotraj in zunaj postojank, na počivališčih ob planinskih poteh in studencih, barvne kombinacije pa naj bodo atraktivne, na

primer rjava, bela in zelena, zelena, modra in bela ali rdeča in bela.

Ob tem seveda ne smemo pozabiti stalnih šolskih izobraževalnih programov, stalnih TV spotov, rednih radijskih oddaj, množičnih akcij, kot je na primer »očistimo slovenske gore«, razstav in drugega.

NAJVEČJA LETOŠNJA SLOVENSKA ALPINISTIČNA ODPRAVA

VISOKI CILJI SVETOVNE VELESILE

V Nepal je 15. marca odpotovala glavna slovenske alpinistične odprave, ki namerava v več navezah priplezati na več vrhov Kangčendzenge, katere glavni vrh je tretja najvišja gora na svetu (8586 m). Ta odprava je osrednja akcija slovenskega vrhunskega alpinizma v letošnjem letu.

Odprava ima nekaj ciljev najvišje kategorije, dovolj velik pa bi bil že samo vzpon na glavni vrh. Sedanja slovenska odprava pa je tako močna in za sedanje razmere tako številna, da gre pravzaprav za več mini odprav, združenih v eno veliko odpravo zaradi nižjih prevoznih in transportnih stroškov.

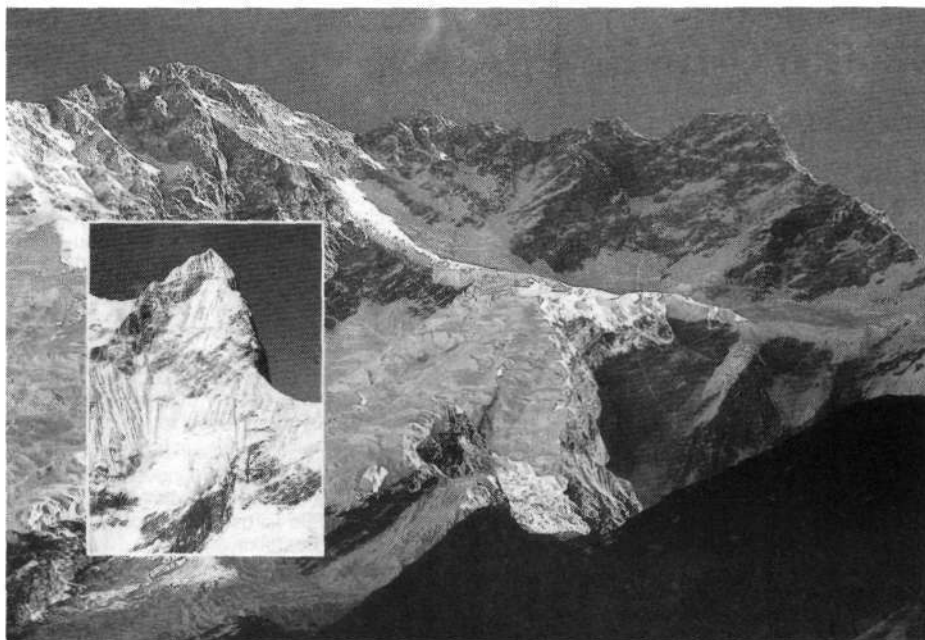
Kangčendzenga (8586 m), tretja najvišja gora sveta, ima ob glavnem vrhu še tri stranske: Južni (8481 m), Srednji (8474 m) in Jalung Kang (8505 m), v soseščini pa je še Kumbakarna ali Jannu (Džanu, 8710 m), katere Vzhodni vrh (7468 m) in vzhodna stena sploh še nista bila

preplezana. Tudi Kangčendzenga ima v južnem grebenu Južnega vrha še nerešen problem najvišjega razreda.

Tako si je sedanja slovenska odprava »Kanch 91« zastavila naslednje cilje: opraviti prvenstveni vzpon po 2800 metrov visokem južnem razu na vrh Južnega vrha, prvenstveni vzpon po vzhodni steni in prvi vzpon na vzhodni vrh Džanuja, prvi ženski vzpon na svetu ter prvi slovenski (in jugoslovanski) vzpon na glavni in srednji vrh. Če bi našim alpinistom to uspelo, bi bil to za Slovenijo dvanajsti osemstisočak. O vzponu na glavni vrh nameravajo posneti tudi film.

Odpravo na Kangčendzengo vodi **Tone Škarja** iz Mengša, člani odprave pa so **Jože Rozman** iz Trziča, Ljubljančani **Robert Držan**, **Marija Frantar**, **Bojan Počkar**, **Vanja Furlan**, **Dare Juhant** in **Viki Grošelj**, **Marko Prezelj** iz Kamnika, **Uroš Rupar** iz Loga nad Škofjo Loko in **Andrej Štremfelj** iz Kranja. Zdravnik odprave je **dr. Damijan Meško** iz Ljubljane.

Štirje vrhovi Kangčendzenge, na majhni sliki pa Vzhodni Džanu





Ko so Poljaki zvedeli, da gredo Slovenci na Kangčendzengo, sta tamkajšnji vrhunski alpinisti **Wanda Rutkiewicz** in **Ewa Panajko-Penkiewicz** prisilili, če smeta sodelovati, na kar so naši alpinisti pristali. Ni izključeno, da se bo naši odpravi pridružil tudi splitski alpinist **Stipe Božić**.

Na pot v Himalajo je vsak od plezalcev odšel z dokaj natančno določenim ciljem.

Marija Frantar, ki je lani priplezala na osemtisočak Nanga Parbat, bo v navezi z Jožetom Rozmanom, s katerim je priplezala tudi na svoj prvi osemtisočak, poskušala kot prva ženska na svetu priti na tretjo najvišjo goro na svetu, na glavni vrh Kangčendzenge, na katerem doslej še ni stala ženska noga. Taisto bo seveda poskušala tudi Wanda Rutkiewicz. Ko so novinarji na tiskovni konferenci pred odhodom odprave v Nepal vprašali naše alpiniste (Frantar-

jeve ni bilo na konferenci, ker je bila že v Nepal), kateri od treh žensk v tej odpravi bo to uspelo, katera ima več možnosti in ali bo konkurenca med njimi močna, je zdravnik odprave dr. Meško odgovoril: »Mi se bomo trudili, da bi bila prva na vrhu naša, oni pa, da bo njihova.«

Viki Grošelj nadaljuje svojo veliko akcijo »8000 plus«, v kateri bi želel priplezati na vseh štirinajst osemtisočakov, kolikor jih je na Zemlji. Zdaj jih ima »v žepu« osem, Kangčendzenga bi bil njegov deveti osemtisočak. »Če pridem na tega,« je dejal pred odhodom, »imam kar velike možnosti, da pridem še na druge.« Če bo Stipetu Božiću uspelo priti v Nepal, se bo najverjetneje pridružil Grošlju na poti na glavni vrh.

Andrej Štremfelj in Marko Prezelj nameravata opraviti prvenstveni vzpon po 2800 metrov visokem južnem razu in po tej doslej še nepreplezani smeri priti na Južni vrh Kangčendzenge (8481 m). Če bi jima to uspelo, bi bil rešen še en problem Himalaje.

Vanja Furlan in Bojan Počkar, alpinista alpinističnega odseka PD Železničar iz Ljubljane, že nekaj časa uigran plezalski tandem, nameravata splezati po doslej še nepreplezani vzhodni steni na vzhodni vrh Kumbakarne (7468 m), na katerem doslej še ni stal nihče, »odkar svet stoji«. Verjetno obstajajo vzroki za to, da se doslej še nihče ni lotil tega markantnega vrha.

Drugi člani odprave se bodo verjetno odločili za najzapeljivejši cilj – za tretji najvišji vrh na svetu. Po načrtih, ki so jih izdelali v Ljubljani, bodo tako eni kot drugi plezali med 10. aprilom in 15. majem, konec maja pa se bodo predvidoma vrnili v Slovenijo.

PO PETIH LETIH OSIP ČLANSTVA PZS

GORNIKI BREZ PLANINSKIH IZKAZNIC

JOŽE DOBNIK

Do leta 1983 je število članstva planinskih društev počasi, a vztrajno naraščalo. Ob koncu tega leta je bilo v planinskih društvih 104 059 članov, mladincev in pionirjev, ki so plačali članarino. V naslednjem letu se je to število znižalo za 6926 članov. Vzrok za osip so takrat pripisovali občutnemu zvišanju članarine. Že naslednje leto se je število članstva malenkostno povečalo, številka iz 1983. leta pa je bila presežena šele leta 1987, ko je planinska organizacija štela 105 953 članov vseh starosti. Največji skok je bil iz leta 1988 v leto 1989, ko se je število članstva povečalo od 106 528 na 114 207. Čeprav se je tudi v začetku teh let govorilo o previsokem zvišanju članarine, to ni vplivalo na rast članstva. Svoje je prispevala inflacija: za tiste, ki članarine niso plačali v začetku leta, ta med letom ni pomenila kakšnega posebnega izdatka. Število članstva se je povečalo tudi zaradi boljše organizacije pobiranja članarine v mnogih društvih, ki so za to delo

pridobila zaupnike v podjetjih, šolah, za skupine ulic itd. V letu 1989 smo dosegli višek v skoraj stoletni zgodovini naše organizacije.

Kaj se je zgodilo lansko leto, kje so vzroki? Število članstva se je v primerjavi s prejšnjim letom zmanjšalo za 10 724 ali za 9,4 odstotka. Po številu je največji osip pri članih, za 6835 ali za 9,8 odstotka; sledi najmlajša kategorija planincev, osnovnošolcev in cicibanov, ki se je zmanjšala za 3148 ali za 10,9 odstotka; najmanjši je osip pri mladini, le za 741 ali za 4,7 odstotka. Ob koncu leta 1990 je bilo torej v 181 PD 103 483 članov (62 897 članov, 14 919 mladincev in 25 667 osnovnošolcev in cicibanov).

Kakšno je stanje po planinskih društvih? Indeksi gibanja članstva 1990/1989 povedo, da se je število članstva znižalo pri 130 ali 71,3 odstotka društev, povečalo ali ostalo nespremenjeno pa pri 51 ali 28,7 odstotka društev.

Med društvi, ki niso imela osipa, so tudi taka, pri katerih to spričo gospodarskih težav ali drugačnih usmeritev prebivalstva v izrabi prostega časa tega ne bi pričakovali (PD Železni-

čar Celje, Dramlje, Brežice, Novo mesto, Mirna, Ajdovščina, Vipava, Podnanos itd.).

Tri planinska društva lani od PZS niso prevzela članskih znamkic in na koncu leta niso obračunala članarine; to sta Kondor in Planja iz Ljubljane ter Macesen iz Tolmina. To je bilo tudi pričakovati; zdi se, da so bila vsa tri ustanovljena za uveljavitev posebnih interesov manjših skupin in obljube ob včlanjenju v PZS, da bodo delovala tudi v širšem interesu slovenske planinske organizacije, niso spoštovala. Ta nauk naj bo napotilo organom PZS pri sprejemanju morebitnih novih podobnih društev v članstvo PZS.

Pri 36 planinskih društvih se je število članstva znižalo za več kot četrtino. Največji osip je pri planinskih društvih Kres v Ljubljani (kar za 94 odstotkov, Oplotnica (67), Vranksko (57), Radeče (55), Akademsko PD Ljubljana (44), Bohinjska Bistrica (43,5), Iskra Ljubljana (43), Gradis Ljubljana (42) itd.

Kje so vzroki za zmanjšanje števila članstva pri tako velikem številu društev? Prav gotovo je eden od pomembnih vzrokov gospodarska kriza, ki se je v lanskem letu poglobila; povečalo se je število nezaposlenih, vse več delavcev prejema zajamčene osebne dohodke, veliko jih čaka na delo doma, hitreje so rasle cene kot plače večine zaposlenih itd. Zato je razumljivo, da so se ljudje odpovedovali tistemu, kar ni nujno za preživetje, nekatere družine tudi članstvu v planinski organizaciji; to kažejo tudi analize poročil nekaterih občinskih zborov.

Drugi vzrok, ki pa bi ga lahko pri nekaterih društvih postavili na prvo mesto, so organizacijske zadeve. Tu mislim na neustrezno organizacijo pobiranja članarine, društvu ni uspelo pridobiti društvenih prostorov ali ni znalo organizirati dežurstva v nekih drugih prostorih; mislim na opuščanje planinskih skupin v šolah, podjetjih, krajevnih skupnostih (zaradi pomanjkanja ustreznih kadrov), slabo ponudbo organiziranih društvenih aktivnosti itd. Nimamo skoraj nikakršne propagandne dejavnosti; prebivalstva ne seznanjamo s pomenom gorništvu za njihovo telesno in duhovno počutje.

Težko je ocenjevati konkretne vzroke za posamezna društva. Ne morem pa se znebiti vtisa, da bodo v nekaterih društvih težko upravičili osip članstva, zlasti če jih primerjamo z društvi, ki delujejo v težavnejših okoliščinah. Zato bi bilo prav, da bi v vseh društvih ocenili stanje, poiskali vzroke in tudi ustrezno ukrepali.

Menim, da so še možnosti: v gore hodi trikrat več prebivalcev Slovenije, kot imamo članstva, med njimi so tudi taki, ki nimajo finančnih težav. To sicer ne bo pogodu tistim, ki nasprotujejo »množičnosti«; če pa se društva ravnajo po navodilih, da morajo pri vpisu novega člana seznaniti tudi z njegovimi dolžnostmi, to je tudi s častnim kodeksom slovenskih planincev, je lahko vključevanje novih članov samo pozitivno dejanje pri ozaveščanju »množic«, ki hodijo v gore. Kaže tudi, da bo po novem število članstva pomembno med drugim pri dodeljevanju finančnih sredstev iz občinskih proračunov.

Upajmo, da je lanskoletno zmanjšanje števila članstva le kratkotrajna narava

IZLETNIŠKA IN PLANINSKA VZGOJA
NA LJUBLJANSKI FAKULTETI ZA ŠPORT

PROFESORJI GORNIŠTVA

SILVO KRISTAN

Na lanskem oktobrskem posvetu Gore in varnost v Poljčah na Gorenjskem je tekla beseda tudi o izletniški in gorniški dejavnosti v šolah. Eden od razpravljalcev je hudo očrnil športne pedagoge, ker menda niso usposobljeni za vodenje izletov. Podobne očitke je mogoče večkrat slišati na raznih radneh planinske srečnje.

Takšni očitki so prav gotovo posledica zelo pomanjkljive obveščenosti in pomanjkljivega poznavanja stvari. Zato ne bo odveč, če predstavimo gorniško izobraževanje prihodnjih športnih pedagogov na ljubljanski Fakulteti za šport.

Študenti imajo predmet planinska vzgoja v drugem in tretjem letniku. Temu predmetu je namenjeno 105 (sto pet) ur. Prav tako pa je po 105 ur namenjeno košarki, odbojki, nogometu, plavanju, atletiki, športni gimnastiki in vsem drugim športnim zvrstem, ki so v programu študija. Po predpisanem fondu ur gorniška izobrazba prihodnjih športnih pedagogov torej ni prav nič zapostavljena. Občasne poskuse nekaterih posameznih učiteljev kadrovske šole, da zmanjšajo obseg in kakovost gorniške izobrazbe, so učitelji tega področja, gorniški prijatelji in razumni pedagogi doslej uspešno zavračali.

Ob informaciji, da imajo prihodnji športni pedagogi 105 ur predavanj, vaj in demonstracij s tega področja, je prav, da si predočimo tudi to, da je po programu Planinske zveze Slovenije izobraževanju mladinskih vodnikov namenjeno 57 ur, izobraževanju planinskih vodnikov pa 82 ur. Po številu ur je torej gorniško izobraževanje športnih pedagogov obsejnejše kot je izobraževanje vodnikov pri Planinski zvezi Slovenije.

BOGAT UČNI PROGRAM

Seveda pa število ur še ne pove vsega. Zato je prav, da si pogledamo še zgradbo tega študijskega področja na Fakulteti za šport.

To študijsko področje je razdeljeno na šest logičnih vsebinskih sklopov. Ti sklopi so naslednji:

- predavanja na sedežu šole,
- dva pripravljala izleta na petdnevni pohod,
- petdnevni pohod po visokogorju,
- šestdnevni tečaj turnega smučanja,
- sedemdnevno taborjenje na celini (v gozdu, ob reki).

Na predavanjih poslušajo študenti teoretične teme, ki za samo hojo v gorah niso neposredno pomembne (zgodovina gorništvu, vrednotenje gorništvu, izletništvo in gorništvu in šolah, vzgojnoizobraževalni smotri izletniškega in gorniškega delovanja na šolah, moralna in pravna

odgovornost itn.). Natančno se seznanijo tudi z opremo.

En pripravljalni izlet, ki je praviloma organiziran v obliki orientacijskega pohoda po Polhograjskem hribovju, je namenjen preverjanju hodilne zmogljivosti, hkrati pa morajo študenti na tem pohodu preskusiti opremo, ki jo bodo uporabili na petdnevnem pohodu po visokogorju.

Drugi pripravljalni izlet pa je namenjen seznanjanju z zavarovano planinsko stezo in se odvija na ljubljanskem Turncu. Tu se slušatelji tudi spoznajo s tehniko sodobnega varovanja na zahtevnih zavarovanih gorskih stezah.

Za petdnevni pohod po visokogorju je izdelan poseben pravilnik, ki natančno določa, katere prvine mora pohod vsebovati. Tako je npr. en dan namenjen daljši hoji (najmanj 10 ur), del poti mora potekati čez večje snežišče, kjer se študenti spoznajo z vravno ograjo in varovanjem ob njej, del pohoda mora potekati po zelo zahtevni stezi in podobno. Na pohodu po visokogorju se študenti neposredno spoznajo tudi s teorijo, ki je potrebna za uspešno praktično delovanje. Tu se na najustreznejših mestih seznanjajo z nevarnostmi, tehniko in taktiko hoje, vremenskimi razmerami in predvidevanjem vremena, prehrano, častnim kodeksom, ekološkimi vprašanji itn. Še posebej je pohod po visokogorju namenjen estetskemu in čustvenemu doživljanju gorá.

Na tečaju turnega smučanja se prihodnji športni pedagogi precej izčrpno seznanijo z značilnostmi te gorniške veje, hkrati pa se teoretično in praktično spoznajo z zimskim bivakiranjem, s plazovi, iskanjem zasutega v plaz, improviziranim transportom ponesrečenca itn. Z navedenimi znanji in veščinami naj bi športni pedagogi obogatili zimske šole v naravi.

Na taborjenju, kjer prihodnji športni pedagogi preživijo sedem dni, je osrednja tema orientiranja v naravi, hkrati pa se udeleženci spoznajo z bivakiranjem, hranjenjem v naravi, organizacijsko taborjenja, družabnimi igrami in podobno.

RAZVIJANJE PRVIN NARODNE KULTURE

Najbrž je odveč še naprej dokazovati, da gre pri študiju prihodnjih športnih pedagogov vendarle za smiselno, logičen in didaktično zasnovan vzgojni prijem na področju izletništva, gorništa in življenja v naravi.

Študijski program prihodnjih športnih pedagogov ne opušta nobene teme, ki je v vzgojnem programu Planinske zveze Slovenije za mladinske in planinske vodnike. Če temu dodamo še to, da morajo prihodnji športni pedagogi opraviti tudi izpite iz pedagogike, didaktike, psihologije, sociologije, fiziologije, športne medicine, prve pomoči, smučanja itn., potem je mogoče reči, da so prihodnji športni pedagogi na planinsko delovanje temeljiteje pripravljeni kot mladinski vodniki s 57 urami ali planinskimi vodniki z 82 urami vzgojnoizobraževalnega programa. Naj še enkrat posebej poudarim: vsi študenti športne vzgoje absolvirajo predstavljeni program. Zato je bilo s Planinsko zvezo Slovenije leta 1979 tudi dogovorjeno, da se študentu športne fakultete, ki opravi izpit iz planinske vzgoje

najmanj z oceno prav dobro, prizna teoretični del izpita za naziv planinski vodnik, značka pa se mu podeli na predlog planinskega društva, pri katerem mora svojo primernost dokazati še z vodenjem petih izletov. O tem govori tudi 10. člen Pravilnika o planinskem vodniku.

Seveda pa je treba ločiti **usposobljenost od dejanskega zavzemanja** za izletništvo in gorniško delovanje. Če športni pedagogi svojo usposobljenost ne izkazujejo v praksi, je to povsem drugo vprašanje.

Glede izletništva in gorništa na šolah je stališče katedre za planinstvo na Fakulteti za šport takšnote:

Gornišvo je del slovenske narodne identitete in mozaični izsek slovenske narodne kulture. Ker mora vsak narod imeti takšno šolo, ki prvine svoje nacionalne kulture in nacionalne identitete goji in razvija še naprej, je utemeljeno zahtevati, da mora biti v okviru šolske športne vzgoje v šolah na južni strani Alp vzorno uresničen vzgojni izsek, ki obravnava izletništvo in gornišvo. Katedra za planinstvo se tudi zavzema za to, da morata biti izletništvo in gornišvo namenjena vsaj dva športna dneva letno. Navedeno temeljno doktrinarno iztočnico študenti športne vzgoje dobro poznajo, žal pa so jo spregledali ustvarjalci zdajšnjega učnega načrta šolske športne vzgoje.

Ta učni načrt je sploh nekaj posebnega. Po eni strani temelji na pedocentrični vzgojni teoriji, po drugi strani pa slehernemu športnemu pedagogu prepušča povsem proste roke glede izbire vzgojnoizobraževalnih vsebin. Učni načrt učitelja skoraj z ničemer ne obvezuje, zato ga ne obvezuje niti z izletniškimi in gorniškimi vsebinami. Zaradi takšnega učnega načrta športni pedagogi dajejo prednost športni zvrsti, ki je njihova osebna ljubljanka, druge pa zanemarjajo. Zato lahko pričakujemo ustrezno gorniško vzgojo na tistih šolah, kjer je športni pedagog tudi gornik ali alpinist. Povsem je tudi razumljivo, da ima športni pedagog, ki je (bil) košarkar, na šoli košarkarski krožek, ne pa planinskega.

Zaradi takšnega učnega načrta, ki je celotni šolski športni vzgoji povzročil precej škode, je zelo prizadeta tudi gorniška vzgoja. Lahko rečemo, da je prav učni načrt eden od poglavitnih vzrokov, da izletniška in gorniška vzgoja na šolah nima tistega mesta, ki ji gre. Na srečo se pripravljajo novi učni načrti, ki bodo drugače zasnovani, in upati je, da bo v njih ta napaka odpravljena.

GORNIŠKE DIPLOMSKE NALOGE

Predstavitve gorniškega vzgojnoizobraževalnega delovanja Fakultete za šport pa ne bi bila popolna, če ne omenimo še tega, da se lahko slušatelji III. in IV. letnika usmerjajo v gornišvo, se pravi, da se lahko tudi poglobljeno ukvarjajo s študijem tega področja. Na voljo imajo tri smeri: planinstvo, alpinistiko in plezanje. Študenti, ki se odločijo za ta študij, imajo še dodatnih 300 (tristo) ur predavanj, vaj, demonstracij in seminarjev, pri pedagoškem procesu pa sodelujejo priznani strokovnjaki iz gorniških, alpinističnih in plezalskih vrst.

Seveda pa je na Fakulteti za šport mogoče vzeti tudi diplomsko nalogo s tega področja. Zato je v fakultetni knjižnici na voljo čez dvajset diplomskih nalog, med katerimi so nekatere zelo izvirne in odmevne.

Zdi se, da so s predstavitvijo gorniškega vzgojnoizobraževalnega dela na Fakulteti za šport v celoti popolnoma zavrženi vsi očitki, da športni pedagogi niso usposobljeni za usmerjanje otrok in mladine v izletniško in gorniško delovanje. Res pa je, da temu vzgojnemu izseku ne posve-

čajo domala nikakršne načrtno pozornosti na pedagoških akademijah, kjer se izobražujejo razredni učitelji. Prav ti pa so izvajalci izletniške dejavnosti na razredni stopnji osnovne šole. Prav tako bi bilo koristno, če bi se v okviru redne visokošolske športne vzgoje ustrezno seznanili z gorništvom tudi vsi tisti študenti, ki se pripravljajo na pedagoški poklic na predmetni stopnji. Glede tega bi bil potreben poseben dogovor med Planinsko zvezo Slovenije in katedro za športno vzgojo pri ljubljanski in mariborski univerzi.

Vlada pozna probleme visokogorja

Meddruštveni odbor planinskih društev Gorenjske je 21. februarja v hotelu Kokra na Brdu pri Kranju pripravil delovni pogovor med upravljavci visokogorskih planinskih postojank in nekaterimi člani slovenske vlade. Kot je v vabilu na pogovor zapisal predsednik meddruštvenega odbora **Ivo Bergant**, so ta sestanek sklicali »spričo številnih nejasnosti glede položaja planinskega gospodarstva v okviru najnovejše zakonodaje, ki ureja to področje, predvsem pa zaradi velike bojazni, kako bo z usodo visokogorskih planinskih postojank«. Čeprav visokogorske planinske postojanke obratujejo v najtežavnejših pogojih, jih je nova zakonodaja postopovetila z gostinskimi objekti v dolini oziroma s stadionskimi bifeji.

Kot je bilo poudarjeno na pogovoru, ki so se ga med drugimi udeležili podpredsednik slovenske vlade **dr. Jože Mencinger** ter ministra za šolstvo in šport **dr. Peter Venclj** in za finance **dr. Marko Kranjec**, nova zakonodaja izenačuje splošno gospodarstvo z društvenim, povečuje tudi za slednje administrativna opravila pri finančnem poslovanju in tudi ukinja olajšave s področja delovnih razmerij, vse to pa povečuje stro-

ške revnega planinskega gospodarstva in še predvsem visokogorskih planinskih postojank. Po skoraj dveipolurnem plodnem pogovoru sta tako podpredsednik slovenske vlade kot tudi minister Kranjec obljubila, da bosta poskušala z olajšavami urediti to področje v dobro visokogorskega gospodarstva.

Ob tem bodo morale tudi planinske organizacije s svoje strani urediti neurejene zadeve: sestaviti realen seznam visokogorskih postojank in postaviti na svoje mesto zakupe planinskih koč, saj je dosedanja praksa pokazala, da so se olajšav posluževali tudi zakupniki zunaj planinske organizacije. Predstavniki Gorenjskega meddruštvenega odbora so tudi spraševali, zakaj planinstvo kot pomembna slovenska dejavnost skorajda ni upoštevano v slovenskih šolah (na kar je minister za šolstvo obljubil, da se bo za to zavzel), se dotaknili dejavnosti Gorske reševalne službe in vprašanja organiziranosti (pri tem so se spraševali, ali še ima smisel, da smo planinci v okviru športne zveze in ali Planinska zveza Slovenije za planinska društva ni vse dražja nadgradnja) in poudarili, da bi bilo treba krepiti vlogo operativnega planinstva, medtem ko so med nujnimi cilji slovenskih planincev nanizali med drugim varstvo gorskega sveta, lastnino gorá ter gospodarske povezave med turizmom, lovstvom in gozdarstvom (pa seveda planinstvom).

S posvetovanja v hotelu Kokra na Brdu: vlada obljublja visokogorskim postojankam pomoč

Franc Ekar



JUGOVSKA VOLJA VODI DO CILJEV

VOJKO ARKO

Obširna poledenela Kordiljera, ki se razprostira preko 11 000 kvadratnih kilometrov, je zadnji ostanek pleistocenske glaciacije (zadnje ledene dobe) izven polarnih ozemelj. Poglavitni vzrok tega naravnega pojava so trajne zahodne nevihte, ki nosijo tihomorsko vlago na predele Južnih Andov, kjer pade več snega, kot ga zmore poletna vročina v meglenih in hladnih južnih poletjih raztopiti. Nagrmadene količine snega se spreminjajo v led, pokrivajo notranje gorske doline in tvorijo ledeno visoko planoto v sklopu gorá, ki omejujejo to planoto na vzhodu in zahodu, ali pa se dvigajo, uklenjene v ledenike, nad povprečno višino bele ravnine v notranjosti »celinskega ledu«. Na robu ravnice polzijo ledeniške reke v bližini in tujtovi jeziki se stekajo v fjerne Pacifika ali v velika jezera na vzhodu. Za nameček tem polarnim pokrajinam pa se raztezajo ob robovih ledene planote pogorja neverjetnih in kolosalnih oblik, ki jih trajno biča in gloda sila patagonskega vetra. Ta pogorja – Paine, Fitz Roy, Torre in druga – so naravna čudesa, ki vabijo plezalce vsega sveta, torej tiste ljudi kompliciranega dvajsetega stoletja, ki v nekem nezavednem ali zavednem uporu proti pretirani tehnizaciji moderne družbe iščejo divjino, kjer jo je še mogoče najti.

Razumljivo je, da so mlada plezalca **Petra in Jureta Skvarčo** najprej privlačili tipično plezalski problemi, torej zahtevni vrhovi, kjer so že druge plezalske naveze zastoj poskušale. Mladino pač tekmovanje privlači. Dne 17. januarja 1963 sta brata Skvarča v odpravi buenosaireskega kluba preplezala Pier Giorgio (približno 2900 m) v pogorju Fitz Roya in 28. januarja 1965 v najhujšem viharju dosegla vrh Cerro Steffen (3050 m) onstran jezera General San Martin. Oba drzna vzpona sta uspela z veliko sreče in plezalca sta danes prepričana, da sta takrat dosti preveč tvegala. A že podvig leta 1964, ko je Peter v družbi argentinskega tovariša **Gustava Mengelleja** preplezal še neosvojena obrobna vrhova bele planote Gorra Blanca (2920 m) in Cardenal Cagliero (2570 m) in se potem z **Lucianom Pero** odpravil v osrčje »celinskega ledu«, kjer sta se planinca v prvenstveni turi povzpela na vrh vulkana Lautaro (3380 m), se lahko šteje v raziskovalne plezarije, ki so pozneje polnile počitnice Petra in Jureta Skvarče.

CERRO NORTE IN CERRO MOYANO

Gorski predel, ki sta ga brata Skvarča s posebnim zanosom raziskovala in kjer sta pobrala največ plezalskih lovorik, leži med jezeroma Viedma in Argentino. Estancija (kmetija) **Percivala Mastersa** na koncu severnega zaliva Argentinskega jezera jima je običajno služila kot izhodišče. Kot prvi cilj je vabil iz literature znani nepreplezani Cerro Norte (2950 m), ki se je



Zahodna stena Tumovega stolpa (Torre Tuma) z vrisano smerjo drugoprstopnikov Quintasa in Llagosterja iz leta 1959, ki je približno ista kot smer slovenskih prvoprstopnikov

izkazal kot zelo trd oreh in je zahteval kar pet odprav. Vselej, kadar je Norte pokazal zobe, sta mlada plezalca v spremstvu drugih planincev, ki so bili pripravljeni sodelovati, izvedla vzpone na različne oddaljene vrhove in prodrla globoko v poledenelo Kordiljero. Tako sta si nabrala vrsto prvenstvenih vzponov, ki ni izredna samo med argentinskimi andinisti, temveč med alpinisti vsega sveta.

Dne 5. februarja 1970 ob pol osmih zvečer sta slednjič dosegla svoj najbolj zaželen cilj: po težavni zahodni steni sta se prebila do vrha Cerro Norte. Zmaga je med andinisti močno odjeknila in Club Andino Bariloche, ki je odpravi botroval, jo šteje med svoje največje gorniške trofeje.

Obleganje Cerro Norteja je odkrilo še drugo tehnično izredno težavno goro, ki jo je prej gorniška literatura komaj omenjala, Cerro Moyano. Tudi ta vrh, ki mu ne povsem zanesljive karte dajejo 2720 metrov, se dviguje v obrobem pogorju celinskega ledu nad južnim zalivom jezera Viedma. Če je Norte zahteval pet odprav, ga je Moyano v tem oziru posekal. Šest ekspedicij je zastoj poskušalo, šele sed-

ma je doživela uspeh. Vztrajno sta tekmovala v poskusih brata Skvarča in italijansko-argentinski plezalec **Cesarino Fava**, ki je pred leti na Aconcagui zaradi zmrzlin izgubil prste na nogi. A zato še ni opustil planinarjenja. Ker Peter ni več razpolagal z zadostnim časom – v službi Argentinskega antarktičnega inštituta je izpopolnjeval svojo znanstveno izobrazbo v Evropi in na južni celini –, je Jure slednjič pridobil za sodelovanje **Guillerma Vieira** in **Hectorja Cuiñasa**, ki sta sodila med najboljše, kar je Argentina takrat premogla v plezalstvu. Z Vieirom se je Jure seznanil leta 1971, ko sta sodelovala v argentinski odpravi na Mount Everest. Argentinci so takrat dosegli v jesenskem času, po monsunskih deževjih, južno sedlo, vrha Everesta pa ne. Vendar smo tisto odpravo šteli za uspešno, ker je med plezalci vladala dokajšnja harmonija, kar se ne primeri vselej v tako številni družbi in v tako napornih podjetjih.

VSESTRANSKO USPEŠNA BRATA SKVARČA

Povezava med Juretom in obema Argentinecema je resnično porodila pričakovani izid: 2. februarja 1976 so Jure Skvarča, Guillermo Vieiro

in Hector Cuiñas dosegli vrh Cerro Moyana po izredno težavni plezariji. Skvarčevo planinsko raziskovanje predela med jezeroma Argentino in Viedma je bilo s tem smiselno in športno zaključeno in v prihodnosti se bosta plezalca – zdaj že oba v službi in poročena – lahko posvetila drugim nalogam.

V množici vrhov, ki sta jih brata Skvarča v Južni Kordiljeri v prvenstvenih vzponih zmogla, so gore, ki še niso nosile imena in jih je bilo potrebno na kakšen način imenovati. Med različnimi novimi imeni sta Peter in Jure uporabila tudi nekatera, ki vežejo na slovensko tradicijo. Tako sta predložila za vrh v sklopu celinskega ledu ime »29. de octubre« v spomin na slovenski narodni praznik, ki ga izseljenci praznujemo (prva slovenska vlada leta 1918), in pa imena **Cerro Vivod**, **Cerro Tomek** in **Cerro Pangerc** v spomin na slovenske planince, ki so se ponesrečili v Patagoniji.

Sunkovit dvig Skvarčeve naveze iz skrajno neugodnih razmer na nebes argentinskega andinizma je spremljal njun vsestranski uspeh v študiju in poklicnem delu. Fanta sta prišla v Argentino skupaj z materjo leta 1956. Njun oče je padel v vojni – bil je med vrnjenimi domobran-

40 let SPD Bariloče

Slovenci so ob 40-letnici svojega planinskega društva v Bariločah v Argentini v mestnem razstavišču pripravili proslavo in slikarsko razstavo, ki so jo odprli dan pred obletnico, 21. februarja letos. Na otvoritvi je predsednik Slovenskega planinskega društva Bariloče **Dinko Bertonecelj** pozdravil številne predstavnike mesta, planinskih in narodnostnih skupin ter številne Slovence in argentinske goste, duša slovenskega gorništvá v Argentini **dr. Vojko Arko** pa je predstavil delo društva in obudil prenekateri spomin iz zgodovine slovenskega planinstva v tej deželi in v tem mestu pod Andi. Pevski zbor je zapel nekaj pesmi, na razstavi pa so si obiskovalci lahko ogledovali slike z gorskimi motivi, ki so jih ustvarili slovenski umetniki iz Bariloč in Buenos Airesa, med drugim akademska slikarka **Bara Remec**, **Ivan Bukovec**, **sestri Dolinar** in **Zalka Arnšek**. Na ogled je bila tudi fotografska dokumentacija o delu društva, fotografije vrhov s slovenskimi imeni v tej državi, **Gasparijeve** slike, številne knjige in slike slovenskih gorá.

Dne 22. februarja, natančno ob obletnici društva, pa so se v Bariločkah zbrali ustanovni člani SPD Bariloče in v slovenski družbi praznovali obletnico.

Ob tej priložnosti so se spomnili tudi Planinskega vestnika: poslali so nam fotografijo Slovenskega zvonika v Cerro Catedral in na drugi strani besedilo, ki ga objavljamo v faksimilu.

Že nekaj dni po praznovanju 40-letnice SPD v Bariločah pa smo iz Argentine dobili spo-

ročilo, da ustanovne članice SPD Bare Remec ni več: umrla je slikarka, ki je razstavljala marsikje po svetu, v lastni domovini Sloveniji pa ni smela. Šele po njeni smrti je to mogoče.

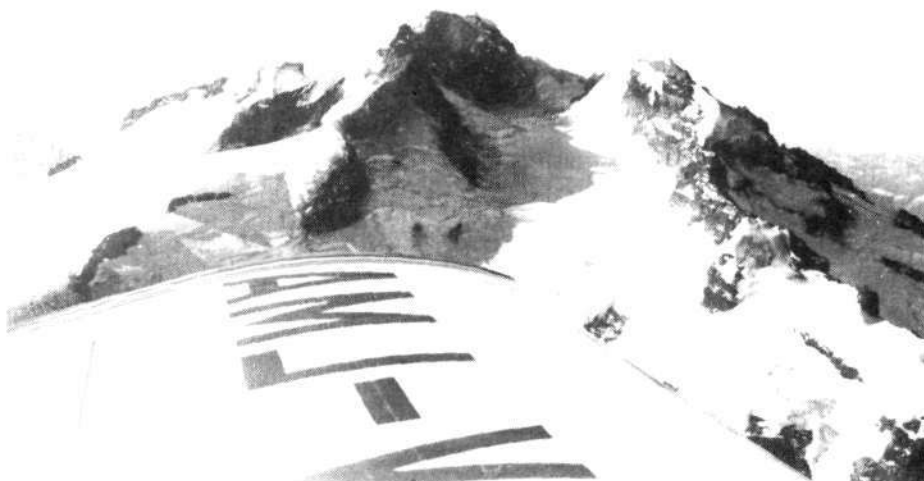
Bariloche, 22. II 1991

Dragi Moryan Razkusan
in vsi člani Planinskega
Društva:

Ob 40-letnici ustanovitve
Slovenskega planinskega društva
v Argentini - Bariloče, 22. II
1991 - vas ne lepo pozdrav

ljino:

Bara Remec
Ivan Bukovec
Dinko Bertonecelj
Zalka Arnšek
Danežina Jurek
Edini ustanovni člani SPD v Bariločah



Cerro Tronador s tremi vrhovi (od leve na desno): Čilskim, Mednarodnim in Argentinskim vrhom, od katerih je najvišji visok 3550 metrov

ci – in osiroteli družini so izposlovali dovoljenje za vselitev v Argentino sorodniki. V Buenos Airesu sta se sama preživljala in skrbela za mater, pa sta vendar dokončala srednjo šolo in univerzo ter dosegla akademske naslove. Čeprav sta za planinsko dejavnost dobila nekaj podpore planinskih društev (zlasti jima je šel na roko bariloški Club Andino, v mejah možnosti tudi SPD), sta vendar v bistvu ostala samorastnika, navezana na lastno iznajdljivost in trmo. Posebno v začetkih je bila njuna želja po delovanju dosti večja kot dane možnosti, saj se javna podpora začenja vedno šele takrat, ko lahko kaj pokažeš.

Zato bi za sklep poglavja napisal, da je tudi nad tema dvema slovenskima gornikoma kot prej nad bariloško »šumo« lebdela senca skalaša-filozofa iz Solkana. Samo jugovska volja in zagnanost ju je privedla skozi vse ovire in zapreke do zadnjih planinskih ciljev.

TRETJE DESETLETJE

Po daljšem razdobju, ko o argentinskem slovenskem planinstvu z izjemo Skvarčevih odprav ni bilo dosti slišati, smo naslednja leta spet lahko našli v poročilih o argentinskem gorskem športu slovenska imena. Seveda govorimo zdaj o mladini, rojeni v Argentini. Ti fantje in dekleta po večini še dobro govorijo slovensko, a štejejo južno republiko za svojo pravo domovino, še bolje kot mi starejši, ki smo se na južni polobli tudi docela udomačili in se povsem znašli v Patagoniji, kjer stojijo naši domovi.

Najprej so se slovenska imena pojavila v smučanju, prav kot se je to zgodilo trideset let prej. Številni tekmovalci otroških smučarskih razre-

dov so se dobro odrezali in nekateri so naglo napredovali. **Matjaž, Martin** in **Marko Jerman** so tekmovali za Argentino v Skandinaviji in alpskih deželah v smučkem teku, **Janez** in **Veronika Flere** pa sta zastopala našo deželo v alpskih disciplinah. Na katedralskih smučiščih so postali znani v spustih **Bačerjevi** in **Cernigojevi** fantiči, v smučkem teku pa **Klemen Arko** in **Arnškova** dekleta, ki so pionirsko uvajala to panogo med bariloškim ženskim svetom. Skoraj vsi otroci slovenskih staršev v Bariločah so se privadili goram. A edini, ki se je ukvarjal s plezanjem, je bil **Tonček Arko**. S šestnajstim letom je preplezal katedralski stolp in s sedemnajstim Slovenski zvonik. Poleg tega je opravil še nekaj drugih zahtevnih tur v bariloškem skalovju. Uvrstil se je med najboljše argentinske mlade plezalce, a treba je pri njem kot pri vsej omenjeni mladini, ki takrat večinoma še ni dosegla dvajsetih let, počakati nadaljnji razvoj.

Najbolj razveseljivo se mi zdi dejstvo, da se je konec sedemdesetih let tudi v organizacijskem smislu spet nekaj zganilo. V poletju 1977/78 smo pozidali kočico Pod skalco, ki je leta 1970 zgorela. Nova zgradba je bila dosti bolj in solidneje grajena, kot je bilo staro, zasilno zavetišče, ki bi mu ob nastanku tako in tako nihče ne prerokoval let, ki jih je pozneje doživel. Poglavitno delo so ob sodelovanju nekaterih že priletnih šumskih bratov in doraščajoče mladine opravili planinci, ki so pripadali vmesni generaciji in ki so se dobro desetletje pred tem preselili iz velemesta v Patagonijo. Z zagnanim in temeljitim delom so postavili spomenik slovenske prisotnosti v bariloški pokrajini, ki skupno s Slovenskim zvonikom, križem na Capilli, Tumovim stolpom in Rožmanovim znamenjem priča o slovenskem andinizmu okrog velikega jezera Nahuel Huapi.



Zavetišče Pod skalco, poimenovano po Robertu Petričku; na mestu stare kočice so ga zgradili poleti 1977/78

MARSIKDO JE ŠE PLEZAL

Vendar prva tri desetletja kronike slovenskih planincev v Srebrni deželi ne bi bila popolna, če bi ne omenil še nekaj drugih rojakov, ki so hodili po Kordiljerah, še preden so se »šumski bratje« naselili pri starem Madžaru v leseni gostilnici, iz katere se je ponujal lep razgled na jezero Nahuel Huapi in na pogorje Cuyin Manzano.

V Bariločah je še dokaj pred našim prihodom postal izurjen plezalec in gorski vodnik **Peter Strukelj**, doma iz Solkana. Še pred desetletjem, ko je imel na plečih sedem križev, je rad vodil turiste po vrhovih, zlasti na tronadorske ledenike. Štrukljev sovaščan **Vladimir Brezigar** je prav tako smučal in planinaril, žal pa je razmeroma mlad umrl.

Potem moram seveda omeniti **Jožka Kastelica**, izseljenskega duhovnika, ki ga je pogubila Aconcagua v marcu leta 1940. Kastelic se je pridružil eni od Linkovih odprav – tudi **Link** je pozneje na Aconcagui umrl –, maševal na Plaza de Mulas in krenil v višine z željo, da postavi križ na najvišji vrh obeh Amerik. Dosegel je 6850 metrov, ostal sam v zadnjem taborišču in pobralo ga je neurje, ki se je razbesnelo na gori. Zdaj je pokopan v Puente del Inca skupaj z Linkom in drugimi žrtvami Aconcague.

V dvajsetih letih sedanjega stoletja je **Vigor Domicelj**, primorski rojak, ki je postavil svojo tiskarno v Buenos Airesu, drugoval »očetu andinizma« **Friedrichu Reichertu** pri raziskovanju ledenikov v Osrednjih Kordiljerah. Domicljeva sinova **Sergio** in **Jorge** sta sodelovala z Avstrijcem **Hiasom Rebitschem** pri vzponih na visoke in puste gore atacamske puščave (seve-

rovzhod Argentine, provinci Jujuy in Salta) in pri arheoloških izkopavanjih. V teh predelih so namreč že v časih inkovskega cesarstva Indijanci obiskovali najvišje vrhove in moderni andinizem je samo ponavljal vzpone izpred stoletij. Sergio Domicelj je poleg tega več let opravljal posle tajnika Argentinske planinske in smučarske zveze in prispeval k napredku argentinske planinske organizacije.

Domicljevi otroci nič več ne govorijo po naše. Njihova mati ni bila Slovenka in jezik domače hiše smo že v Sloveniji imenovali »materinski«. Isto pot bo šlo v naslednjih generacijah vse izseljenstvo, kot je to naravni razvoj v vseh ameriških državah. Vendar bo spomin na slovenski andinizem, ta bujni »quintral« (živo rdeči cvet) na deblu patagonskega gorniškega »maitena« (maitenus boaria je košato drevo svetlo sivih listov) še dolgo ostal med argentinskimi andinisti. In morda niti slovenskim alpinistom v Evropi naša dejavnost ne bo neznan, razen če bo minister Gregor dal kaj drugače v bukke zapisati, kot to pravi v **Martinu Krpanu** moj dolenski rojak **France Levstik**.

(nadaljevanje prihodnjic)

Ohranite Aconcaguo čisto!

Na svojem lanskoletnem zasedanju v kraju Lagunilla Shelter v Čilu so delegati Vseameriškega združenja gorniških zvez (UPAM) izrazili velikansko zaskrbljenost nad tem, da puščajo gorniške odprave, predvsem tuje, na Aconcagui (6959 m) velikanske količine odpadkov. Töne smeti zdaj onesnažujejo najvišjo goro ameriške celine. Zato je UPAM prosilo Mednarodno alpinistično zvezo UIAA, naj svoje članice seznanjajo s tem zaskrbljujočim onesnaževanjem in naj zahteva od dežel članic, da udeležence vseh mednarodnih odprav opozori na odgovorno ekološko obnašanje. Le tako bo mogoče obseg ekološke škode, ki je že zajel vsa pogorja sveta, še posebno pa bolj znana, zaježiti in pozneje nemara celo popraviti.

IZPRAŠAN GORNIK JE LAHKO VSAKDO

»Spremembe, ki so nastale v človekovem okolju zaradi njegovega poseganja v naravo, so tako velike, da ga ogrožajo. Človekovo življenje v modernem urbaniziranem okolju odtuja posomeznika od narave. Zato človek vse bolj zapušča svoje delovno in bivalno okolje in išče stik z naravo, kjer so pogoji popolnoma drugačni kot v vsakdanjem okolju. Hoja v naravo je tako postala potreba vedno številnejših ljudi.

V Sloveniji je najstarejša in že kar tradicionalna oblika preživljanja prostega časa v naravi planinstvo. Po raziskavah javnega mnenja je planinstvo glede na klasifikacijo športnih panog in množičnosti med prvimi. Podobnih raziskav o vrednotenju planinstva s pedagoškega vidika ni, vendar sklepamo, da ima planinstvo velik pomen tudi po tej plati. Zato si Planinska zveza Slovenije prizadeva, da bi planinska dejavnost našla mesto v vseh šolah in vrtcih in se uveljavila kot oblika aktivnega preživljanja prostega časa slovenskih družin.«

S temi besedami uvaja Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije publikacijo »Programi pomlad-poletje 1991«, v kateri so predstavljeni letošnji izobraževalni, počitniški in razvedrilni programi te komisije, poleg tega pa še nekatera obvestila in ponudbe.

PRVI TEČAJ GORNIŠTVA

Že od 12. do 14. aprila bo v koči PD Instalacije na Planini na Kraju (na Komni) izpopolnjevanje za inštruktorje in mentorje planinske vzgoje ter mladinske vodnike v zimskih razmerah, 14. februarja pa se bo na Komni začel enotedenski zimski tečaj za mladinske vodnike.

V planinskem vzgojno-izobraževalnem središču v redko obiskani alpski dolini Bavšici šest kilometrov od Bovca bodo julija trije tečaji za mladinske planinske vodnike v letnih razmerah, od katerih bo vsak trajal devet dni. Tečaj je namenjen vsem, ki že imajo nekaj izkušenj v hribolazenju in so aktivno vključeni v delo planinskega društva ali planinske skupine pri PD. Toda preden bodo kandidati sprejeti na tečaj, bodo morali opraviti teoretični preskus znanja in se nato obvezno udeležiti še pripravljalne ture, ki je namenjena medsebojnemu spoznavanju in preverjanju kondicijske sposobnosti kandidatov.

V Bavšici bo od 23. do 31. avgusta republiški seminar za mentorje planinskih skupin, ki ga Mladinska komisija PZS prireja v soglasju z Zavodom za šolstvo Republike Slovenije in je velik del namenjen vzgojiteljem in prosvetnim delavcem.

Za gornike, ki »so bili na planinskih potepanjih že kdaj v zadregi zaradi spleta nepredvidenih okoliščin ali pa zaradi lastne nepremišljenosti in neizkušenosti«, pripravlja Mladinska komisija tečaj gornišтва, ki se ga lahko udeleži vsakdo, »da bi lahko z nekaj več znanja in spretnosti

preprečil takšne negotove situacije in se morda odpravil tudi na kakšno turo v visokogorje po zahtevnejših poteh«. Ta tečaj je namenjen gornikom, ki jih pot pogosteje zanese v gore in bi želeli biti tam suvereni in varni. Tečaj bo od 2. do 10. avgusta v Bavšici, tam pa bodo tudi izkušeni inštruktorji planinske in alpinistične vzgoje in mladinski planinski vodniki peljali na lažje in težje ture po gorah nad dolino, učili tehnike varovanja pri hoji v gorah, seznanjali z osnovami orientacije, hojo po brezpotju s kompasom in karto in bivakiranjem, pripravili kratka predavanja o vremenoslovju, gorski reševalni službi in nevarnostih v gorah, posredovali izmenjavo izkušenj in poskrbeli za pestro družabno življenje.

V svojem počitniškem programu bo Mladinska komisija pripravila več taborov, tako družinski tabor za ciccane in planince od 6. do 11. avgusta v planinskem domu na Planini pri jezeru nad Bohinjskim jezerom, tabor mladih planincev od 26. julija do 2. avgusta v Bavšici, mladinski planinski tabor julija ali avgusta v Taboriški gozdni šoli v Bohinju in planinski delovni tabor od 6. do 20. julija v Trenti (ki bo zelo ekološko obarvan).

PONUDBA MLADINSKE KOMISIJE

Med razvedrilnimi programi Mladinske komisije je treba omeniti predvsem republiško tekmovanje Mladina in gore, ki bo 10. maja (ni še znano,



kje bo) in na katerem bodo najboljše ekipe bogato nagrajene.

Mladinska komisija pri PZS prosi vse mladinske odseke slovenskih planinskih društev, naj ji do 1. maja sporočijo čas in kraj svojih predvidenih taborov, kajti posebno v vsaki slovenski alpski dolini bo letos lahko hkrati en sam tabor (pač iz ekoloških vzrokov), termine pa bo poskušala usklajevati Mladinska komisija. Če kateri od mladinskih odsekov še ne ve, kje bi postavil svoj tabor, mu Mladinska komisija lahko ponudi za nekatere poletne termine taborni prostor v Bavšici.

Komisija ima na zalogi omejeno količino termo jopičev iz polar plusa, naročiti pa je mogoče tudi majice z znakom Mladinske komisije PZS, priponke te komisije in plakat komisije, ki bo primeren za oglaševanje mladinskih odsekov in planinskih društev.

Vsi navedeni programi seveda nekaj stanejo.

GORSKI ŠPORT, KI JE KOMBINACIJA DVEH

SMUČANJE PO STRMIH OZEBNIKIH

Pierre Tardivel spada med največje sodobne specialiste v ekstremnem smučanju. Med svoje uspehe lahko šteje celo vrsto ozebnikov, ki jih je presmučal (Courtyer, Gervasutti na Mont Blancu du Taculu, Whympfer), in severno steno Aiguille du Midi. Kot prvi je presmučal nekatere stene in smeri, tako severno steno Grand Pilier d'Angle na Mont Blancu, v Švici pa težavno povezavo med vzhodnim grebenom Jungfrava in južno steno Möncha. Za švicarsko štirjezično revijo Die Alpen je napisal prispevek o ekstremnem smučanju, ki ga v skrajšani obliki povzemamo. (Op. ur.)

Ekstremno smučanje – kako čudežna beseda! To je športna zvrst nekje na robu, ki marsikomu požene strah v kosti, v marsikomu pa zbudi občudovanje. Vedno so ga uvrščali med junaška dejanja in med nenavadne dogodke.

Sam imam zdaj 25 let in lahko rečem, da se že deset let ukvarjam z ekstremnim smučanjem. Opravil sem kakšnih trideset prvenstvenih smučanj in približno petdeset ponovitev. Vendar so to le ocene, kajti natančno štetje je težavno: ali je namreč na strmini z naklonom 45 stopinj že mogoče govoriti o ekstremnem smučanju? In ali spada v to kategorijo tudi strm vzpon s kožami (psi)? V takih in podobnih primerih gre za to, kakšen besednjak uporabljamo, in za modo.

Da bi bil dandanašnji moderen, že moraš presmučati strmine z naklonom 60 do 65 stopinj. To torej pomeni, da ne napravi kakšnega posebnega podviga tisti, ki se smuča prek zahodne stene Eigerja ali po Marinellijevem ozebniku, saj je tam strmina le kakšnih 50 stopinj. To je pravzaprav žalostno. Vem, da se številni smučarji smučajo po znamenitih ozebnikih, ki so imeli včasih dober sloves, vendar niso bili prvi,

Vendar so cene v primerjavi s tistimi, ki so za podobne storitve na »prostem trgu«, bistveno nižje, kar je seveda pomembno pri odločitvah.

V uvodnem delu te informativne publikacije med drugim piše: »Planinskim društvom priporočamo financiranje iz sredstev občinskih športnih zvez, kjer bodo na podlagi programov in poročil razdeljevali namenska sredstva za kadre v športni rekreaciji, ta sredstva pa so zbrana v občinskih proračunih (občinske javne finance).«

Marsikaj, kar ni napisano v tej publikaciji, je mogoče zvedeti pri Mladinski komisiji Planinske zveze Slovenije, Dvorčakova 9, 61000 Ljubljana, ali po telefonu 061/312553. **Vilma Purkart** bo znala odgovoriti na vsa vprašanja o programih Mladinske komisije v letošnjem letu, natančno pa bo povedala tudi to, kdaj so za posamezne akcije prijavni roki, ki jih je vsekakor treba upoštevati.

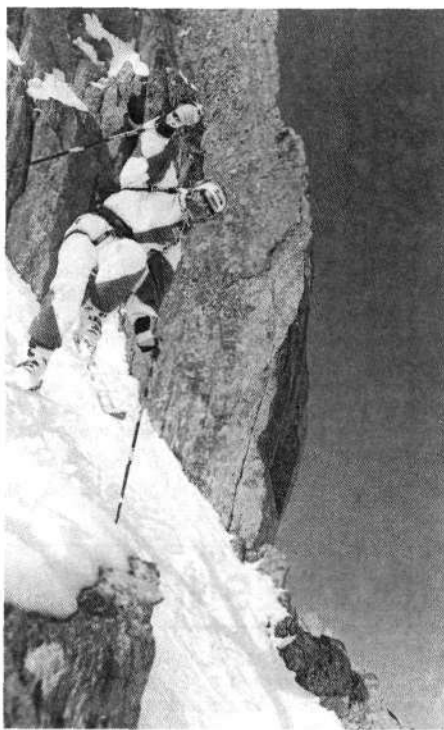
ki so se tega lotili. Tega njihovega početja zdaj skorajda nihče ne omenja, ker to ni bilo prvenstveno smučanje. Pri ekstremnem smučanju ima tisti, ki mu je to prvemu uspelo, morebiti zasluge (ali priložnost), da si je to upal storiti prvi, vsi drugi pa, ki pridejo za njim, naletijo na prav takšne težave – čeprav je težava pri takšnem smučanju zelo relativna stvar. Mnogo težavneje je namreč peljati po strmini z naklonom 50 stopinj, pokriti s poledenelim snegom, kot po strmini z naklonom 60 stopinj, na kateri je dober pršič.

Poleg tega je pojem »ekstremno smučanje« v neposredni povezavi s tehnično ravni in psihološkimi zadržki smučarja. Sam sem se s prijatelji iz Francoskega alpinističnega kluba (CAF) pogosto smučal po strminah in sem jim zagotavljal, da bodo oni na strmini 45 stopinj nemara občutili isto, kar sam občutim na strmini z naklonom 60 stopinj. Tisto, kar šteje (in kar človek na koncu koncev išče), je smučanje po strmini, ki je tako strma, da se človek počuti na meji svojih sposobnosti. Čar tega športa je nadalje v tem, da ponuja velikansko priložnost združevanja prijateljev alpinizma in smučanja. Ta šport tudi omogoča, da se človek potrjuje in odkriva svoje meje. Menim namreč, da človek čuti neustavljivo potrebo, da vedno znova prodira naprej in išče nove meje, pa naj bo to v športu ali pri delu; pri enem kot pri drugem hoče spoznati svoje meje in zmožnosti.

Še leta 1970 je **Sylvain Saudan** veljal za blazneža in so ga imenovali »smučar nemogočega«. Medtem so prišli številni drugi in »nemogoče« je napravilo velikanski napredek.

TEŽAVNOST IN LEPOTA SMERI

Ko sem se odpravil na Grand Pilier d'Angle na Mont Blancu, sem opravil številna izpraševanja



Pierre Tardivel v akciji

vesti. Vedel sem, da sem si cilj postavil zelo visoko. Spraševal sem se, ali ni poskus, da bi prekorčil svoje meje, norost, kajti življenje je pomembnejše od vsega drugega. Seveda sem se zanesel na svoje izkušnje, na poznavanje terena in alpske tehnike. Zelo dober alpinist mora namreč biti, kdor se hoče ukvarjati z ekstremnim smučanjem. Sam sem visokogorski vodnik in vem, da se lahko vsak trenutek rešim iz zoprnega položaja bodisi tako, da se spustim po vrvi, bodisi splezam po strmini z derezami ter cepinom in kladivom. Alpinistične izkušnje so sicer osnovni pogoj, da spoznaš skrite pasti snega, ledu in opasti.

Na Grand Pillier d'Angle so moji dvomi hitro izpuhteli, kajti bil sem odlično telesno pripravljen, prav tako pa tudi v snegu nenavadno dober. Na približno kilometer dolgi strmini, na kateri je bil v dolžini 300 metrov naklon 60- do 65-odstoten, sem se počutil absolutno dobro in sem vijugal zelo suvereno.

Nekega dne pa sem prišel do tega, da so moje meje še precej dlje. In tako s tem smučanjem nisem dosegel svojega najvišjega in zadnjega cilja, ampak novo izhodišče. V mislih sem že razvil nove zamisli in izdelal nove načrte. Vendar dobro vem, da ta tekma s stopinjami ni zelo realistična in tudi ne nujno zanimiva. Bolj kot velik naklon strmine me je – ko sem gledal z očmi alpinista – zanimala lepota smeri. Poleg tega se mi zdi popolnoma nesmiseln poskus, da bi nizal več ozebnikov ali vrhov drugega za drugim, čeprav sem to naredil na Jungfrau in Mönchu. Zadovoljstvo, ko sem poleti peš pove-

zval oba vrhova, je bilo prav tako veliko kot tisto, ki sem ga doživel, ko sem se po obeh strmih stenah peljal s smučmi na nogah.

Na Jungfrau se vzhodni greben konča s 50-metrskim prepadom. Tam sem moral smučti odložiti in nato plezati, da sem prišel na vrh, kar se mi je zdelo zelo pomembno. Sicer pa je bil to moj prvi vrh v Berner Oberlandu, na katerega sem priplezal. Smuk z grebena s smučmi sploh ni bil zelo problematičen; potrebno se je bilo le izogniti poledenelim mestom. Nasprotno pa sem precej nižje spodaj potreboval kar nekaj časa, da sem se odločil preskočiti krajno poč in skočiti dol, saj je bilo kakšnih pet do šest metrov visoko.

Naslednji cilj je bil Mönch s svojo 400 metrov visoko južno steno s povprečnim naklonom 50 stopinj. Vendar to ni bila moja največja skrb: večja je bila to, da sem moral peš prečiti tri kilometre zgornje uravnave in da sem se ponekod do kolen udiral v sneg. Nisem računal na najpomembnejšo opremo pri takšnih podvigih, na pse. V Franciji je bil namreč na tej višini sneg trd in nisem računal s tem, da bom v Švici naletel na nov sneg. Na Mönch sem prišel zares zelo utrujen, pa še precejšen del dneva je bil že mimo, tako da mi ni ostalo dovolj časa, da bi se spoprijel še s tretjim veličastnim vrhom, z Eigerjem. Novembra so dnevi zares zelo kratki. Zapolil sem se torej navzdol v južno steno Möncha z vso naglico in pet minut po startu že stal pri krajni poč.

Takrat sem vedel, da se bom še vrnil, bolje telesno pripravljen in bolje opremljen.

Višje ali nižje članarine – to je zdaj vprašanje

V Planinski zvezi Slovenije in posebno v njenih vrhovih in v vrhovih nekaterih meddruštvenih odborov in planinskih društev že nekaj časa potekajo burne razprave, ali naj bi planinsko članarino obdržali na ravni prejšnjih let, ko je bila zares nizka, ali naj bi jo še bolj zvišali in približali članarini drugih alpskih držav. Vse strani, ki sodelujejo v teh razpravah, so menda enako močne, vsaka ima svoj delni prav in svoje argumente, s katerimi lahko zagovarja svoje trditve. Zagovorniki nizke članarine trdijo, da je bila množičnost vedno ena od močnih strani slovenskega planinstva, zagovorniki višje članarine bi radi kvaliteto namesto kvantitete, tako eni kot drugi pa menijo, da bi bilo treba ob takih premišljevanjih misliti tudi na zaslužne planinske člane, ki zdaj nemara nimajo denarja in interesa za previsoko članarino in še za naročnino na Planinski vestnik.

Okoli sebe imamo kar precej zgledov, na katere bi se lahko opirali ob odločitvah o takšni ali drugačni članarini in ob tem o ugodnostih, ki so povezane z njo. Zdaj je pri nas večidel tako, da se splača plačati planinsko članarino vsakemu, ki gre letno na nekajdnevno

POTOVANJE PO TRIGLAVSKI TURNOSMUČARSKI MAGISTRALI

DRUGAČNO SMUČANJE

TOMAŽ VRHOVEC

Mladinska komisija PZS je med letošnjim 30. januarjem in 5. februarjem priredila Teden turne smuke – potovanje po Triglavski turnosmučarski magistrali od Vogla prek Komne, Doline Sedmerih jezer, Kanjavca, Velega polja in Kredarice v Krmo.

Udeleženci so se skupaj s strokovnim vodstvom najprej z žičnico povzpeli na Vogel, nato pa so prvi dan opravili klasični turni smuk s planine Zadnji Vogel prek Konjskega sedla na planino Govnjač in na Komno.

Naslednjega dne so v dveh skupinah opravili dva turna smuka: krajšega na Lanževico (2008 m) in daljšega na Čelo (2240 m), v petek, 1. februarja, pa je večina udeležencev opravila turni smuk Komna–Bogatinska vratca–planina Duplje (Krnsko jezero)–Batogniško sedlo in nazaj.

V soboto, 2. februarja, so se vsi udeleženci odpravili prek Lepe Komne in Lopučnice do Koče pri Triglavskih jezerih in naprej na Prehodavce, kjer je bilo organizirano prenočevanje v zimski sobi. Naslednjega dne so se povzpeli na Hribarice, približno polovica tudi na Kanjavec, nato pa so se vsi spustili v Velsko dolino, se od tod povzpeli na Konjski preval (2020 m) in

nato še na Kredarico (2515 m). Naslednjega dne (ponedeljek, 4. 2.) se je približno polovica udeležencev povzpela na Triglav, popoldne pa so si udeleženci ogledali Ivačičevo jamo pod Kredarico. Zadnji dan potovanja po Triglavski turnosmučarski magistrali so se udeleženci spustili s Kredarice prek Ržkih podov in Apnenice v Zgornjo Krmo in dalje do Zasipske planine, Zgornje Radovne in Mojstrane.

Ves čas turnosmučarskega potovanja je bilo v Julijskih Alpah sončno in hladno vreme. Zadnji dan se je vreme nekoliko poslabšalo, temperatura na Kredarici pa je padla na – 22 stopinj. Snega je bilo povsod dovolj, kvaliteta snega pa je bila zelo različna.

Udeleženci so na Komni prebivali v koči PD Instalacija na Planini na Kraju, na Prehodavcih so spali v zimski sobi tamkajšnje Zasavske kočice, ki jo oskrbuje PD Radeče, na Kredarici pa so dvakrat prespali na skupnem ležišču Triglavskega doma (PD Ljubljana Matica). Hrana je pripravljala **Damjana Virant** ob pomoči drugih članov vodstva. Na Planino na Kraju so hrano prinesli inštruktorji MK PZS, na Kredarico pa je hrano transportirala LEM v okviru trenažnih letov. Udeleženci in vodstvo so bili nezgodno zavarovani pri zavarovalnici Triglav.

Udeleženci so imeli različne izkušnje s turno

planinsko turo ali izlet, ker s planinsko izkaznico prihrani precej denarja pri prenočnini. Avstrijski Alpenverein (ÖAV), avstrijska krovna planinska organizacija, ima precej visoko članarino, vendar ob tem podpira družinsko članstvo in daje znatne popuste seniorjem. Redna članarina znaša v Avstriji 396 šilingov, medtem ko je družinska članarina za družino z enim ali več otroki 664 šilingov.

Za to članarino ponuja ÖAV svojim članom vrsto ugodnosti, tako prenočevanje in bivanje v vseh 460 kočah (s 26 000 ležišči) te organizacije in Nemskega Alpenvereina, z nakupom posebne dodatne znamke ÖAV pa tudi v kočah drugih planinskih organizacij, popuste v kočah v tujini, odgovornostno zavarovanje pri planinarjenju in smučanju do višine 10 milijonov šilingov, nezgodno zavarovanje za gorske nesreče do 7000, za smrtne primere do 4000 in za invalidnost do 25 000 šilingov, popuste pri prevozih s poštanimi avtobusi in na nekaterih žičnicah, gorniško izobraževanje in alpinistično šolo (pri čemer so društveni tečajji brezplačni), več kot 4000 kilometrov markiranih poti (česar pri nas sploh nihče ne omenja, kot da bi bilo vzdrževanje teh poti samo po sebi razumljivo), popuste pri nakupu zemljevidov, vodnikov, učnega gradiva in spalnih vreč-rjuh, brezplačno prejemanje poučnih časopisov,

posojanje opreme in knjig iz knjižnice, brezplačno vodenje izletov, tur in smučarskih tur, društvene prireditve in predavanja z diapozitivi, društveno vremensko službo, opozorila na plazove in druge informacije, članske večere z razgovori o turah in skrb za mladino, kot so izleti, vzponi, poletni tabori in podobno.

Nekaj podobnega je bilo že zdavnaj tudi pri nas, nekaj tega pa se je ohranilo do današnjih dni. Kot primer naj navedemo, da so imeli že davnega leta 1932 člani Hrvaškega planinskega društva in njegovih podružnic vrsto popustov celo v hotelih, da ne govorimo o popustih v nekaterih penzionih in gostilnah, enako pa je bilo kajpada tudi v Slovenskem planinskem društvu. Hrvaški planinci so imeli tako pri prenočevanju kot pri hrani marsikje od 10 do 20 odstotkov popusta na polno ceno, in sicer »med krajšim ali daljšim bivanjem«. Med drugim so imeli popust pri prenočevanju v hotelu Triglav v Bohinjski Bistrici, v vrsti hotelskih in gostinskih objektov v Gorskem Kotarju, Liki in Hrvaškem Zagorju, predvsem pa ob morju, tudi v hotelih v Makarski, Dubrovniku in Splitu (pa v hotelu Pakrac v istoimenskem kraju tudi).

Seveda je to stvar dobre organizacije in vsesplošne stabilnosti, do katere bo, upamo, pri nas vendarle prišlo.

smuko, vendar je večina zelo dobro smučala. Vsi so bili opremljeni s turnimi vezmi in psi; nekateri so bili brez srenačev, kar jih je zaradi zmrznjenega snega nekajkrat oviralo pri hoji. 13 udeležencev in članov vodstva je bilo opremljenih z lavinskimi žolnami. Na Kredarici je bilo mogoče pred vzponom na Triglav pod strokovnim vodstvom ponoviti osnove hoje z derezami in zaustavljanje zdrsa s cepinom.

V tednu turne smuke so udeleženci zelo izpopolnili svoje znanje o turni smuki in o življenju v zimskih gorah ter svojo kondicijo. Posebnih zdravstvenih težav ni bilo, zaradi hladnega vremena je bilo nekaj prehladov, ki pa niso bistveno vplivali na potek programa. Zadnjega dne je tik nad Zasipsko planino eden od udeležencev zlomil smučko.

Zahvaljujem se vsem, ki so omogočili prijetno potovanje po Triglavski turnosmučarski magistrali, posebej še Damjani za dobro kuho, meteorologoma na Kredarici, **Janezu** in **Nejcu Gartnerju**, za gostoljubje, **Francu Rožmanu** iz LEM za organizacijo prevoza hrane na Kredarico in vsem članom vodstva za sodelovanje. Zahvaljujem se tudi vsem udeležencem za potrpljenje pri morebitnih nerodnostih.

Po mnenju vodstva in tečajnikov je celotno potovanje lepo uspelo. V imenu vodstva upam, da se bomo še kdaj srečali.

Na Tednu turne smuke Komna-Krma od 30. 1. do 5. 2. 1991 so sodelovali: **Katarina Godec**, Vnanje gorice, **Igor Vilfan**, Ljubljana, **Mojca Vilfan**, Ljubljana, **Tomaž Gvozdanovič**, Ljubljana, **Barbara Motnikar**, Kamnik, **Lado Motnikar**, Kamnik, **Jasna Kralj**, Ljubljana, **Janez Vdovč**, Kamnik, **Simona Miklavc**, Mežica, **Metod Vidic**, Ljubljana, **Jera Cerček**, Ljubljana, **Monika Šivic**, Ljubljana, **Marjan Čeh**, Ljubljana, **Damjana Virant**, Medvode, **Tomaž Vrhovec**, Ljubljana, **Peter Pehani**, Ljubljana, **Katarina Lukman**, Ljubljana, **Primož Fajdiga**, Vnanje gorice, **Janez Kastelic**, Medvode in **Dušan Skodič**, Ljubljana.



MINIATURA

SOBOTNI LEDOLINO

BOGDAN PUŠNIK

Nisem sam, ni mraza in ni megle, čeprav v moji smučini ni nikogar, čeprav je 15 stopinj pod ničlo in zelo vleče in čeprav grbino vidim šele, ko se vanjo skrijejo konice smučí, ki so kot po naključju bele.

Sobota je. Nikoli si ne bom zapomnil, katera. Enostavno sobota. Smučina se vzpenja proti simbolu slovenskega planinstva. Kljub ključem prek celotne širine hladilnice, ki bi jo lahko imenovali tudi vetrovnik, ne seka ne gazi in ne sledi smučina smučarja pred mano. Včeraj ne obstaja, saj ga je veter odpihnil s svežim snegom.

Kaj pa danes? Sobota je. Nimam sicer ure, noge pa le štejejo: vsak korak, vsak atom porabljene energije v gazi, ki je kljub psom in 195 centimetrov dolgim smučem globlja od smučarskih čevljev, vsako stotinko stopinje toplote, ki jo v snežnem pišu za vedno odnese veter v včeraj. Simbol je vse bližje – pa ni rdeč in zelen tudi ne. Kljub veličini in toploti je mrzel in od zjutraj nihče ne ve, niti prijatelji ne, da njegov mraz v njegovem kraljestvu vse bolj leze v vsiljivca na smučeh.

Nisem vstal zgodaj in dekle, ki jo imam rad, je v postelji kot včeraj še enkrat reklo: »Ne hodi v veter!« Veter pa mi je jermal moči, odnašal mi je glas, ki je bil moj – včeraj. Danes je samo pihal, vedno močnejše in vedno bolj mrzlo.

Kot bi me Jalovec hotel prestrašiti in kot bi ne vedel, da sem dvoječek. Vedno hladneje je postajalo in vedno bolj me je zeblo. Veter ne ve, da skozi bundo, gamaše, kapuco in vetrne hlače ne bi smel. Pa piha. Sapa mi zmrzuje na obritem obrazu in na malomarnostih se nabira led. Med gamašami in bundo mi zmrzujejo noge, zebe me v smučarskih čevljih: veter in sneg še slišala nista za »thinsulate 3M«, dvakrat toplejši od puha, saj še puha ne poznata.

Desno od ozebniaka, ki je zalit s snegom, zaidem na zmrznjeno podlago napihanega snega. Psov ni, robniki ne primejo. Pod menoj grozi kloža, ki je z vsako predrznostjo mojih nog bolj napeta, in z omrzlimi ušesi poslušam, kdaj bo počila.

Čudoviti so zvoki narave. Česen temu pravi »sam«, jaz »z njo« – z naravo, mislim. Je mar užitek le gledati njene moči? Prav nič se ni dogajalo, pa vendar tako lepo še ni bilo. Sneg, veter, mraz in jaz in nikogar drugega, ki bi kazil belino.

Skala. Tista dobro znana skala, ob kateri je prostor za počitek na poti na Sedlo. Zebe me in gibi so počasni kot misli. Čokolada je ledolino. Po tretjem grilžaju mi salama zmrzne v sendviču; kosti, sem pomislil.

S kruhom meljem tudi naslednjo uro hoje na Sedlo.

Ura je sobota, morda kakšno minuto manj. Oblaki ne spuste sonca do mene. Na Sedlo ne grem, smučal bom od tu, do sem pa sem gazil – vsaj danes prvi in danes je tu letos. Prvič. Kaj vse moram narediti: skrajšati palice – za to sem razmišljal deset centimetrov. Težav ni bilo, saj se mi je rosa prilepila nanje. Kaj pa kloža? Čaka enako kot psi, ki jih zaprem v nahrbtnik. In naposled nekaj živega: ne vem, kolikokrat sem si snel in spet nataknil rokavice, da sem žolno spravil do kože. Silvretta je zmrznila. Dajte mi oporno točko in spravil bom Zemljo s tečajev, je dejal **Heraklit**. Ni bil neumen, čeprav ni smučal. Bip, bip, bip... Uspelo mi jo je spraviti k petju šele s palico, točko pa so našli v tovarni; vzvod je bila zložljiva teleskopska palica Northland, dolga 125 centimetrov. Pa sem bil pripravljen na spust. Sneg je kložast, težak – bip, bip – in nisem sam – bip, bip –, z menoj je glas žolne na prsih – bip, bip – in z menoj je mrzav v ušesih, nosu in nogah in sneg, kamorkoli pogledaš. Bolle Irex

100, življenje in tehnika, ne predrejo modre svetlobe, še posebno, če so zmrznjene. In zmrznjene so na mojem nosu.

Sahara – bip, bip. V kotlu srečam samega sebe – in zebe me. Skupaj smučava po strmini in padec mi ustavi kri v že sicer hladni nogi. Petnajst sekund je teden, ko stopala ne čutim več. Cilj se bliskovito spremeni. Na višini 1500 metrov bo že bolje – bip, bip. Zdaj šele vem, kako je smučati z leseno nogo.

V dolino se vrnem utrujen in razen štirih me vsi čudno gledajo, jaz pa ne čutim desnega stopala. Smučal... čaj... bip, bip... do kje... nor... sam... bip, bip... živijo...!

V sobi me je brez smučarskih čevljev začela strašansko boleti noga, vendar je bila to najlepša bolečina. To je bila toplota. »Dajte mi žig, da mi bodo verjeli, da sem bil tukaj!«

Nasmeh, objem. In še vedno je sobota, le štiri ure pozneje.

(Informator PD Viharnj)

HELIKOPTER V GORAH

NEKOČ JE BIL HELISMUK...

*V številnih evropskih državah, tudi v Franciji, je smučarje prepovedano s helikopterjem voziti na zasnežena pobočja. Podobna prepoved naj bi kmalu veljala še v Švici, Italiji in Španiji. Tiste, ki trenutno tehtajo to vprašanje, bo nemara zanimalo, kaj misli o tem **Philippe Caillat**, eden od prvih, ki je uporabljal helikopter v gorah, odličan smučar in inštruktor. (Op. ur.)*

Teh vrst nisem napisal zato, da bi se postavil v bran ali zoper takšno uporabo helikopterjev; moj namen je bil, da osvetlim smisel takšnega smučanja daleč proč od utečenih smučin.

Obe sprti strani – tista, ki našteva ekonomske in turistične razloge, in ona, ki govori o udarcu gorniški etiki in najrazličnejši škodi – sta ob tem vprašanju preliči že veliko črnih.

Očitno je, da se je zaradi razvoja materiala in tehnike splošna raven smučarskega znanja močno dvignila. Najsi je že kdo prišel na vrh peš, s klasično vlečnico, helikopterjem ali kombinacijo vseh teh načinov, kar mu je pač najbolj všeč, najpomembneje je pač to, da je zdaj zgoraj, pred njim pa čudovit spust.

Tisto, kar zagotavlja užitek pri smučanju, je – kot je znano – solidna in enakomerna plast snega, prekrita s pršičem, bolj ali manj mokrim pomladanskim snegom ipd. Ker neenakomeren in raznolik sneg smučarju ne nudi pravega zadovoljstva, je vzdrževanje in ravnanje smučišč postalo tako pomembno opravilo. Iz istega razloga se amaterski smučarji dan po tistem, ko je snežilo, podajo na lov za še deviškimi pobočji, ne da bi se menili za nevarnosti plazov in padcev.

Toda sneg je – in to dobro vedo tako gorski smučarji kot poklicni vzdrževalci smučišč –



Helikopterji v gorah: za reševanje in potrebne Transporte da, za turistično uživanje ne; takšno je mnenje v večini alpskih držav

nežen material, ki se zaradi klimatskih pogojev nenehno razvija in spreminja. Nanj vplivajo tako temperatura, nadmorska višina, lega in osončenost kot veter in število smučarjev.

Gorska smučišča, ki jih presmuča veliko ljudi, se hitro kvarijo: plast snega postane neenakomerna in smučanje vse manj prijetno. Pobočje se spremeni v slabo steptano smučišče, ki kaj kmalu dobi, če je strmo, nekaj grbin. Če gre za

netransformiran mrzel sneg, se bo položaj slabšal vse do dne, ko bo zapadel nov. Spomladanski sneg, ki je pri amaterskih smučarjih tako priljubljen, pa bo zaradi temperaturnih sprememb in osončenosti doživel številne spremembe: zmrazil bo, se stail in ponovno zamrznil. Smučine tistih, ki so se včeraj popoldne spustili po strmini, bodo čez noč pomrzile in popolnoma pokvarile užitek tistim, ki se bodo zgodaj zjutraj pognali navzdol.

Smučanje na (skorajda) deviškem snegu je torej prijetno samo v primeru, če je smučarjev malo, čas pa dobro izbran.

Zelo mrzel sneg na dokajšnji nadmorski višini manj trpi zaradi gneče in se prej obnovi, zato pa veter ne le zabriše smučine, temveč tudi tako spiha sneg, da smučanje ni več prijetno (čeprav se neprijetnosti po več spustih zmanjšajo).

Uspeh helikopterskega smučanja v Skalnih gorah v ZDA, v Kanadi in v masivih Kašmira lahko pripisemo ne le veličastnosti in lepoti pokrajine, temveč tudi neizmerni prostranosti smučarskih terenov in hitremu obnovljanju snega, ki je značilno za tamkajšnje podnebne razmere. Toda tudi tam – tako kot v Alpah – je narava muhasta: nad smučarje se pogosto hkrati spravita slabo vreme in nevarnost plazov. Helikop-

terski prevozi smučarjev bi postali rentabilni, če bi bilo kandidatov zanje razmeroma veliko in če bi jih bilo ob lepem vremenu toliko, da bi lahko nadoknadili vrzeli, ki bi nastale v obdobjih slabega vremena.

Kaj bi se torej zgodilo, če bi bilo nekaj območij rezerviranih za to vrsto smučarjev in bi se danes ali jutri 400 ljudi spustilo na pet ali šest gorskih pobočij med 3500 in 1500 metri nadmorske višine? Smučišča bi bila po takšnem dnevu uničena in na prijetno smučanje bi bilo treba čakati tako dolgo, da bi zapadel nov sneg, pa še vso divjad bi pregnali od tod.

Če naj bi helikopterski sistem smučanja deloval, bi bilo treba najti nove in nove vrhove, na katere bi spuščali smučarje. Kmalu bi bilo izrabljeno prav vse, na čemer se je sploh mogoče smučati, in razvilo bi se brezkompromisno tekmovanje med kandidati. Komu naj bi pripadal najlepši spust? Najbolj zvitemu ali najbolj zgodnjemu? Bi bilo treba uvesti vrstni red? Bi si helikopterske družbe priborile kakšne predprave in dovoljenje za raziskovanje nekaterih gora? Bi si smučarska središča prilastila vrhove na svojem ozemlju?

Vse to bi se seveda lahko zgodilo. Toda kaj bi bilo potem z užitkom, ki ga občutiš pri spustu po deviškem snegu, v veličastno lepi pokrajini?

PRAVZAPRAV NIČ POSEBNEGA – LE SMUČANJE Z RUDNICE

ROMANTIČNO NOČNO VIJUGANJE

JORDAN KOMAC

Po dveh dokaj sušnih zimah je bil zgodnji sneg letošnje zime pravo darilo z neba. V Bohinju je zapadel in obstal že za praznike 29. novembra, pozneje pa se je snežna odeja samo še debelila. Na urejenih smučiščih ga v začetku sezone še ni bilo dovolj za večje užitke, pa tudi smučarske vozovnice so bile za takšno nepopolno smuko predrage.

Tako sem že prve dni po sneženju tuhtal, kam bi se zapodil, da bi si po dolgem času na smučeh razmigel kolena. Odločitev pravzaprav sploh ni bila težka, kajti na vzhodu Stare Fužine se kmalu za vasjo dviguje 946 metrov visoka Rudnica. Kot nalašč meče proti vasi svoje travnate strmine, ki so zelo primerne za smučarske užitke, na vse druge strani pa je strmo odsekana in poraščena z drevjem. Nekoč so kmetje vsa ta travnata pobočja sicer pridno kosili, zdaj pa je slika precej drugačna. Tako se je sčasoma pobočje zaraslo in je smučanje z Rudnice bolj razgibano: nekajkrat je treba vijugati med drevjem in grmovjem. Sicer pa smučanje tukaj ni posebno težavno in je ob ugodnih razmerah prav prijetna drobna pustolovščina.

VZPON S SPREMLJEVALKO LUNO

Dobrih štirinajst dni po sneženju se je sneg dovolj ulegel in pomrznil, tako da bi lahko

poskusil. Ko je zadnje noč pred nameravanim spustom zapadlo še pet centimetrov pršiča, so bili pogoji idealni in pravzaprav ne bi smel čisto nič več čakati. Vendar se mi je zdelo smučanje ob belem dnevu preveč enostavno, pa sem se odločil za smučanje v mesečini. Kot nalašč je tiste dni po nebu plavala polna luna, ki je bila seveda tudi »kriva« za ta moj nočni skok.

Odpravil sem se kar med tednom ob osmih zvečer. Noč je bila popolnoma jasna, vendar precej mrzla. Ob hitri hoji v strmino sem se kmalu ogrel in sem lahko hodil v sami srajci. Ustavljati pa se nisem smel, kajti mráz bi mi takoj prodril pod prepoteno kožo. Luna je bila šele na začetku svoje poti in je bolj medlo osvetljevala pot. Sicer pa sem imel na glavi še čelno svetilko, vendar je na poti navzgor nisem potreboval. Smučni sem imel privezane na nahrbtniku, v katerem so bili samo še smučarski čevlji in pulover, vse drugo pa sem imel na sebi.

Sprva sem hodil po ozkem kolovozu, ki ga uporabljajo kmetje za spravilo sena in drv v dolino. Višje zgoraj se kolovoz zoži v stezico, ki se proti vrhu počasi izgublja; pot namreč ni zelo prometna. Snega je bilo spodaj kakšnih dvajset centimetrov, proti vrhu pa še deset več. Bil je karseda ugoden za hojo in samo škripanje izpod čevljev je motilo nočni mir. Nekajkrat sem se ozrl proti vasi, ki je že počivala v tišini; njene luči so bile videti kot bleščeče pike, posejane po zasneženi ravnini.

V zgornjem delu zavije pot na desno, v položnejši del, in pelje nato v vijugah do vrha. Sam sem tu zavil bolj na levo, v strmejši del in si tako prihranil precej časa. Hodil sem v glavnem naravnost navzgor, nekajkrat iskal prehode med drevjem, šel mimo redkih senikov in tako prišel do zadnje travnate strmine pod vrhom. Luna je ta čas ravno priplavala nad Rudnico. Šel sem čisto do roba gozdička, ki pokriva vrh Rudnice, in odložil nahrbtnik s smučmi.

Ura je bila skoraj devet. Napornejši del poti je bil torej za menoj in čakal me je le še uživaški nočni spust v dolino, ki se je kopala v mesečini štiristo metrov pod menoj.

UŽIVAŠKI SPUST V DOLINO

Naokoli ni bilo videti nobenih sledov; verjetno sem bil to zimo prvi s smučmi v tem koncu.

Na hitro sem zamenjal čevlje, vrgel nase pulover in dobro zategnil jermena nahrbtnika. Potem sem okusil prve slasti letošnje zime. Robniki so zarezali v trd sneg in rahel pršič je nosilo daleč po strmini. Po nekaj sto metrih ogrevanja sem zapeljal v nasad mladih smrek in vijugal vse do prvih velikih dreves, kjer sem se moral ustaviti. Šele tukaj sem si prvič prižgal čelno svetliko, saj je bilo med drevjem premalo svetlobe za varno smuko. Gozdiček je bil majhen in kmalu sem spet samo v luninem sijaju zavozil po naslednji strmini. Nekje na sredini Rudnice sem prečkal kolovoz in odškrtnal na desno, nato pa vseskozi navzdol. Samo redko grmovje, kratka ravnica pri samotnem seniku in tu pa tam skupina dreves so še nekoliko motili popolnoma neoviran spust vse do vnožja.

Dobre četrtr ure je minilo, odkar sem odpeljal z vrha in kar prehitro je bilo konec pustolovščine. Ozri sem se še enkrat navzgor po strmini, kjer so se v mesečini dobro videle vijuge v rahlem pršiču.

Zadovoljen sem pridrsal do vasi in si pri cesti snel smuč. Pogledal sem v nebo in skoraj hvaležno s pogledom pobožal svojo nočno zaveznicu, ki mi je bila edina spremljevalka.

Nekaj čez pol deseto je bila ura, ko sem ob toplem čaju še enkrat doživljal vznemirljivo smuko v mesečini.

E-8 gre še v Karpate

Nekateri evropski popotniki se nemara še spominjajo, kako je oktobra 1985 ena od evropskih dolgih pešpoti prestopila »železno zaveso«: E-4, ki je peljala s Pirenejev in prek Jure, se je nadaljevala do Nežiderskega jezera in na Madžarsko, do Biatnega jezera in pogorja Buda. Po spremembah zadnjih let in demokratizaciji v dosedanjih socialističnih državah se nameravajo evropskim pešpotem pridružiti med drugim Bolgarija in Poljska, predvsem pa Češkoslovaška (CSFR). Prvi tak korak bo storjen že letošnjega 27. aprila: evropska pešpot E-8 (Severno morje—Ren—Maina—Donava—Karpate), ki se začne na Nizozemskem ter poteka prek Nemčije in Avstrije, bo tega dne pri Wolfsthalu prestopila novi most prek Donave, ki pelje v Bratislavo, peljala dalje v Severne Karpate na Slovaškem in do prelaza Dukla na češkoslovaško-poljski meji. Od tod bo pozneje verjetno šla dalje po poljskem ozemlju.

SVETA GORA TIBETANCEV

ROMANJE H KAILASU

LAMA GOVINDA

V čadastih dolinah in nižavah našega vsakdanjega življenja smo pozabili na stik z zvezdami in soncem in zato potrebujemo navzočnost teh mogočnih kažipotov in miljnikov, da nas zdravimo iz dremeža naše samovšečnosti. Ni jih mnogo, ki slišijo klic ali čutijo nagib, da bi se izvili iz težkega oklepa svojega koristoljubja, lava na denar in hlastanja po užitkih; tisti redki pa, do katerih je klic segel in pri katerih je hrapenje po pomembnejših stvarih še živo, se vključijo v tok romarjev, ki ohranja izročilo in vednost o teh virih navdih.

Tako se je zgodilo, da se je sloves Kailasa širil in zasenčil vse druge svete gore sveta. Od davnih časov je cilj pobožnih romarjev. Ni je gore, ki bi jo bilo moč primerjati s Kailasom, zakaj le-ta je os dveh največjih in najstarejših kultur sveta, katerih izročilo se je skozi tisočletja prenašalo do današnjega dne: Indije in Kitajske. Po najstarejšem sanskrtskem izročilu je os vesolja označena kot Meru ali gora Sumeru, in to ime se ne nanaša zgolj na fizični, ampak tudi na metafizični svet. In ker je naš psihofizični organizem mikrokozmični posnetek vesolja, je Meru hrbtnica oziroma hrbtnjača v našem živčnem sistemu. In kakor so različna središča zavesti (v sanskrtu: cakra) povezana s hrbtnjačo v hrbtnici (v sanskrtu: meru danda), od katere se odcepijo kakor mnogolistni lotosovi cvetovi, tako je gora Meru os različnih nadsvetovnih območij. Kakor je človekov psihofizični mikrokozmos kronan s središčem zavesti, »tisočlistnim lotosom« (v sanskrtu: sahasrāra-cakra), tako je tudi svetovna gora Meru ali Kailas, ki je njeno zemeljsko nasprotje, obokana z nevidnim templjem najvišjih transcendentnih sil, ki se slehernemu romarju razodevajo v obliki, ki mu pomeni najvišjo resničnost.

GORE IZ PRVEGA DNE STVARJENJA

Zato uberimo stopinje brezimnega romarja in si predstavljajmo, kako po napornih stezah prehodi na stotine kilometrov in premagava nešteto gorskih hrbtnov, kjer so prelazi zagrnjeni v oblake, medtem ko v dolinah vlada soparica, tako da romarja izmenoma pestita ubijajoča pripeka in strupen mraz. Pot mu križajo vode, ki divje dero v globino; en sam napačen korak pri bređenju pomeni zanesljivo smrt, in čez globoke debri nad grmečimi gorskimi rekami držijo nihajoče brvi iz pletenega ličja. Romar visi na lesenem trikotniku in nad penečimi se valovi ga vlečejo čez. V ozkih tesneh ga ogrožajo padajoče kamenje in slapovi, ki iz nevidnih višav padajo v globino. Ozke steze se vijejo po strmih gorskih pobočjih in skalnatih stenah in ostrorobo kame-

nje se romarju zažira v ranjena stopala. Naposled pa obstane na vrhu tibetskega mejnega prelaza Lipulekh, v ledeni megli večnega monsunskega oblaka, ki vse poletje zakriva prelaz. Komaj pride onkraj njega, se vzdigne oblačni zastor in pred njegovimi začudenimi očmi se razgrne dežela sonca, kjer sta goram tuja mračna teža in žalobnost Himalaje, v katero se zaganjajo monsunu; videti je, kakor da je stkana iz najčistejših, skoraj prosojnih pastelnih barv. Rumeni, oranžni, rdeči in vijolični odtenki se prelivajo pod žametnim temno modrim nebom. Nasprotje v primerjavi z vsem, kar je dotlej videl, je tako presenetljivo, da romar sploh ne opazi pretečega temnega oblaka, ki še zmerom visi nad njegovo glavo in piha vanj svojo ledeno sapo.

Kmalu nato pa se spusti v prostorno, odprto dolino, ki se širi pod njegovimi nogami, in šele zdaj se zave razlike med svetom, ki ga je pustil za seboj, in tem, ki je stopil vanj: doline, skozi katere je bil hodil, so bile porasle s temnimi jelovimi gozdovi, tla so bila pokrita s preprogo trav, mahov in praproti ter z vsakovrstnimi cveticami in grmovjem; temno pečevje se je preteče poganjalo navpič iz zelenih dolin in se izgubljalo v težkih monsunskih oblakih, v katerih so se skrivali sneženi vrhovi – tukaj pa se z bleščečo jasnostjo in brez sledi vegetativnega življenja razodevajo žive barve, cizelirane oblike skalovja in plastični obrisi gorá kakor prvega dne stvarjenja, ko sta si nebo in zemlja še v neskaljeni prvobitni čistosti stala nasproti.

Naprej v dolini se na bregu v spokojnih zavojih tekoče reke prikažejo zelene lise pašnikov in majhna ječmenova polja, ki so v nenavadnem nasprotju s pokrajino brez rastlinja in človeka zbodejo v oči malodane kot anahronizem, saj zanikajo razvojno stopnjo stvarjenja, ki je prišla na vrsto šele mnogo milijonov let pozneje, pa je v pričujoči naravi še ni zaslediti.

Nazadnje se prikažejo tudi človekova bivališča, in tudi ta so prav tako nenavadna kakor pokrajina: konglomerat kockastih oblik, za njimi pa se dvigajo velikanske skalne trdnjave mizaste gore, v katere navpični steni so izvotljena jamska stanovanja, medtem ko na hrbtu kraljujejo trdnjave in samostani.

NAJSVETEJŠA ROMARSKA POT

Vse je videti tako neresnično in sanjsko kakor pokrajina pred ledeno dobo. In visoko nad vsem se v ozadju vzdigujejo bleščeči snežniki gorske verige Gurla Mandhata. V nasprotju z divje razbrzdanimi himalajskimi vrhovi na jugu je veriga Mandhate edini plastično oblikovan masiv, ki ima iz ptičje perspektive obliko velikanske svastike. Širok osrednji hrbet gorskega masiva je pokrit s trdo ledeno in snežno kapo, ki meri več kot trideset kilometrov, med kraki svastike pa polzijo ledeniški jeziki.

Ker ta razpotegnjena gorska veriga ločuje Purański okrožje in istoimensko široko dolino od območja Kailasa in Manasrovarja, mora romar prečiti dolga zahodna pobočja masiva, dokler po celodnevem neprenehnem vzpenjanju ne doseže sedla Gurla.

Poslej ni nobenih težav več v obliki naravnih ovir. Vendar, kakor se pogosto zgodi: kjer je narava prijazna in krotka, se človek sprevrže v njeno nasprotje. Oblast tibetskega vladarja, puranskega dzongspóna, sega samo do konca obljudenega dela doline. Kakor hitro romar zapusti to območje, utegne postati žrtev roparjev, ki lahko nekaznovano napadejo samotnega popotnika ali neoboroženo karavano. Govorice in strašljive pripovedi, ki pridejo romarju v Purangu na ušesa, niso ravno spodbudne, in samo tisti, katerih vera je močnejša od strahu, si bodo upali sami nadaljevati pot, bolj boječi pa se bodo odločili bodisi da počakajo, dokler ne pridejo mimo drugi, katerim se bodo pridružili, ali pa se bodo morali zadovoljiti s tem, da obiščejo romarske kraje v spodnji Purański dolini.

To se je komajda utegnulo zgoditi tistim hindujskim sannynasinom, ki so (ko je bil Tibet še svoboden) leto za letom odhajali na to veliko in najsvetejšo romarsko pot in so se zavoljo vere izpostavljali najzrekljivim pomanjkanjem in nevarnostim. Saj je že dovolj težavna za ljudi, ki si lahko privoščijo konje ali jake s šotori in živežem ter lahko prebijajo večji del potovanja v sedlu. Tisti pa, ki ne premorejo ničesar mimo tistega, kar tovorijo na svojih plečih, ki gredo na romarsko pot brez varovanja zoper veter in slabo vreme in se ne plašijo niti tega, da bodo umrli od lakote ali pa zmrznili, zaslužijo naše najgloblje spoštovanje. Ne boje se ne življenja ne smrti, ne razbojnikov ne lakote, kajti čutijo

Alpska konvencija za vse gore sveta

UIAA – Union Internationale des Associations d'Alpinisme je mednarodna zveza gorniških organizacij, krovno združenje planinskih zvez držav vsega sveta; povezuje torej tudi planinske organizacije nealpskih držav. Delo UIAA je organizirano in razdeljeno v različne komisije. Komisija za varstvo gora je sestavljena iz 15 članov (za PZS oz. PSJ v komisiji sodeluje podpisani), predseduje pa ji član evropskega parlamenta **José Vandevoorde**. Zadnje zasedanje je bilo letošnjega 19. in 20. januarja v Boznu (Bolzanu) na Južnem Tirolskem, gostitelj pa je bil AVS – Alpenverein Südtirol. Kaj je bilo sklenjeno v Boznu?

»Varujmo in ohranimo še nedotaknjene gore« je moto nekajletne akcije UIAA. Na tej usmeritvi temelji strategija dela UIAA. Ponovna uveljavitev izvirnih načel gornišstva pomeni nazaj k skromnosti in preprostosti. V gore naj torej hodijo le tisti, ki znajo gore spoštovati.

Kako uresničevati dogovore, sklepe, protokole UIAA? Najprej so to dolžne storiti članice UIAA v svojih usmeritvah, kodeksih. Take obveznosti so pogojene s članstvom v UIAA. Na drugi stopnji so obveznosti vodilnih ljudi posameznih gorniških organizacij, da s svojim političnim angažiranjem pripomorejo, da so dogovori in usmeritve UIAA vnešeni v zakonodajo posameznih dežel in držav.

se varne v svoji globoki ubranosti z božanskimi silami vesolja. Mnogo teh pogumnih romarjev se nikoli ne vrne v domovino, tisti pa, ki se vrnejo, so izpričali svojo skrajno vzdržljivost in neomajno vero. S sijočimi očmi se vrnejo v svojo deželo, obogateni z izkušnjo, ki jim bo do konca dni vrecel moči in navdih, zakaj stali so pred obličjem Večnega in na svoje oči videli deželo bogov.

LEDENA KATEDRALA

Kdor se s prelaza Gurla ozre proti Kailasu in Manasarvarju, ve, da te besede nikakor niso pretirane. Že na večer, preden se povzpne na prelaz, je deležen pogleda, ki ga tako prevzame, da je ves zbežan in nem skrajja prepričan, da stoji pred prividom, kajti na lepem se pred njegovimi očmi nad blago vzvalovano verigo gričev prikaže srebrna plošča ščipa – dokler se v zoni zamaknjenja ne zave svoje zmote in dojame čudovito resničnost: pred njim se boči lesketajoča se ledena katedrala Kailasa, ki se poganja proti temno modremu nebu. Pogled je tako mogočen, da romar popolnoma pozabi na svoje dotedanje skrbi in bojazni in ga poslej navdaja le ena sama želja: povzpeti se na prelaz ter se prepričati, ali je ta čudoviti privid resničen. Lahkih nog stopa naprej, vsa utrujenost je izginila. V njegovem srcu polje ritem manter in se na njegovih ustnicah stopnjuje v zmogoslavno pesem, medtem ko je njegov duh prepoln privida svete gore Kailas, ki se ji

je naposled približal na dosegljivo razdaljo. Zdaj mu sile zla ne morejo več do živenga. Nobena sila na svetu ga ne more več oropati doživetja ob pogledu, ki se razgrinja pred njim. Nenadoma je poln neomajnega zaupanja in tolikšne notranje gotovosti, kakor da bi bil v posesti čarovnega oklepa, ki ga nobena zunanja sila ne bi mogla prebiti ali uničiti.

V takšnem občutju doseže zadnje šotorišče pred končnim vzponom na prelaz. V radostnem pričakovanju preživi noč na koncu ledenika, iz katerega priteka kristalno čist potok, ki napaja zeleno preprogo pašnika, pretkano z drobnimi cveticami in obdano z grčastim grmovjem, kjer je moč nabirati suhljad. To je eno izmed taborišč, ki ga je ustvarila narava, da izkaže dobrodošlico utrujenemu popotniku: na voljo mu je čista voda, da se odžeja, v zavetju med skalami in pobočjem pa ga vabijo mehka tla, da se spočije, tudi jaki in konji najdejo tukaj potrebno hrano, na dosegu roke pa je dračje, da se zvečer pogreje ob ognju.

Ob svitu romar brž nekaj malega prigrizne, da bo zmožni še zadnji del vzpona na sedlo. Veseli se velikega dneva, ko bo prestopil prag svete dežele in se mu bo izpolnila največja želja življenja.

OBSTOJ DUHOVNIH SIL

In kljub temu, ko nazadnje doseže prelaz in obstane na pragu obljubljenega dežele, bodo njegova pričakovanja presežena. Kdo ume ne-

Alpska konvencija: UIAA podpira osnutek konvencije, ki jo je pripravila CIPRA, dodatno pa predlaga, naj usmeritve in obveznosti iz konvencije veljajo tudi za druga gorstva Evrope in sveta, ne le za Alpe. Enaki ukrepi kot v Alpah so potrebni v Pirenejih, Tatrah, v škotskih in norveških gorah, skratka, povsod tam, kjer množična turistična industrija pri posegih v gorski svet ne pozna meja in obzirnosti do narave in okolja.

Narodni park Mont Blanc: osnutek, ki ga pripravljajo Francozi, še ni končan. Gre za velikopotezen načrt Italije in Francije, da bi celotno območje najvišje evropske gore s pomočjo institucije narodnega parka obvarovali pred brezobzirnostjo in objestnostjo skrajno skomercializiranega množičnega turizma.

Množične športne prireditve v gorskem svetu (olimpiade, svetovna prvenstva ipd.): Protokol UIAA so glede tega zelo jasni: prireditve so sprejemljive le na območjih, ki so za take namene že urejena in opremljena. Pri tem je izključeno visokogorje, kjer so množične športne prireditve po prepričanju UIAA nesprejemljive. Novi prostorski posegi v gorskem svetu naj ne bodo več dovoljeni – torej stop za nove žičnice, nova smučišča, nove dovozne ceste, nova parkirišča.

Pireneji: španska planinska organizacija prosi UIAA za mednarodno solidarnostno podporo pri obvarovanju Pirenejev. Za kaj gre? V Španiji se množični turizem seli z morskimi obal v gorski svet. Množični turizem je uničil morje in morske

obale, zato ni več atraktiven, brezobzirno koristiljubje pa zdaj grozi španskemu gorskemu svetu, ker pri turistični gradbeni evforiji in ekspanziji ne priznava nobenih omejitev, odpovedi, usklajevanj zaradi narave in okolja. UIAA bo pripravila poseben protokol o ogroženosti španskega gorskega sveta in skušala s pomočjo svojih in mednarodnih medijev vplivati na politiko španskega turističnega gospodarstva.

SOS za Seiseralm: Seiseralm je največje pašno območje v Alpah, toda množični zimski turizem izriva avtohtono pašništvo in spreminja funkcijo planine, istočasno pa uničuje njene naravne posebnosti. Sredstva Evropske skupnosti za pospeševanje gorskega kmetijstva so bila zlorabljena in z različnimi prevarami porabljena za asfaltiranje dovoznih cest, urejanje smučišč, posodobitev žičnic. Planina je eden od največjih vodnih rezervatov Južne Tirolske. UIAA se pridružuje protestni akciji nemških, italijanskih in ladinskih organizacij in združenj, ki hočejo ustaviti uničenje planine in razgaliti pokvarjenost in zlaganost gospodarske politike. **Svetovni dan čistih gora** bo letos 21. in 22. septembra. Tako je sklenila UIAA in priporoča splet različnih del, da ta dan ne bo le pobiranja smeti; priporočajo urejanje in opremljanje planinskih poti, zelene dneve v šolah itd.

Povzetek sklepov in dogovorov iz Bozna bo oblikovan v poseben Protokol UIAA – Bozen 1991.

Naslednje zasedanje UIAA je predvideno v Sloveniji.

Janez Bizjak

skončnost prostora ujeti v besede? Kdo zna opisati pokrajino, ki uteleša in diha to neskončnost? – Velika modra jezera, obdana s smaragdno zelenimi pašniki in zlatimi griči, se prikazujejo pred daljno verigo snežnikov, sredi katerih se boči slepeča bela katedrala Kailasa, »snežnega dragulja« (Kangrinpoče), kakor imenujejo sveto goro Tibetanci.

Mogočno se vzdiguje nad vsem neznanskim prostorom te pokrajine, ki se razgrinja pod romarjevimi nogami kakor zemljevid. Zrak je tako čist, da lahko oko prosto plava več kot sto milj daleč in sta sleherni oblika in sleherni barva popolnoma razločni in jasni, kakor da ima oko zmoglost zaznavati infrardeče žarke.

Nedvomno je to eden izmed najbolj vzvišenih pogledov, ki so usojeni smrtniku, in romar strmi in je poln svetega strahu, tako da se sprašuje, ali je to, kar vidi, še na tem svetu ali pa je le odsev nekega višjega sveta. Brezmejni mir se razprostira nad to svetlo pokrajino in navdaja romarja s tolikšno močjo, da pozabi na vse nevarnosti in se njegov jaz razblini v nič; zakaj kakor v sanjah se je s svojim prividom zilil v eno. Navdala ga je neomajnost moža, ki ve, da

se mu ne more zgoditi nič mimo tistega, kar mu je od vekomaj usojeno.

Počasi stopa romar nizdol v deželo bogov. Zdaj ni več samotni, preplašen posameznik preteklih dni. Zaveda se družbe velikanske množice nevidnih spremljevalcev, duhovnega bratstva neštetihih romarjev, ki so se mu pridružili, čuti, da je obdan s premnogimi rahlimi vplivi, ki se zdi, da plavajo nad svetom okrog njega, in preplavi ga ubranost z najrazličnejšimi verskimi izročili, kakor da je sedanost privrela izpod peresa bogov ali Bude in Bodhisattve. Kako malo ve današnji človek o teh stvarih! Kako otročja so prizadevanja tistih, katerih intelektualna čast bi bila hudo prizadeta, če bi priznali obstoj duhovnih sil, in ki jih rajši poskušajo z visoko donečimi učenimi publicami zanikati ali pa vsako doživetje takšnih resničnosti obsodijo kot praznoverje ali privide! Kakor da je zadnja beseda znanosti tudi zadnja beseda resnice, in kakor da ne obstaja nobena druga resničnost mimo resničnosti znanosti! Znanost je občudovanja vredna na svojem področju, vendar je ni moč uporabiti ne pri pojavih duhovnega doživljanja in ne pri ustvajalnem oblikovanju umetniških del.

Prevedel F. Vogelink

DECEMBRSKI POTEP, KI JE BIL »FAST TREK«

NEPALSKO POTOVANJE Z DAVO

STONE ŠKARJA

Bil je začetek decembra, v Katmandu sem prišel pozneje, kot sem nameraval, vrniti pa se bom moral po prvotnem načrtu, tako da so prosti dnevi med uradnim začetnim in končnim delom obiska kar izginjali. Tudi z opremo ni bilo nič bolje, ker so mi letalci izgubili tovor in ga kljub sporočilom na vse strani nikakor niso mogli najti.

Kam sploh lahko grem? V Langtang že, a kam? Po ledeniku do Hagnovega sedla brez derez in cepina ne bo šlo. Gosajkundska jezera so verjetno že zamrznjena in tudi sicer bi jih najraje videl poleti, ko jih obiskujejo romarji. Nič, šel bom do konca doline, potem pa bom videl. Če nič drugega, bom slikal sončne vzhode in zahode.

Tako sem se 3. decembra zjutraj vkrcal na avtobus Katmandu-Dunče in enajst ur presedel na njem. Ne čisto na istem, saj je nekje kos ceste odneslo v sotesko in smo morali prestopiti. V dolini reke Trisuli je nenavadno veliko vojske in dvakrat smo morali tujci na policijsko postajo pokazati dovoljenja. Nepal je v teh 25 letih, kar ga poznam, precej napredoval, a v ničemer tako kot v militarizaciji. Nekoč do tujcev prijazni ali pohlevni policaji – nad svojimi so se vedno po azijsko znašali – so zdaj oblastniški in arogantni. Sicer so pa aprila 1990 v Katmanduju in okolici kot za šalo pobili kakih tisoč demonstrantov. Potem so ukinili samoupravni pančajatski sistem, pričeli uvajati parlamentarno monarhijo in policiji zamenjali uniforme. Prej

so bili policaji podobni komandosom, zdaj so oblečeni kot igralci basebala, le da so njihove bambusovke namenjene glavam, in nasmeje je še vedno tisti stari – dresiran volčjaški.

Sicer pa avtobusi ne dohajajo potreb; bila je velikanska gneča in vsaj dve uri sem neki nosečnici pestoval trebuh in pomirjevalno vplival na bodočega Nepalčka.

SAM V SOTESKI LANGTANG KOLE

V Dunčah je bilo vožnje konec, čeprav gre cesta še naprej proti Tibetu, le da je za tujce prepovedana. Gostinska ponudba je dobra in pestra: spal sem za tri dinarje, za petnajst pa večerjal in zajtrkoval.

Zjutraj me je popadla prava strast po hoji. Od same naglice sem se po stopnicah dol po vasi kar naprej izgubljal in na dvoriščih obračal. »Od kod ste?« »Iz Slovenije, Jugoslavije...« »O, Jugoslavija, maršal Tito, zelo dobro.« »Seveda!«

V eni uri sem bil v vasi Barku, kjer se pot dokončno odcepi od ceste, še dobri dve uri pozneje pa v Šjabruju, lepi slemenski vasi. Nasedel sem prvemu oštirju in dve uri čakal, da mi je skuhal riž in krompir. Medtem sem zaman ugibal, kaj je sosedovi deklici. Imela je vročino, vnete oči, suh kašelj in umazano slino, ki je posušena rjavo obrobila usta in neprijetno zaudarjala. Nisem se upal predpisati drugega kot ospen, ki sem jim ga dal in naročil, da jo morajo odnesti v bolnišnico, če v dveh dneh ne bo bolje, ter rehidracijsko sol.



Langtang Lirung

Pot je dokončno zavila v sotesko Langtang kole, vrhovi Ganeša so se potopili za zahodno obzorje, pri igri sem zmotil trop langurjev, lepih opic črnih obrazov in belih kožuhov, in le nekaj korakov pred mano so brezšumno poniknili v bambusovo goščo. Prečkam svež podor, mirujoč v jesenski suši, na vsake pol ure srečujem zavetišča, vabljivo postavljena na gozdne jase, a se vse do mostu ne ustavim. »Kar sam?« me sprašujejo domačini. Odgovarjam po pravici, čeprav morda ni najbolj varno.

Dno doline je gosto zaraščeno in le včasih se odpre pogled na strma in gola pobočja, ki se dvigajo v oblake. Prav zato se mrak napoveduje zelo zgodaj in me priganja. Prišel sem že dlje, kot sem upal, zato hočem še naprej. Najlepši prostor ima Lama hotel – štiri kočice okrog kvadratnega dvorišča. Vse je živo, skupina ljudi se igra z otroki, prav mika me, da bi za danes nehaj. Lahko bi bili Slovenci (pozneje se je pokazalo, da so bili res), nihče drug se tako rad in tako prisrčno ne igra s tujimi otroki.

Pol ure pozneje je bila tema. Z baterijo tipam za potjo, ki je podnevi udobna in široka. Ko se razgledujem, me nekaj kamenčkov izpod skalnega previsa opozori, da je prenočišče že zasedeno – morda opice ali kak divji parkljar – in naj grem naprej. Pri majhni koči v Gumnačovku (»Riverside hotel«) se dokončno ustavim. »Saj ste nori!« reče neki Izraelec, ko mu povem današnjo etapo. »Nisem, le časa mi manjka.«

VODNIK PREK KANDŽA LA

V Gori Tabeli – dve koči uro naprej – je policijska kontrola in na tabli piše, da bo s 500 rupijami kaznovan vsak, ki se bo izognil kontroli. S palico tolčem po zapahnenih vratih in oknih in budim policajce: »Preverite me, prosim, nočem plačati kazni!« Uživaško razgrajam, dokler

mi nekdo, ves ovit z volno, ne prinese vpisne knjige in potrdi moje dovoljenje. »Kar pokonci ostanite, takoj za mano prihaja velika skupina!« se zlažem in ga pustim čakati v jutranjem mrazu.

V vasi Langtang, edini pravi vasi v vsej dolini, skoraj na vsaki hiši piše, da je hotel, a je večina ljudi zgoraj pri samostanu na praznovanju in komaj lahko kupim čaj in zavitek piškotov. Nad pospravljenimi polji kroži eskadrilja belih snežnih golobov, med grmovjem jaki obirajo suho travo, močvirje za vasjo se je skrčilo na nekaj skromnih lužic.

Uro naprej se mi mlada domačin ponudi za vodnika. »Le čez Kandža La v Helambu bi ga potreboval, a kam bom sploh šel, se bom odločil zvečer v Kjandžinu.« Kjandžin gomba je zadnji naseljeni kraj v dolini – tri gostišča, sirarna in majhna elektrarna, ki pa zaradi mraza ni več obratovala. Na Jalo ne bom šel, tja vsi hodijo, za ledenik Langtang mi manjka nekaj dni, šotor in kuhalnik, morda bo res najbolje čez prelaz v Helambu in naprej v Katmandu. Tako mi ne bo treba po isti poti nazaj in spet cel dan z avtobusom.

Zvečer moj vodnik pripelje svojega strica. »On je bil že dvajsetkrat tam čez, jaz le dvakrat.« »Najraje bi šel sam.« »Hodite dobro, a lahko bi se izgubili. Ali imate šotor, vrvi in kuhalnik?« »Ne, le steklenico za vodo in hrane za dva dni, pa sir bom kupil.« »Jutri bova poskusila. Če ob sedmih greva in v osmih urah prideva na sedlo, imava možnost doseči pastirsko kočico. Če bova počasnejša, bova obrnila.« »V štirih dneh morava biti v Katmanduju.«

Moj možak je skrajno reven. Kot da od vsega turizma živi le nekaj gostincev, domačinov pa se denarni blagoslov sploh ne dotakne.

Z uro zamude sva se zjutraj spustila do reke in se na oni strani zagrizla v breg. Vreme je bilo čudovito, na severu so se z nama vred dvigali

vrhovi Langtanga, nazadnje je izza Pemtang Karpa dvignila svoje široko ostenje še Šiša Pangma. Splašila sva tara, himalajsko antilopo, drugih živali pa ni bilo. Zadnja voda pred sedlom je bila pod debelim ledom in četr ure sva ga s težkim kamnom razbijala, da sva lahko znova napolnila steklenico. Poti marsikje ni bilo videti, a vodnik Dava je zlahka našel nadaljevanje.

Čprav prej ni bilo nikjer žive duše, sva nenadoma visoko zgoraj zagledala človeka, ki je po zobati škrbini Kandža La razpenjal vrv. Tik pred zadnjim vzponom je na skalnem pomolu ležal neki Američan in lovil sapo, druga dva pa sta čakala, da si bo opoogel. »Greste gor ali dol?« »Gor.« Le kje so bili prej!

Tod je bilo že precej snega, a po steni je v škrbino peljala dokaj varna policca. Ura je bila dve, šest ur sva potrebovala za vzpon. Višino-mer je kazal nekoliko pod 5200 metrov. Južna stran škrbine je bila krušljiva, a suha, in hitro sva se spuščala v krnico ploščatega ledenika. Razgleda ni bilo nobenega, megle so kipele iz dolin.

Ob štirih sva naletela na šotorišče: kuhar in pomočnik sta s štirimi nosači čakala ekipo z one strani. Danes jih še ne bo, bivakirati bodo morali. Še dve uri dneva sva sicer imela, a ponudili so nama šotor in večerjo, ko smo ugotovili, da je šef njihove agencije moj dober znanec Bobi Četri. Ostanek večera smo prečepeli v votlini pri nosačih. Mlada Šerpani je z mikroprocesorsko natančnostjo premikala gore-če vejice pod aluminijasto ponvijo, da se riž ni prijel, kaj šele prismočil. Niti kuhar, ki je s kosmato pesmico poskakoval okrog nje, je ni zmotil.

DALAJLAMOVİ ZIDOVİ

Noč je bila dolga in mrzla; zjutraj se je vse svetlikalo od slane, ko sva hitela naprej. Od grebena, ki sva ga prejšnje popoldne prekoračila, se daleč na jug vlečejo gorski hrbti, med

Ganeš Himal

njimi pa se poglabljajo neprehodne soteske. Prav na planoti pri taboru je bil izvir Indravatija, uro naprej pa je bila reka že tisoč metrov nižje. Pot je izkoriščala najlažje prehodni svet med skalnim grebenom in strmimi bregovi soteske, se spuščala v kotanje in spet dvigala na grebenske rame.

Keldang, ki bi ga morala doseči že sinoči, je bil poletna planina za jake z dvema stajama. Bila bi mokra noč, kajti tod je bilo že za ped snega, ki je zapadel šele prejšnje popoldne, sicer bi našla kake sledi. Nekaj ur se pot skoraj ni spuščala, le valovila je gor in dol in vijugala okrog robov, na splošno pa je držala na jug. Snega je bilo vse več, v grapah, kamor se je naletel s pobočij, sva ga gazila do kolen. Brez Dave bi mi trda predla: poti ni bilo videti, na pobočje se je nalepila gosta megla in možici so bili predaleč narazen, da bi jih brez daljšega iskanja lahko našel. Praznega prostora je bilo dovolj za jetija, a s čim bi se revež hranil? Le drobne nožice mišjih zajcev in majhnih ptičev so nama križale pot. »Danes ne bova dosegla vasi, ne bova pila piva,« je rekel Dava.

Potem sva zašla. Z grebena sva se spuščala po žilavih vejah dišečega rododendrona in se valjala po snegu. Dava je odšel na ogled, jaz sem v roko vzel kompas. A je bil pokvarjen; kazal je narobe, natanko za 180 stopinj. Nisem mogel verjeti, da je to mogoče. Potem je iz megle prišel Dava in rekel, da je našel pot. Kompas je bil dober, le midva sva po drugi strani grebena korakala nazaj na sever.

»Zdaj bosta dva človeka jedla in potem počasi šla naprej!« Kekse sva ovijala s snegom, da so nama šli v suha usta, potem sva jedla sir in potem res šla naprej. Pot sva zgrešila za dober meter, nato naju je pobočje zapeljalo povsem narobe. – S to preizkušjo so se orientacijske težave končale. Megla se je zredčila, med vse višjim grmičevjem je bila tudi pot dobro vidna. Od praznih kolib planine Dupku sva morala pol ure spet navzgor do res zadnjega prelaza – 4200 metrov –, nato pa »samo še navzdol«.



Sneg se je znižal in zgostil in lepše sva hodila, kot bi po kopnem; grmovje se je dvignilo v pragozd rododendrona, pred nama so hrupno vzletavali monali, dragulji med fazani, veliki odtisi parkljev so prebadali vse tanjši sneg, vmes se je prikradla sled zverskih šap – volk? šakal? – in potem je bilo snega konec in vznemirljivih sledi tudi. – »Je kaj nevarnih živali?« Dava mi je le z renčanjem in skokom ponazoril snežnega leoparda.

Skladovnice starih, z mahom poraščenih molilnih kamnov so pričale o neki živahnejši zgodovini, o prometu, ki je skozi Nepal tekel med Indijo in Tibetom, o trgovini, karavanah jakov. »Kdo je postavil te zidove?«

»Dalajlama!«

Potem sva skozi prepaden gozd jelk in rododendrona zapustila greben in tik pred sončnim zahodom so se sredi terasastih njiv in travnikov zasvetile pločevinaste strehe. Tarkegang. »Do noči bova tam!«

PRENOČIŠČE V BLAGOSLOVLJENI HIŠI

Lep samostan, strnjene hiše, globoka kanalizacija za čas monsuna, kamnite, ponekod betonirane stopnice, elektrika, izredno lepa in čista vas.

»Sezujta se!« nama je ukazala gospodinja Lama lodga. Bila sva še mokra od snega, umazana in utrujena, a nesporno avtoriteto hiše, visoko in priletno Šerpani, sva ubogala na mah. Šerpinje in Tibetanke podpirajo vse štiri hišne vogale, ne le treh.

Skupaj z mladim francoskim parom sva sedela na preprogi pred odprtim ognjiščem in srebala čaj, pozneje tudi pivo. Široke črne podnice so bile zloščene do visokega sijaja. Preprosto nisem mogel dojeti spremembe. »Vas kaj boli?« me je gospa spraševala in kazala na meča, lakti, hrbet. »Ne. Zakaj?« »Ah, starejši ljudje imajo navadno toliko težav!« A potem, ko sta šla Francoza spat, mi je zarotniško prinesla prevajat njun obračun. »Govoril je malo angleško, malo nepalsko in malo francosko, pa nisem prepričana.« A bilo je vse v redu. Midva sva plačala znatno več, kajti pivo je bilo dražje od večerje in prenočišča.

»Od česa je vaša vas tako bogata? Nad njo je le gozd, polja se začno šele tu.« A ne zvem nič pametnega. Gospejin mož je v Lasi, o kakem tihotapljenju zlata ni govora, včasih pošlje le kako sveto knjigo, kot so tiste štiri na polici. Blagoslovljena hiša pač.

»Serpe so doma le v najvišjih vaseh pod pragozdom, vse naprej dol po Helambuju pa so samo Tamangi.«

In zdaj – najbrž zadnji dan hoje – se po poševni poti počasi spuščava proti dolini. Gozdovi, obdelana polja, manjji in čorteni, rože okrog hiš, ob poti agave. Pod gozdom precejšnja elektrarna, ki napaja vsaj dvajset vasi, z vodnim zbiralnikom, kot lastovičje gnezdo pripetim v pobočje. »Prišli so in v dveh mesecih razpredli vse te žice po hribih,« pravi Dava. Kjerkoli se ustaviva, dobiva čaj, hrano, v čajnicah tudi pivo. Kmetje ponekod šele preoravajo strnišča, drugje že



Slovo od Dave

Vse foto: Tone Škarja

sejejo, na nekaj njivah pa je ozimna pšenica že pognala. Mlini delajo s polno paro oziroma vodo. – Kakor je Dava tisto veliko elektrarno vzel kot nekaj zunaj njegovega razumevanja, kot recimo letalo, avtobus in podobno, se je pri majhni domači elektrarni prav razživel in mi jo razložil: »Glej, zdaj voda poganja mlin, a zvečer tale jermen prestavijo na ta stroj in potem melje elektriko za luč. Prav kot prej moko ali campo.« Tu mu je bilo vse jasno.

VOŽNJA NA ČRNO

Drugo polovico dneva hodiva nad Melamči kolo, pravzaprav po robu namakalnega jarka, ki sledi pobočju tik nad polji. Uživam v hoji, v lepi deželi, nad visokimi kamnitimi hišami, belimi čapljami, med črnimi vodnimi bivoli. A čar je tudi v cilju. Tokrat ni gora, a dolga pot in omejen čas sta dovolj dober izziv. Pri sotočju Melamči kole in Indravatija, ki je v dveh dneh narasel v veliko reko, zaslutim konec poti. »Še pol ure, zjutraj pa avtobus!«

Melamči Pul bazar je bogata vas – kot vsi kraji, kjer se ceste razvejajo v nosaške poti. Hodiva skozi in se ozirava za prenočiščem, ko naju vznemiri hrumenje motorja. »Tecival!«

Majhen zelen avtobus se zaganja naprej in nazaj, da bi se izkopal iz blatnega jarka. Obesiva se za vrata, se vrževa vanj in avtobus spelje – tod je edina smer Katmandu. Ura je štiri, rdeča dežela ima večerni nadih že dolgo pred sončnim zahodom. Tako se vozimo po rdeči prašni cesti voznik, sprevoznik, njegov sinček in midva, avtobus utripa v ritmu rocka, večeri se, končno tudi znoči, mi pa sploh ne ustavljamo. Tudi na glavni cesti Kodari–Katmandu šofer ignorira vse postaje, natlačene z divje mahajočimi ljudmi, le kako dekle, ki jo dohiti, bi rad za sopotnico, pa nobena noče vstopiti.

V Banepi, le še 30 kilometrov pred Katmandujem, množica, čakajoča na avtobuse, ki jih ni ali pa jih je pre malo, zapre cesto in v naskoku zavzame naš avtobus. Šofer gre iz protesta ven in pol ure se ne zgodi nič. A vsi vemo, da avtobusa ne more kar tako pustiti. Ob osmih zvečer 8. decembra se izkrcamo v temnem predmestju Katmanduja. Vsak plača 50 rupij – midva za vso vožnjo in ostali za zadnjo četrtino. Nismo zapeljali na avtobusno postajo in tudi listka nismo dobili. Bila je prava črna vožnja in midva sva imela srečo, da sva bila zraven. Potem sem imel težave z Davo. Na vsak način me je hotel voditi tudi po Katmanduju, čeprav ga ni poznal. Skakal je na cesto in krilil z obema rokama pred vozečimi avtomobili: »Hej, taksi! Hej, taksi!« »Dava, nehaj, sicer boš umrl. Noč črna, ti črn, avtom gori komaj vsaka druga luč. In večina avtov niso taksiji, in večina taksijev je zasedena. Prazen bo sam ustavlil.« Dava plane spet na cesto in prav zvleči ga moram nazaj. Potem se mi nekaj posveti: »Ali si sploh že kdaj bil v Katmanduju?« Ni bil. »Pa si šel že vsaj dvajsetkrat čez Kandža La.« »Da, a samo do Tarkegijanga ali do ceste.« Davi so njegovi nosaški tovariši opisovali čudesa Katmanduja, med drugimi tudi, kako preprosto dvigneš roko in ustaviš taksi.

Z Davo sva potem poiskala dobro prenočišče, kar ni bilo preprosto, kajti Dava, v hribih močan nosač in dober vodnik, je bil v Katmanduju videti razcapan berač, ki ga tamelski hoteli niso marali pod svojo streho. Vsaj večina. Potem sva si ogledala mesto in šla še na dobro tibetansko večerjo. Ob močnem pivu in dobri cigareti je Dava povedal, da je star petindvajset let (videti jih je bil vsaj petinštrideset), da ima pet otrok, da težko dela in malo pridela, da pije rakši (pa je obljubil, da ga bo od zdaj manj), da je v Langtangu domačinov vse manj in da s turisti služijo čisto »neki drugi ljudje«. To se je zdelo tudi meni.

Zjutraj sem ga peljal na avtobus in mu kupil sedež, kot da sem potnik jaz, kajti njega samega bi spustili kvečjemu na streho. Čakal sem, dokler ni avtobus z Davo na rezeviranem sedežu odpeljal. Bil sem odgovoren zanj.

Katmandu je še dremal v jutranji megli, ko sem srebral čaj z mlekom za eno rupijo. Čez uro se bo dvignilo sonce, še uro pozneje promet in z njim hrup in prah, odprla se bodo vrata pisarn in mi pričela požirati čas. Na trekingu sem bil le šest dni, a zdi se mi, kot da sem preživel pravo majhno življenje.

Po katmandujskih pisarnah sem zapravil sedem dni in če si ne bi pisal, bi pozabil, kaj sem počel.

PRVA ISTRSKA HIMALAJSKA ODPRAVA

CILJ, PRILAGOJEN SKUPINI

ANTON FILIPIČIČ

Neustavljiva želja vsakega vernika je, da bi obiskal sveta mesta in središča svoje vere. Muslimani so tako zazrti proti Mekki in Medini, katoličani proti Rimu in Jeruzalemu. Misli in želje nas planincev in alpinistov pa so najpogosteje v Himalaji, svetovnem velegorstvu, kjer se je marsikaj dogajalo in kjer se še zdaj marsikaj dogaja. Tam je namreč vse jasno, preprosto, elementarno, vidne so vse stopnje razvoja alpinizma, od začetka, od odkrivanja deviških nepreplezanih vrhov prek obdobja klasičnega alpinizma in odpravarstva z elementi boja za nacionalni prestiž do ekstremnega himalajizma s solističnimi vzponi na osemtisočake.

Alpinizem ni avanturizem. Avanturizem je, kadar se spuščamo v situacije, na katere nismo pripravljene in kjer niti ne držimo v svojih rokah, ampak jih drži naključje ali sreča. Avanturizem je jesti neznanе gobe ali se odločiti za plavanje prek reke, ne da bi znali plavati.

Alpinizem pa pomeni neprestane priprave. Alpinisti se leta pripravljajo na kakšen vzpon. Neprestano pripravljajo svoje telo in svojega duha, pripravljajo pa tudi opremo. Resda obstajajo tudi nevarnosti, posebno objektivne, toda takšne obstajajo vedno in povsod. Odvisno od časa in kraja vzpona se kar najbolj trudimo, da bi jih predvideli in se jim izognili. Subjektivnim nevarnostim pa se je mogoče izogniti z dobrimi

pripravami, spoznavanjem samega sebe in okolja.

Alpinizem je neprestano preizkušanje samega sebe, iskanje mej lastnih zmožnosti. Zato številni pravijo, da je to šport posameznikov. Dejal bi, da je to šola pozitivnega individualizma.

Kar je kajpada lahko reči.

POVEZAVA MED GORNIŠTVOM IN KULTURO

Planinsko društvo Glas Istre ima nekatere kvalitete, lahko bi celo dejal komparativne prednosti, ki so v planinskih društvih pogosto neznane. To je največje možno sodelovanje med vsemi deli društva in med sekcijami; društvena uprava, gospodarska komisija, alpinisti, smučarji, speleologi, orientacisti in še drugi zelo dobro sodelujejo: pravi prijatelji so.

To je olajšalo izvedbo zamisli alpinističnega odseka o odpravi, s katero bi se razširil glas o Glasu Istre. Strokovno vodstvo društva je takole oblikovalo zamisel: prva odprava mora zanesljivo uspeti in se uspešno končati. In zakaj? Zaradi javnega mnenja bi bili ob neuspehu ali nesreči naslednjih nekaj let odrezani od podobnih akcij.

Menim, da rezultat take odprave ni samo stvar posameznika, ki sodeluje v njej; to je rezultat gospodarske in kulturne ravnj okolja, v katerem se ti posamezniki izkažejo. Alpinizem je nasploh



dejavnost (ali športna dejavnost), ki je značilna za določeno gospodarsko in kulturno stopnjo in ni nikakor povezan z obstajanjem gor. Alpinizem se namreč ni razvijal v hribovitem Afganistanu ali v Tibetu in Nepal. Spomnimo se samo: prvi Alpine Club je nastal v Londonu in ne v Alpah; pri nas je bilo prvo Hrvaško planinsko društvo, ne pa kakšno društvo pod Durmitorjem ali v Prokletijah.

Kaj pa naša odprava, boste vprašali. Posledica znanih dejstev je, bi lahko odgovoril.

Izbira cilja je bila prilagojena ekipi. To je bil Pisang Pik (ali Peak), gora, visoka 6091 metrov, v gorski skupini Anapurn v Himalaji; to je bil cilj prve istrske himalajske odprave.

Kako smo stvar izvedli? Kar najbolje smo se pripravili in nismo ničesar prepustili improvizaciji. In kako je bilo s sredstvi? Zbrala jih je gospodarska komisija društva in celotno okolje, v katerem delujemo, nekaj pa so člani prispevali sami.

Izbira moštva, kar je navadno stvar vodje odprave, je bila olajšana zato, ker v planinskem društvu obstaja kakovostna skupina alpinistov, organiziranih v alpinističnem odseku. Z načelnikom odseka **Enesom Seferagićem** na čelu so bili jedro ekipe. Na pot so torej odšli **Anton Filipčić, Davor Kalčić, Enes Seferagić, Danijel Šajatović** in **Perica Šajatović** iz Pulja ter **Vlado Paušić** z Reke, pridružila pa sta se jim še plezalca **Igor Spitzer** iz Zagreba in **Tanja Živičnjak** z Reke. Z alpinisti sta odšli tudi dve skupini trekerjev, v katerih je bilo šest planincev, ki sta šli na trekking okoli Anapurn in do baznega tabora pod Anapurno. Zdravnik odprave je bil **Emil Tumpić** iz Rovinja.

POPOLN IN HITER USPEH

In tako je odprava 9. novembra lani z avtobusom odpotovala izpred puljske Arene v Zagreb ter od tod z letalom prek Amsterdama in New Delhija v Katmandu, glavno mesto Nepala. Naslednjih nekaj dni so člani urejali administrativne nujnosti in 16. novembra odšli na pot: najprej z avtobusom in nato šest dni peš do baznega tabora, ki so ga postavili na višini 4400 metrov.

Že naslednji dan smo postavili pomožni tabor na višini 5300 metrov, iz katerega smo naslednje dni odšli proti vrhu.

Na vrh Pisang Peaka je prišla celotna ekipa razen zdravnika in vodje odprave, tako da smo že 28. novembra pospravili glavni tabor in se odpravili v dolino.

Kot kratke počitnice za sprostitev po napetostih smo nekaj dni ostali v Bangkoku, že 14. decembra pa smo se vrnili na zagrebško letališče, kjer so nas pričakali prijatelji in družine.

Za vsakega udeleženca odprave so znašali stroški približno 1500 ameriških dolarjev, v njih pa niso šteli stroški za priprave na odpravo, stroški za opremo in še nekateri. Letalska karta je stala za vsakega 780 dolarjev, stroški bivanja in prevozov ter transportov v Nepal pa približno 700 dolarjev.

Vreme nam je bilo izredno naklonjeno, težav z zdravjem nismo imeli, zveze in stiki so delovali dobro, nobene opreme nismo izgubili.

Kaj naj rečem za konec? Morda bi lahko naredili še več in še bolje, vendar so bile to potrebne rezerve. Preizkusili smo sebe, dobili nove izkušnje, zanesljivost in izurjenost, okrepili lastno individualnost. S skupnim življenjem v težavnih pogojih smo okrepili tovarštvo in prijateljstvo. Celo zadnji dan smo morali med poletom iz Amsterdama v Zagreb »požreti«
pripombo steverdese v letalu, da ni običajno, da se potniki zbirajo na enem kraju ter se tam pogovarjajo in prepevajo.

Preprosto nismo mogli naenkrat prenehati skupno delovati.

Spomin na Comicija

Lanskega oktobra je minilo točno petdeset let, odkar je v Val Gardeni umrl Emilio Comici, kar je takrat osupnilo ves alpinistični svet. Sodeč po številu teh, ki so prišli izkazat spoštovanje njegovim posmrtnim ostankom, ki počivajo na majhnem pokopališču v Selvi, je njegova slava še vedno velika in spomin nanj še kako živ, posebno med alpinisti.

Na letni konferenci CAAI, odlično uspeli manifestaciji v organizaciji Akademskega kluba in sekcije 30. Oktobra CAI iz Trsta, se je zbral veliko članov iz vseh italijanskih regij. Ena od glavnih privlačnosti manifestacije je bila navdušeno sprejeta konferenca avtorja Comicijeve biografije Spira Dalla Porta Xidiasa, ki je prisotnim opisal jasen profil Comicija kot alpinista in človeka, njegov pesniški navdih in smisel za umetnost, ki sta vedno prevladovala v njegovem življenju in vseh njegovih dosežkih.

Konferenci je sledila projekcija vzgojnega filma s Comicijem kot inštruktorjem plezanja. Pravo presenečenje pa je bila videokaseta, sestavljena iz posnetkov originalnih sekvenc 8 mm filmov, kjer poleg Comicija nastopata še Kugy in Angelo Dibona. To je majhen biser, doslej dostopen le ozkemu krogu ljudi, sestavljen iz amaterskih filmov daljnega Comicijevega sorodnika. Do predvajanja je prišlo po zaslugi enega od članov videmskega CAI, ki si prizadeva, da bi filmski material, ki ga je po naključju našel na nekem podstrešju, še izpopolnil. Uradni del srečanja sta zaključila dva referata: o razvoju alpinistične vzgoje od Comicija do danes in o Comiciju kot začetniku plezanja v Juljskih Alpah. Na koncu so se mnogi udeleženci srečanja spominjali Comicija. Najbolj ganljivo je bilo pripovedovanje velikega Ricarda Lassina, njegovega učenca, prijatelja in tekmeča, ki je obujal spomine na dogodka.

Dan pozneje sta iz Trsta dva avtobusa odpeljala stotnijo mladih, starejših, žensk in otrok, ki se je udeležila odkritja izredno lepega lesenega spomenika na kraju smrtonosnega padca.

(Alpinismo goriziano)

S SMUČMI NA NAJVIŠJIH LEDENIKIH SVETA

PREČENJE KARAKORUMA

Marc Breuil, Jean-Pierre Canceill, Antoine Melchior, Bernard Odier, Claude Pastre (vodja odprave) in **Jean-Luc Rudkiewicz** (vodja skupine Študentske planinske in smučarske zveze – Groupe universitaire de montagne et de ski, G. U. M. S.) so lansko pomlad na smučeh prečili Karakorum; pot, ki so si jo bili izbrali, je izvirna in zanimiva.

* * *

Dvanajstega aprila zjutraj naš položaj ni bil ravno zavidanja vreden. Taborišče je bilo postavljeno na sedlu Skam La, na približno 5700 metrih nadmorske višine. Ena od naših pulk, majhnih sani, je bila s petnajstimi kilogrami hrane še vedno daleč spodaj, vse vrvi in dva para smučí pa so samevali na vzpetini, ki smo jo bili premagali že pred dvema dnevnoma. Bilo bi preveč tvegano, če bi v tistih vremenskih razmerah po strmini 55 stopinj odvlekli svoje stvari do tabora. Sedeli smo v šotorih in glasno razmišljali, kakšne so naše možnosti, da se – če ne bomo mogli do obeh parov smučí – spustimo v dolino. Bi lahko štirje smučarji na saneh odpeljali v dolino dva »pešca«? Bi lahko iz materiala, ki smo ga imeli s seboj, naredili provizorične smučí? Vsaj nekaj je bilo gotovo: radijske zveze nismo imeli, daleč naokrog ni bilo žive duše, znajti smo se torej morali sami. Če naj povemo po pravici: bili bi prvi, ki bi ta podvig opravili na smučeh! Skam La je bil, kolikor vemo, doslej obiskan samo trikrat, čezenj pa je šel en sam človek – slavni **H. W. Tilman** leta 1937.

PRVI POSKUSI

Prvo smer za prečenje Karakoruma na smučeh je leta 1982 začrtal **Galen Rowell**. Iz doline Khapalu se je povzpел na ledenik Siachen, in sicer čez prelaz Bilafond; tako mu ni bilo treba prestopiti meje Indije, ki je že bila v slabih odnosih s Pakistanom. Potem je prečil pobočje Sia Kangrija in se spustil do sedla Conway, od koder je mogoč dostop do doline Baltoro. Po njej je šel vse do vasice Askole, kjer ga je čakala nova zaloga hrane. Vračal se je po isti poti do vzhodja ledenika Biafo, se povzpел nanj, prečkal sedlo Hisparja in se spustil po ledeniku navzdol. To je bila zelo lepa, zelo domiselna in vsaj v prvi polovici dokaj smela pot. Ima pa kljub temu veliko napako: z ledenika Biafo se je včasih treba spuščati v dolino Baltoro peš in ne na smučeh. Treba je bilo torej najti takšno pot za prečenje masiva, na kateri ne bi bilo potrebno sneti smučí. Leta 1987 jo je skušalo odkriti šest vodičev G. M. U. S., ki jih je vodil **Bernard Odier**. Šli so v obratni smeri kot njihov predhodnik Galen Rowell, torej od zahoda proti vzhodu. Vzpon na ledenik Hispar je bil zaradi slabega vremena zelo težaven, prečenje ledenikovega sedla še težje. Odprava je z nekajdnevno zamudo prišla v dolino Biafo. Tja so že v



Vrhovi na zahodnem bregu Biafa

poletju 1986 pripeljali zalogo hrane, da bi se lahko šesterica brez odlašanja podala na drugo polovico poti. Fantje so dva dneva prekopavali sneg, da bi jo našli, a brez uspeha... To je bil milostni strel; jezni in s praznim želodcem so si potem štiri dni utirali pot do vasi Askole. Dve leti pozneje, ko so že vsaj malo pozabili na razočaranje (ne pa na neuspeh), se je trojica »veteranov« iz leta 1987 spet podala na pot. Območje med ledenikom Biafo in Baltorojem, ki smo ga hoteli prečiti, je slabo raziskano. V davnih časih je čezenj morda vodila ena izmed stranskih poti, po katerih so jezdili trgovci s svilo; brčkone je tekla tam, kjer je danes prelaz Vzhodni Muztagh. Ko si ogledaš to območje, pravzaprav kar težko verjameš, da so bili ljudje, ki so potovali med Tibetom in Indijo, tako zelo pogumni... V zadnjih sto in nekaj letih so si tu utirali poti **Francis Younghusband** leta 1887, odprava spoletskega vojvode leta 1929, **Erich Shipton** in **H. W. Tilman** v letih 1937 in 1939 (takrat sta vzela s seboj tudi kartografe, ki so pripravljali natančen zemljevid Indije), pa **Ardito Desio**, ko se je leta 1954 povzpел na K2. Zemljevidi, ki so nastali po teh obiskih, so samo približni in pogosto povsem napačni. Pred nami je bilo torej precej neznanek, čeprav smo vedeli, da so bili prelazi, čez katere smo morali, prema-

gani najmanj enkrat – seveda poleti, za povrh pa še pred nekaj desetletji...

OPREMA ZA POLARNI POHOD

V zadnjih dneh marca 1990 smo prišli v Islamaabad. Štiri dni smo izgubili za administrativne formalnosti, ki so nujne pred vsako odpravo v Pakistanu: potrebovali smo dovoljenje za treking po dolini Baltoro, ki je vojaško območje z omejenim dostopom, pa potrdila o plačanih davkih, carinah in pristojbinah za tristo kilogramov materiala in hrane. Vsi problemi se razmeroma enostavno rešijo, če si zaradi njih ne razbijaš glave in če ti pomaga učinkovita domača agencija. Kako preprosto se potem zdi vse v gorah, ko se rešiš labirintov pakistanskih ministrstev! Vse gre kot po maslu: letalo nas odpelje do Skarduja, džip do Dassuja, potem pa nas čakajo nosači, ki bodo šli z nami po še zimski dolini Braldu (v rečnih koritih je le malo vode, trava še ne poganja). Nosači nas bodo počakali na ledeniku Biafo, na 3700 metrih nadmorske višine. Odtlej ne bomo več hodili, ampak smučali.

Opremljeni smo za pravo arktično ekspedicijo. Sneg je previsok, da bi lahko hodili po njem; nosače lahko uporabiš spomladi, zdaj so primerne samo sani.

Sicer pa so oblike Karakoruma kot nalašč za uporabo tehnike, ki je bila prvotno namenjena za neskončne skandinavske ravnine. Ledeniki Karakoruma so najvišji na svetu (če izvenzamemo tiste v polarnih območjih), v dolžino pa merijo petdeset, šestdeset kilometrov. Najvišji deli ledenikov so razmeroma položni in ne preveč razbrazdani, zato je na njih mogoče dobro uporabiti pulke, če le niso preveč obtežene.

Spodnji deli, vselej premalo pokriti s snegom, da bi se bilo po njih mogoče smučati, spominjajo na razburkano morje, prekrito s kamenčki vseh velikosti in oblik.

Opremljeni smo bili s skandinavskimi pulkami, ki tehtajo 4,5 kilograma, nanje pa je mogoče naložiti 45 kilogramov (15 kilogramov osebne prtljage, 5 kilogramov skupnega materiala, hrano). S tem, smo računali, je mogoče preživeti tri tedne.

V treh tednih ni mogoče s smučmi prečiti Karakoruma, zato je treba po novo zalogo (v Askole ali drugam). Pot do vasice in nazaj vzame dvanajst dni, toda skladiščenje hrane kje drugje je problematično. Če se jo spravi tja že prejšnje poletje, se kraja ne sme zaznamovati; če ga zaznamuješ, ti hrano izmaknejo, če ga ne, tvegaš, da je pod dva ali tri metre visoko snežno odejo ne boš več našel (kar se nam je zgodilo leta 1987).

Če odmislimo pulke, je druga oprema klasična; čevlji morajo biti seveda takšni, da se je v njih mogoče smučati in hoditi. Topli naj bodo in takšni, da je nanje mogoče pritrditi dereze. Kar se smučji tiče, smo preskusili oboje: leta 1987 krajše alpske smučji, leta 1990 daljše tekaške turne smučji. To je bila dobra odločitev, ker pravega alpskega smučanja na ledenikih ni.

KAKŠNE ČUDOVITE GORE!

Med vzpenjanjem na ledenik Biafo, ki traja nekaj dni, si lepo razgibamo noge, hkrati pa se nam odpira – če je vreme lepo – prelep razgled na fantastične gore, na Latoke, južno stran Baintha Braka. Sicer pa nam, če odštejemo te lepe dneve, vreme ni bilo naklonjeno; samo vsak drugi dan je sonce vsaj za nekaj časa predrlo oblake. Nič čudnega torej, da so ti ledeniki tako lepi! Dolino pod Biafom, prostrano

Spust po ledeniku Nobande-Sobande





Tabor na ledeniku Nobande-Sobande (na sliki lahko vidite tudi vzhodno pobočje Skam Laja)

in zelo ravno – krstili so jo za Snow Lake, Snežno jezero – je mogoče presmučati brez težav; po njej se pride vse do prelaza Skam La.

Ena izmed morfoloških značilnosti Karakoruma so ravni, ploski ledeniki, prelazi, ki vodijo iz doline v dolino, pa imajo tik pod vrhom strmo vzpetino. Tako je tudi s Skam Lajem (5700 m), prvo neznanko in prvo težavo na naši poti. Vzpenjati se je treba po strmini 55 stopinj; ko napneš vrvi, do večera tovariš prtljago na vrh. Sicer pa nas niti noč niti tema ne ustavita; omagamo šele zaradi utrujenosti. Šele dva dni pozneje, 12. aprila, ko sonce spet posije za uro ali dve, si šele upamo v strmino po preostali material. Vzamemo samo najnujnejše, pustimo pa nekaj vrvi in pulko, ker se bojimo, da bi sprožili plaz, če bi šli še ponju.

Spust po vzhodnem pobočju Skam Laja je lažji. Tudi na ledeniku Nobande Sobande kljub številnim razpokam nimamo težav, da se le dvigne gosta megla. Kakšni čudoviti ledeniški vrhovi (6000 in 7000 metrov nadmorske višine), deviški in brezimni, se dvigajo med Pakistanom in Kitajsko! Mikajo nas, toda sem nismo prišli zaradi njih.

Na približno 4500 metrih se dolina zoži, ledenik dobiva pritoke, vse to daje videz popolnega kaosa. Do steka z ledenikom Chiring pridemo z nekaj težavami; z vzponom nanj se začneja drugi del naše poti. Ta ledenik gotovo obdajajo gore, vendar jih ne vidimo; naš pogled sega samo do Chiringa in oblakov. Valoviti ledenik je poln izboklin, ki so sestavljene iz številnih razpok v obliki zvezd; samo te motijo enakomerno belino. Še sreča, da nam ne povzročajo nikakršnih težav!

NAJVIŠJA VOJNA NA SVETU

Čisto na vrhu ledenika Chiring je prelaz Zahodni Muztagh – na približno 5700, ne 5370 metrih nadmorske višine –, čez katerega se lahko spustiš v dolino Sarpo Laggo. To je končno prelaz, ki ga je mogoče premagati s smučmi na nogah! Tik pod vrhom se ti odpre razgled na

najvišje vrhove Karakoruma, ki se drug za drugim ponujajo pogledu. Potem je treba malo navzdol po ledeniku Sarpo Laggo; na desni strani ostaja prelaz istega imena, ki sta ga leta 1937 prekoračila Eric Shipton in H.-W. Tilman.

Zdaj gremo spet malo višje, brez težav se vzpenjamo po severnem pobočju do prelaza Vzhodni Muztagh. Spust po južnem pobočju je druga težavna naloga, ki zahteva precejšnjo spretnost, če si obložen s smučmi in sanmi in nimaš dovolj dolge vrvi. Prvi poskus spuščanja po vpadnici prelaza se kmalu konča v neprehodni steni; treba je najti drugo pot, desno od vpadnice, v ozkem prehodu. Prehod se spušča 200 metrov globoko pod 45 stopinjami in je na nekaj mestih obdan z izredno gladko steno. Pol dneva potrebujemo, da se spustimo z opremo vred na ledenik Muztagh. Stene, ki se dvigajo ob robu ledenika vse do steka z Baltorom, so iz granita; gladke plošče so visoke nekaj sto metrov, nagradene druga vrh druge: 2500 metrov visoka stena – podobna je steburu Walker in zahodni steni Druja – je tako fantastična in tako razsežna, da je težko presoditi, kakšne so njene prave mere in razdalje.

Ostalo naj ne bi bilo nič posebnega. Toda potem je Jean-Luc prebil snežni most na delu ledenika, za katerega bi bil človek prisegel, da je brez razpok (na srečo je vsa stvar povzročila več strahu kot škode). Za konec je prišlo še do nesporazuma z nosači, ki so nam prišli nasproti – in del naših stvari je ostal v snegu.

Če vam je kaj do tega, lahko torej ob steku ledenika Muztagh z Baltorom najdete tri pulke, tri pare smučí in nekaj hrane. Te zapuščene reči so znak neke nedokončane poti. Tam, kjer smo zavili navzdol, proti dolini, bi se bili morali obrniti navzgor, se z Baltora prek sedla Conway in hrbta Sia Kangrija spustiti do Siachena in tako opraviti še pot, po kateri je šel Galen Rowell.

Toda Baltoro je v rokah pakistanske vojske, Siachen pa nadzoruje indijska armada – in obe streljata na vse, kar se premika na drugi strani. Treba bo torej počakati, da se konča najvišja in najbolj nepotrebna vojna na svetu. In ko bo spet mir, potem...

TEHNIČNI PODATKI

April je za smučanje na Karakorumu morda najprimernejši mesec. Sicer ni gotovo, da bo vreme lepo, toda to bržkone velja prav za vse letne čase: pogorje je nenehno pod vplivom frontalnih valov z zahoda (ni naključje, da so ti ledeniki ogromni, čeprav se dvigajo na zemljepisni širini, kakršno ima Alžirija, in v polpuščavskem podnebnju). Apriilske temperature so razmeroma mile (v slabem vremenu -15 do -20°C). Predpostavljamo lahko, da je območje med 3500 in 4000 metri najbolj zasneženo od marca do maja, še preden se zaradi spomladanskega sonca meja snega dvigne. Med meseci, primernimi za smučanje v Karakorumu, pa ne smemo izključiti tudi januarja in februarja.

Marca 1987 smo si pripeli smuči na približno 4000 metrih na ledeniku Hispar, aprila 1990 pa na 3700 metrih na ledeniku Biafo. Konec aprila se je na Panmahu dalo smučati na približno 3600 metrih, na Baltoru pa do višine 4100 metrov.

Od vznožja ledenika Hispar pa do ledenika Baltoro je približno 150 kilometrov. Pot pelje čez ledenik Hispar, prelaz Hispar (5150 m), ledenik Simgang (Snow Lake), Skam La (5700 m), ledenik Nobande-Sobande, ledenik Chiring, prelaz Zahodni Muztagh (5700 m), ledenik Sarpo Laggo, prelaz Vzhodni Muztagh (4450 m) in ledenik Muztagh. V dolino Braldu je mogoče priti po dveh poteh, s Simganga po ledeniku Biafo in po ledeniku Panmah, če krenemo na pot s steka Nobande-Sobanda in Chiringa. Tehnični težavi predstavljata zahodno pobočje Skam Laja, ki je na nekaj deset metrih strojno 55 stopinj, in južno pobočje prelaza Vzhodni Muztagh; dvesto metrov višinske razlike je treba premagati na strmini 45 stopinj. Dolina Panmah je precej ozka, v njenem spodnjem delu pa grozi velika nevarnost plazov.

Karte, ki so na voljo, niso kaj prida (včasih so to le preproste risbe linije grebenov). Sami smo uporabljali karto v merilu 1 : 75 000 italijanske odprave spoletskega vojvode iz leta 1929, italijanski zemljevid Ghiaccio Baltoro v merilu 1 : 100 000 iz leta 1969 in japonsko karto Baltora (T. Miyamory, 1988). Na vzhodnem pobočju Zahodnega Muztagha je uporabna samo ta. Sicer pa je približna nadmorska višina prelaza Zahodnega Muztagha 5700 metrov; številka, ki jo navaja italijanski zemljevid iz leta 1969, je napačna.

(La Montagne)

Kako nevarni so plazovi?

Na lanskoletnem mednarodnem tednu turnega smučanja v Italiji so udeleženci pripravili deklaracijo, s katero pozivajo evropske službe za opazovanje snega in plazov (SSP), naj se končno že zedinijo in uvedejo enotno ocenjevanje nevarnosti plazov. Ocene so trenutno v različnih državah različne, tako da med uporabniki (smučarji) v zimskem turističnem boomu, alpinisti in turni smučarji) nastajajo nejasnosti.

Kot kaže, so možnosti za poenotenje, saj je letos zasedanje SSP, na katerem bodo poskusili doseči soglasje.

HRIBI NAD BAČO IMAJO STO ČEDNIH LIC

ČEZ PLANOTO (28. 10. 1989)

RAFKO TERPIN

Sedem je proč.

Prvič vlečem trinožnik iz nahrbtnika.

Nad zgledno olepšano cerkvijo so še vse trave mokre.

Rože se bude. Na pokopališču je že mnogo postorjenega. Ženska s cekarjem in motiko prihaja. Najprej si bo vse dodobro ogledala. Vsi sveti so pred vrati.

S Slapa sem se povzpel po bližnjicah; ugibal sem jih sproti. Ponujen jesenski hlad me je pobožal z ugodjem. Omelovje v megli. Na travnikih pod vasjo se me je dotaknilo čisto jutro. Napovedalo se je že sonce. Med strehami se je v krošnje razprla jesen. Bregovi so se odkašljali, naklonjeno so se otresli bledice in se čvrsto, hladno barviti, pognali kvišku. Dolina se je naredila! Stotero izbranih Kosmačevih besed se je iz belega dremeža spotegnilo v nebo. Tja do Kanina in Krna.

Prva današnja podoba: mokre trave rojevajo mokre barve. V vsakem hladu je moč najti gorkoto. Mnogim stvarim se je mogoče prepustiti kar tako – brez besed. Sladko je, če pridejo malenkosti v vsakdanjost, ne da bi vedel zanje. Stopijo predte in že imaš opravka z njimi. Pograbiš jih: O, živjo, a tu ste! – in jih vpleteš v svoj dan. Da se drobijo reče bogatenje naših dni, je slast poznejšega spoznanja. Na poti smo vedno le popotniki.

Gledam jo, sličico na svojih kolenih: hribi so preilasti, zelene so preveč pomladne, strehe presuho rdeče, megle preveč preprosto modre, pločevinasta streha na zvoniku pretrdo karmijnasta... a dolina je med hribe ujet spotegnjen svet – in v njenem dnu poje Idrija.

SPOČETE TREBUŠARSKÉ RAZSEŽNOSTI

Zabredem čez travnik do bližnjice, po njej na cesto. Začne se dolg, enakomerno tekoč klanec proti Planoti. Za menoj po znanem redu raste sončno jutro. Megle se kodrajo z bledim zlatom. Trdo zastavljeni grebeni se rojevajo v ogenj, med njimi vstajajo – prav leno – sence. Pod cesto se v drevju tišči navidez mrtva hiša. Roče so se skrile za obronek in v krošnje.

Odcep na Goro me danes ne vleče. Zavijem proti Pečinam. Cesta se poigrava s strmo dolino, ki se gladko usmerja proti vasi na planoti. Pod Kobilnikom dolina zravna svoje dno, sveže zelen travnik se zaleze pod mrkast gozd. Lese-na kajža se ozira čez reko. V klancu nad njo je opustel kmečki dom.

Kobilnik sije v novi obleki. Posebej si zapomnim rezljana vrata. V rdečem kostanju gori sončev ogenj. Raztreslo ga je že naokrog. Na asfaltnem robu nad hišo se moram ustaviti. Podstavim si zložljiv trinožnik, skicirka mi pade v naročje.

Z jutranje strani je zrastel dan. Domačija »Na kabinvku« ima zase bolj popoldansko sonce. Zjutraj jo obhodi le nekaj žgočih pramenov. Zidovi se vtapljajo v sence, v tej uri so najgostejše. V varstvu bližnjega gozdnatega kovka si je dom navzel le pisanih draguljev. Cesta ni bela kot nekdanj. Kobilnik živi od radodarnosti ogromnega kostanja.

Navznoter in navzven se pogreza svet. Posamezne tepke stopajo iz teme gozdnih robov. Njive in travniki nedorečeno izginevajo. K Idrjici. Za reko so prepadni gozdovi pod Skopico. Za temi so spočete trebušarske razsežnosti. V pošev zamrenjenih in žarkasto ogretyh svetlobah je vse polno starih, zgovornih minljivosti. Tu, pred seboj, sem ohranil le staro češnjo, potreseno s temno rdečim listjem.

Bom še kdaj gledal vse to? Se bom še kdaj ob koncu oktobra namenil sem čez? Morda bom še deset let lazil po govcih – torej imam še deset oktobrov. Bo v vsakem od njih kakšen sijoč dan? Vprašanja so tečna in ničesar ne povedo. Namigovanja so živa zoprnost.

Iz mimo vozečega avtomobila mi potrobijo. Ponikavci? Pomaham jim.

Po ozkem žlebu se cesta vzpenja v vas. Tod se Pečine speljujejo k Idrjici. Živahno jutro je. Na travniku gospodar bližnje Pravice stresa gnoj. Na osojni strani je kar hladno.

Zlahka naveževa pogovor. Pravi mi, da imata njegov dom in rod hkrati za seboj tristoletno zgodovino. Lepo je spoznavati stvari, ki se včasih zde le predaleč. Tudi brskati za njimi je svojega denarja vredna draž. Zanimivo je pri obnavljanju starega doma ugotavljati, kakšno podobo je imel nekdanj. Duh se uči od oprijemljivega. Povezani s preteklim lahkotneje segamo v prihodnost. Spoštljivost raste s poučenostjo.

Spustim se skozi sončno vas. Spomenik, tovarniški obrat. Cerkev sv. Mohorja in Fortunata najdem tam, kjer jo je pričakovati – na griču južno nad hišami. Travniki so potreseni z gnojčkami. Mnoge hiše so pozabile na darove stare Planote. Iz občestne gradbeniške kulture (gre mi v nos) jo navizam povprek na sever, k Brdarju.

OBIJLE MODREGA MIRU

Brdarjev ali Podgornikov svet je pregleden v širokih zamahih.

Skiciram na strnišču prostrane koruzne njive: zeleno vijugav plitev dol, obrobljen z nepokošenimi brežinami in češpljevimi drevesi. Lipovi obronki. Za njimi strnjene buke. Na obronju videnega vaške strehe, svetla pročelja. Pečine. Glasovi. Obilje modrega miru.

Na severno, na baško stran me speljejo koruzne vrste. Čez asfalt skočijo na belo cesto, po njej med hišo in štalo v gozd. Trdna in mogočna je Brdarjeva hiša. Nekdanj je bila krita s skrilom. Bajta ob cesti je že več let podrt. Pred črnimi smrekami za dolino je nekaj temno rdečih češenj. Strešno slame sili v nebo. Vrhovi so beli. Žabniški Kuk z Voglom: koruzno strnišče vodi tudi nanj. Nebo in njiva obvladujeta pogled.

Čez tihe tave se pod gozd pretaka jesen.

Nekaj praproti se bliža bukvam, breze in hrastje stoje bolj ob strani.

Cesta se žene v kratek breg.

Na Kalu ogovorim starca. Z njive prihaja. Vso bližnjo in bolj odmaknjeno okolico mi razloži, kup imen ni naklati in še svetuje mi, kam vse bi se od tod dalo iti. Saj, čez Ostrožnik pa po Šuštarjevi in Vilševi dolini v Zagomilce jo bom skušal prav kmalu potegniti. Obljubim. Spomladi najbrž. To pot grem mimo Zagomilc po južni strani, čez Kolovrat hočem v Jerovco.

Do Zagomilc je blizu. Cesta je hribovska. Trdo se srečuje s podplati.

Dolina me sprejema v opoldanski luči. Moški z lenčericco odhaja v les. Vrne se nekaj korakov in mi obilno pripoveduje o Afriki, Libiji, Italijanih, Angležih, o davnih vojnih dneh. Je mogoče, da živi vsa leta s svojo vojno na duši, tu, pod gozdnatim Kukom, pod Gomilco, ob robu kratkih njiv, v srcu zelenega?

Zgovoren je. Le stežka se odtrže.

Nad hišo, polno jo ogreva sonce, sedem k delu. Naglo! Naglo imam rad. V bežanje potez se včasih nalovi kaj čistega. Zgodi se, da je beseda nevede pravilno izgovorjena. Črte, poteze! Črte so poti prek belega, barva je lahko njihova obleka.

Pred pragom brezzob droben moški pospravlja obletelo listje. Z grabljami in rokami ga spretno trpa v listnik. Ob koncu ga prav mladeniško zadega na rame, stopi nekaj korakov do odprte steljnice in štirne breme v temo. Kmalu nato je ob meni; ustavi se tri korake stran. Potlej seveda odveževa žakelj in se sproščeno pomeniva o vsem, kar človeku na sobotni dan privre pod pokrovko. Naraven in neznansko vljuden je. Pohvali me, da iz mojega dela še nekaj bo. Pove mi o sosedih, o kmetovanju... Pove mi o hruškah, ki so letos dozorele kar na drevesu. Zdaj vse mehke cepajo v listje. Nabral bi mi jih, vendar je umazanih rok. Ja, trzne ves razsvetljen, v vežo gre ponje, tam jih je od zjutraj pobranih cel pehar. Komaj ga zadržim.

Preden se optam, res skočim pod drevo in si vzamem nekaj sadežev. Debeli sršeni se pasejo na njih.

Čez Kolovrat je do Jerovce blizu; ob vozni poti srečam le dve prazni hiši. V sami Jerovci, prastarem zaselku dveh močnih kmetij, je praznota z umetnimi barvami preslikala obraz. Stare Jerovce ni več.

Duh njene, v naše dni zamaknjene prvobitne kmečke zgodovine je nekdanj pretresal do obisti. Z menoj je bilo zmeraj tako. Jerovca me je mimogrede prestavila nazaj, pa tudi na trdno. Čudodelno me je odmaknila običajnim slikam, ki jim je težko uteči. Skozi koprive sem prebiral vrezane letnice, znamenja, ki so jih hlapci vrezovali v vrata, oslepele niše, prhke škope pod dóplarjevim slemenom, sledove rdeče rjavih poslikav na bahavi kašči, pomenljivi sklepnik sredi očrnelih vrat. Jerovca je bila neskončno dober košček tega gorskega sveta. Sledovi njenih gospodarjev in hlapcev so sodili zraven. Vse bi se moralo tam, prav tam, po naravni poti povrniti v zemljo kar tako: zgniti, splensniti, izginiti v čas. Kaj je pravičnejšega?

Današnja Jerovca je pometena. S kmečke mize

so umaknili hlebec in nož, v dlan so pogrebli mrve. Turistično plehko. Bog se je obrnil v steno. Spodnja hiša se nevajena koplje v soncu. Mlaka v dolini je zasuta. Vrba, tepke, ograjena živinska pot k vodi, vse je zbrisanu z obličja. Kje je stal hlev s širokim slamnatim opažem in vklesano letnico 1774 na vogalnem kamnu, ni slutiti. Kje je zagreben gosposko opremljen vodnjak? Popisano ploščo so menda spravili. Svet je poravnani in zglajen, zdaj-zdaj se bodo v tišino Gorskega Vrha jele zgrinjati ljudske množice. Nad hišo se je tja proti gozdu gladko zarisala cesta.

Prej sem kot tujec videl le električni kabel; bil je prav nerodno potaknjen čez star pajčevinast omet. Danes čutim stroje, ki so podirali drevje, orali grbine, zasipali, gladili cesto... Glasovi motorja na zagomilškem koncu so me vrgli pokonci. Zaprl sem skicirko. Dovolj mi je drugačnosti.

Vržem se v dolgo senožet nad še stoječim kozolcem. Vzpenja se v tekočem loku. Tam je zato, da se človek lahko ozre: Čez travnik potegnjena sled gre med strehe in sinje modre hrbte. Vsa Planota pojema k Idriji. Svetovi z druge strani reke so tudi del moje resničnosti. Vrh košenine prečkam vozno pot. Spustim se v Graheljno dolino. V njej je lepo urejena nova planina. Lese so odprte, živine ni več. Po črtasto shojenih bregovih rde šipkovi grmi. Tiho je. Sončno je. V osoji se skrivajo trpki ostanki vojnega pogorišča.

Do Črva je kratek vzpon. V zadnjem klancu me ob poti spremljajo podivjana češpljeva drevesa. Spomnim se: prvič, pred vsaj dvajsetimi leti, so se pred hišo lovili otroci. Umaknili so se v varstvo priprtih vrat, ko me je zagledal prvi od njih. Cel grozd otroških glav. Ko sem stopil izpod dreves, so šklopnila vrata. In bil sem spet sam... Zakaj? Samota najvišje ležeče domači-

je? Širina sveta, ki človeka utrjuje v skromnosti? Privzgojen spomin na bližnji ogenj?

Bil je lep dom: nadstropna hiša, ogromen doplatik ob njej, neznansko obsežen velban hlev z mostom in skozi streho utrmiti dohodom na šupo. Zajetje nezanesljive vodke. Vodnjak z letnico 1841. Na portalni prekladi je še danes mogoče prebrati: št. 50, 1877, Cerv (hišni priimek, ime je nerazločno).

KOJCA SE JE ŠIROKO USTOPILA

Nekaj metrov nad propadajočo hišo se odpre tudi Baška dolina (970 m nad morjem). Vsa bližnja in svetla je pod belimi vrhovi. Zaljšajo jo s soteskami opredene grape. Vmes so roviti in lazi. Rodica in Črna prst sta se vpečatili na visokih tronih. V treh si ogledujemo s slikovitostjo trpinčeno Bačo. Modro je porisano z dolinami. V njih vre, bije, klije in ždi življenje. Doline po Planoti so plitke in na sonce odprte. Vse tečejo k Logarščem in proti Mostu. Ostanek pravadnosti so.

Idrija, Bača, Soča, Trebušica, Kanomljica, Hotenjščica se mi vidijo mlade dekle. Prešerno so se pravkar zagnale in nakodrale Rotvarjo.

Kraji so mi znani. Vem, kje je treba prekobaliti plot. Skozi leskovje v gozd in na kratko do Lukmana. Ostanki skromne domačije lezejo v tla na prevalu ob hribovski cesti, ki se od tu začenja lahko spuščati v Bukovski vrh, da nižje toliko drznejše zdrkne v Žrelo pod Bukovim.

Mimo predelanega Štravsna in sosednjega Pirca stopim na najbolj mikaven in odprt del grebena proti Žrelu. Za njim je v strmino zataknjeno Bukovo. Kojca se je široko ustopila. Pod nogami mi sijejo trave. V dnu Kozarske grape se v prve popoldanske sence ovija Idrija. Bača ima sto čednih lic.

Kako naglo je sonce! Na sivih vzhodnih obzorjih

Čisti himalajski bazni tabori

Pred šestinsosedesetimi leti je **A. F. Mummery**, začetnik modernega gornštva, prečil dolino Rudamir-Pal in prestopil prelaz Mazeno. Verjetno je bil prvi Evropejec, ki je hodil po zgornjem delu te doline. Svojim prijateljem je pisal, da je dolina nenaseljena, vendar lepa, saj v njej rastejo drevesa, grmovje in nešteto rož.

Lansko poletje je skupnica alpinistov, med katerimi je bil tudi **Chris Bonington**, šla po Mummeryjevih stopinjah, da bi za britansko televizijo posnela film o zgodovini gornštva v Himalaji. Zdaj je ta dolina naseljena, tam živijo Diamiri, njihova terasasta polja so pripeta na gorske strmine, njihove koze in goveda se pasejo po višinskih pašnikih. Odnasjanje kurjave iz gozdov in premočna izraba pašnikov povzročata probleme, ki so tako zamotani, da jih že ne morejo razreševati gorniki, ampak jih poskušajo reševati gospodarstveniki, tudi iz tujine.

Skupnica gornikov in snemalcev je tako lansko poletje prišla v bazni tabor v vzhodni Diamirske stene Nanga Parbata, ki je na gorski trati poleg ledenika. To poletje je bilo v Diamirski steni enajst odprav, nekatere od njih pa so tam pustile svoje posetnice: prazne škatle z imenom in naslovom **dr. Karla Herligkoferja**, druge z natančnimi oznakami švicarsko-italijanske odprave, zatem na norveško odpravo na Nanga Parbat naslovljena pisma in drugo pošto ter oznake bolgarske odprave, poleg tega pa še ovojne paketov s korejskimi, nemškimi, francoskimi in italijanskimi napismi.

Nekaj zoglelenih kupov je kazalo, kje je kdo zakuril ogenj in potem kar tam pustil ostanke. Največ odpadkov pa so obisko-

valci preprosto kar zmetali proč. Skupnica alpinistov in snemalcev je tako tam pospravljala, vezala skupaj, kurila ali zakopavala smeti: deset velikih zabojev, vendar vsega še niso pospravili.

Pravzaprav sploh ni veliko dela, da bi bil tabor pod goro vedno čist. Zaželeno je seveda, da bi pred vrnitvijo v dolino ob koncu odprave vso prazno embalažo vsak pospravil v vreče ali zaboje in spet odnesel s seboj. Če ni boljših možnosti, da bi odpadke odstranili, naj bi jih zakopali nekje ob taboru, kar ne bi smelo nikomur povzročati nikakršnih težav. Tako bi drugi obiskovalci prišli v (vsaj navidez) čisto gorsko okolje. Toda čeprav je treba storiti tako malo, da bi bazni tabor pustili čist, je zelo verjetno, da je v vseh baznih taborih pod himalajskimi gorami in na drugih prostorih, kjer se pod temi gorami pogosto ustavljajo alpinistične in trekinške skupine, enako kot v baznem taboru pod Diamirsko steno Nanga Parbata.

Verjetno ni nobene potrebe, da bi pošiljali pod himalajske vrhove posebne čistilne odprave. Vsakdo, ki gre v gore, mora odstraniti lastne smeti. Če pa bo vsaka odprava poleg svojih smeti odstranila še nekaj tistih, ki so ostale od prej, bodo gore kmalu spet čiste. S tem bo vsakdo pokazal svoje zanimanje za okolje, kar je nujno potrebno, če hočemo ohraniti gorska območja po svetu.

Skoraj vsaka alpinistična ali trekinška odprava je bila v preteklosti vsaj nekoliko kriva, da je zdaj stanje takšno, kakršno je, pa najsi je v steni pustila samo fiksno vrvi in višinski tabor ali pa pred vrnitvijo v dolino ni naročila kuhinjskemu osebuju, naj dobro pospravi bazni tabor. V prihodnje mora biti drugače, kajti obremenitev gor in gorskih območij je vse večja.

se čistijo prehodi. Barve zamirajo, svetlobe se rojevajo. Svet barv se spreobrača v svet svetlob. Le nebo se upira sencam.

V bežno podobo zalovim Pirca. V pustem, nerodovitnem grebenastem kucanju za strehami se tre toplih nadihov. Čez široke trave so zastavljene vse poti. Splašena srnjad poletí ob robu malinova. Obronke so razkopali merjasci. Mrknem s sonca v senčni hlad proti Žrelu. Strmina starih košenic je popolna. Prav rad se ustavim nad nesrečnim Serjunovim pogoriščem. V dvojnem kamnitem okvirju se drenja pisan pušelj raznoterega drevja in grmovja. Mrzlo je. Od vsepovsod bleja vame trop ovac. Le koliko je mladih, tenko oglašajočih se živali! Kojca je tršata, krvavo rdeča baba. Vse sonce bo popila. Porezen odpušča vse.

POGLED JE ŠIROK, VISOK, GLOBOK

Delam. Prsti me ne ubogajo več. Naboj pojema, čas priganja. Brkljam po škatlici. Venomer le iščem prave barve. Kdo bo pa slikal, si glasno govorim. Kadar najdem primerno, so v Kojci že druge luči. Raje pogledimo, se prepričujem.

Serjun že sodi k zaselku Lipete. Prav blizu je v hud klanec vkopanih nekaj zgovornih poslopij. Pastir leži v travi. Vznak. Roke si je podložil pod glavo. Mir mu valovi nad dolinami. Najin pogovor je zato spokojen. Radi se selimo v stare čase. V trenutku jih ozaljšamo s pentljico in že jih objokujemo.

Treba se bo vrniti. K Idrjici se namenim prek Polic.

Za Seljakom me čaka senčna stran hriba. Pogled nazaj je skok v sončni opoj. Sončeva baharija. Senožeti nad Štravsom, gozd pod njim, vse prehaja v čisto žarenje, brnenje, ki ne more trajati. Skozi priprte oči se reže ozki pramen luči, nanaglo vrženi čez poravnan Seljakov kot. Zeleno se udinja večeru. Ženska v zelniku prebira glave. Seka najlepše. Polna vozica se jih beli pod starim zidom in zbledelo fresko.

Pot v gozd pod Degarnikom se stisne v stezo, steza v stezico. Nekajkrat jo lovim spodaj in zgoraj. Skušam ji slediti s pametjo, dobro oko je premalo. Vmes skočim na izpostavljen ozek rob nad prepadi Kozarske grape. Kojca in Rodne se držita za roke. Žabže so si vzele v zadnji vzdih pojemajoči del doline. Laharna je vsa obpotna. Za gozdovi in ovinki ob Idrjici čaka Reka. Čez zvonik Šebreljskega Sv. Ivana se na vse konce odmika polnost brhkega popoldneva. Lahko bi začul zvonove.

Stezica se obrne navzdol. Stara zaraščena senožet. Zgečkljive visoke trave. Kljuge. Ostanek podrtih svislí. Od tam se vleče opaznejša, s kamenjem posuta pot, užrta v svet. Spodaj je voznik. Čez bistro Poličnico in skozi Zaslaf se odpočito spotegne za poliški Kres. Pod suhimi Poliškimi Kronicami je vzel konec s travo porasel kolovoz.

Izza borovega Kresa se malo nižje odpre ljubo poliško polje. Vedno je nekam spodbudno zeleno. Za strehami se začno travniki, njive in pot, ki je v zeleno objeta bela črta. Sledijo ji kozolec,

kapelica, njive, lipe, Marijina cerkvice (obdana z lipami in gomilami), okrogel Homc na levi. Pogled čez travnike tišči k sebi reko in grapo. Pogled je širok, je visok, je globok. Kolikor upam oči odpreti. Oči, oči nesejo v svet.

Četrta popoldanska ura je. Ob koncu oktobra. Sence so segle do dna, čez vode. Že lezejo proti Ravnam, Lazcu in Plužnjam. Jutranje megle dopuščajo sanjavost, večerne sence nobenih. Le mir ponujajo.

Iz tesni se razrastejo, spokojnost raztrosijo. Barve se uklonijo lučem. Luči se utrnejo. V večer se za kratek čas potuhnejo poti.

odmevi

Pohodništvo in kartografija

Da je za pohodnike, še posebej za planince, vse bolj pomembna dobra in najnovejša karta, ni potrebno več utemeljevati. Planinska kartografija se je v naši zavesti že udomačila. Nekoliko manj smo lahko zadovoljni s kartografsko kulturo – od poznavanja znakov (branja kart), orientacije, izračunov potrebnega časa, spoštovanja kart itd. do njenih fines in posredovanja ugotovljenih napak, ki smo jih opazili. V kartografsko kulturo uvrščam tudi zavest in potrebo uporabnika, da uporablja najnovejšo in ne več let staro karto, kajti s tako karto je hoja nezanesljiva; zastareli podatki lahko zavajajo.

Vemo tudi, da karta ni dnevni časopis, da od zasnove do tiska in njene distribucije mine od nekaj mesecev do enega leta ali več. Poleg tega časopis objavi le tisto, kar njegovi novinarji zvedo (in še pri tem nastajajo napake), mnogi dogodki preteklega dne pa ostanejo nezabeleženi. Na karti pa bi moralo biti vse, kar prenese merilo in zahteva njen namen. Vendar kartografi nimajo na terenu niti enega profesionalnega poročevalca! Če še sami niso pohodniki in ljubitelji gora, lahko na karti marsikaj izostane. Če pa bi karto hoteli dati v preveritev poznavalcem na terenu, bi se čas do izdaje zavlekel v nedogled. To torej tudi ni optimalna rešitev. Zato se bomo morali vsaj zaenkrat še sprijazniti z dejstvom, da je vsaka kupljena karta odraz že preteklega stanja.

Do popolnejših planinskih kart bi prišli, če bi vsak pohodnik vsako napako ali vsebinsko pomanjkljivost takoj sporočil na določen naslov, recimo na PZS. Večina teh kart gre v ponatis vsaj vsako drugo leto in popolnosti bi se prav kmalu zelo približali.

Upoštevati moramo tudi, da izdelava karte zahteva veliko dela raznih specialistov in ni poceni. Denarja pa je kot po pravilu vedno premalo in tako je premalo tudi možnosti za temeljite preglede izdelkov. Poleg tega se je vsaj v preteklosti tisk nesorazmerno hitro dražil in zavzema večji del stroškov celotne izdelave. Glede na našo kupno moč in slabše razvit interes pa moramo karte prodajati veliko ceneje kot v tujini. Pa še nekaj je kartografie v preteklosti močno oviralo – predpisi o varovanju kartografskih podatkov. Upam, da bomo v prihodnje

v novih razmerah vsaj ta omejevalni faktor močno liberalizirali.

Kar precej dobro poznam ustrezne karte zlasti sosednjih dežel in lahko trdim, da je naša kartografija kar kakovostna; znana dunajska založba Freytag & Berndt sicer ne bi tiskala kart, ki so jih izdelali slovenski kartografi. V seriji kart enakih meril te založbe niso slovenski izdelki nič slabši. Ločeno pa gre obravnavati izbor barv, kakovost tiska in papirja, naš individualni okus itd. – Vsekakor od vsake karte pričakujemo predvsem zanesljivost vsebine. Le njen del (relief, vodno in potno omrežje, naselja, gozdne in kmetijske površine) dokaj samostojno obvladujejo geodeti sami, za ves preostali, zlastik tematski del vsebine (markacije, poti, planinski objekti, gostinski objekti itd.) pa podatke pridobivajo na zelo različne načine.

Zadnjih nekaj števil Planinskega vestnika (6/90, 12/90, 1/91, 2/91) vsebuje kar nekaj polemičnih prispevkov o planinski kartografiji. Nekaj pripomb izvira iz nepoznavanja procesa izdelave kart, nekaj pa jih bo potrebno proučiti in upoštevati. Toda upoštevati jih bomo morali vsi, ki smo povezani bodisi s planinsko organizacijo, bodisi s kartografijo. Le s skupnimi močmi medsebojnega sodelovanja in povezovanja po-

sameznih teles in organizacij PZS s kartografi jih bomo tudi uspešno rešili.

Vsekakor je ena od najbolj vidnih pomanjkljivosti (da ne zapišem »od najbolj bolečih«) določanje in izpisovanje nadmorskih višin. Te so dejansko na različnih kartah različne, neuskajane. O njih sem v eni od radijskih šol za višjo stopnjo že veliko govoril. O tej problematiki je razpravljala posebna komisija pri Republiški geodetski upravi, ki je tudi predlagala postopnost rešitve. Ta bi morala biti izvedena v dveh smereh:

- priprava »uradnega« seznama vseh nadmorskih višin pomembnejših slovenskih vrhov, ki bi ga morali upoštevati vsi, ki bi te podatke kjerkoli uporabljali;
- preveritev (z neposrednim geodetskim merjenjem ali po drugih dovolj zanesljivih metodah) vseh spornih višin vrhov s postopno določitvijo za vse zanimive vrhove, ki višin še nimajo, ter sprotno dopolnjevanje »uradnega« seznama. Ker pa tudi sredstev za slovensko geodezijo kronično primanjkuje, ni pričakovati, da bi se stanje kmalu bistveno izboljšalo. Velja še zapisati, da so za vrhove marsikje jemali kar nadmorsko višino trigonometrične točke, ki je lahko postavljena kar precej nižje od najvišje točke gore. Te pomanjkljivosti pa so v glavnem že odpravljene.

Lani je bila opravljena manjša naloga preveritve nadmorskih višin planinskih domov, koč, bivakov in zavetišč. Ker je zopet zmanjkalo finančnih sredstev, naloga ni bila dokončana. Dobili pa smo vendarle večji del dokončnih nadmorskih višin planinskih postojank. **Vinka Božiča-Humarja** (PV 2/91) moti, da je ogromno vrhov brez višin, da so brez višin naselja, križišča in drugi markantni objekti. Ta trditve je prehuda. Mnogo vasi ima – vsaj na novejših kartah – že izpisano nadmorsko višino, čeprav ni utrjenega standarda, na kateri točki vasi se višina določa, zlasti če je vas v bregu (cerkev, šola, križišče...). Menim tudi, da ne manjka prav dosti višin vrhov, da karta za poglede drugega uporabnika ne bi bila prenatrana. Nadmorske višine ima tudi večina planin, prehodov, sedel in prevalov. Kaj pomeni »kulturno obdelano« naselje na karti, pa vrh, planina itd., je poglavje zase, ki je veliko odvisno od smisla in zavesti posameznika. Končno tudi še tako »kulturno« obdelana karta ne more vsega prikazati.

Povsem drugačen problem odpira v svojem prispevku (PV 1/91) **Bine Vengust**. V njem se huduje nad »rdečimi črtami«, ki poudarjajo markirane planinske poti, čeprav najprej ugotavlja, »da je z našimi planinskimi kartami marsikaj narobe«. No, izvirmi greh so po njegovem zagrešili kartografi s svojevoljnimi rdečimi črtami, ki poudarjajo markirane poti na Mangart in jim pripisuje celo »neumna početja«. Žal ne poznam kakovosti markacij na tem predelu in verodostojnosti prikazov; upam si le trdit, da kartografi samovoljno niso ničesar dodali ali odvzeli. Planinsko tematiko vrisujejo, dopolnjujejo ali odvzemajo po podatkih, ki jih dobijo od ustreznih teles PZS. Kartografi in tudi založba prav gotovo ne morejo odgovarjati za kvaliteto vzdrževanja markiranih poti. Dejstvo pa je, da je vzdrževanje markacij vse slabše, pri čemer

Napovedovanje snežnih plazov?

»Voznega reda« snežnih plazov ni mogoče napovedovati niti zdaj in verjetno ga še precej časa ne bo mogoče z vso gotovostjo. Zato se bo treba omejevati le na napovedovanje možnosti za snežne plazove. Že zdaj je mogoče plazove zanesljiveje napovedovati z razširitvijo baze podatkov. Deželni inštitut za raziskovanje snega in snežnih plazov v Davosu v Švici na primer pripravljajo podlage za to, da bi meteorološko merilno mrežo razširili tudi na posebno pomembne višinske predele med 2000 in 3000 metri.

Mnogo obetajoče podatke za boljše napovedovanje bo mogoče v prihodnosti dobivati tudi z daljinskim obveščanjem. Fiziki iz univerze v Bernu so ugotovili, da je možno z mikrovalovi zajeti površinske in globinske strukture snežne odeje. Obstaja možnost, da bodo nekega dne ustrezni senzorji iz satelitov pretipali Alpe in vsak dan pošiljali podatke in diagnoze o napetostih v snežni odeji na posameznih majhnih območjih. Šele zanesljivi podatki s tega področja bodo omogočili izdelavo podrobnih kart o nevarnostih snežnih plazov.

Premisliti bi bilo treba tudi o tem, da bi več pozornosti zdaj posvetili obnašanju nekaterih živali, ki nemara čutijo nevarnost snežnega plazov. Tisto, kar lahko zdaj s pomočjo zamotane tehnike ovrednotimo, vedo na primer gamsi že dolgo. Zato bi bilo koristno, če bi raziskovanja šla tudi v to smer.

se ne bom spuščal v vzroke, čeprav jih slutim. Sodelovanje komisije za pota s komisijo za založbo pri PZS bo moralo postati tesnejše, vzdrževanje markacij rednejše.

Nekateri se zavzemajo za »ukinitve« zlasti zahtevnejših poti, kar bi bila najbolj preprosta rešitev. Izbrisali naj bi jih tako na zemljevidih in – kar je mnogo težje in ni poceni – tudi na terenu. Če zanemarimo dejstvo, da markirane poti sodijo v širšo kulturno dediščino, moramo priznati, da so se jih ljudje navadili in jih bodo iskali. Za varnost smo storili premalo. O vzrokih ne bom sodil. Morda je rešitev v dodatnih znakih: slabo markirana pot, slabo zavarovana pot... S tem bi uporabnike opozorili na nevarnosti in težave, ki jih lahko na pohodu doletijo.

Zapisati velja tudi, da v marsikateri tuji karti piše (podobno kot na naših), da založnik ne odgovarja za stanje poti. Poleg tega moramo vedeti, da rdeča črta pomeni **le markirano pot, ne pa tudi dobro pot!** Vsaka zima naredi na poteh veliko škode, prav tako tudi deževje s plazovi. V eni sezoni sta lahko markacija in varovanje poti povsem uničena. In kako naj za to odgovarja kartograf?

Sicer pa je videz karte stvar osebnega gledanja in okusa, zlasti ko gre za rdečo barvo. Osebnost menim, da rdeče črte na nekaterih kartah res *nekoliko motijo, ker so predebele*. Vtis bi bil boljši, če bi bile te črte rastrirane. Karta bi bila prijetnejša in ničesar ne bi izgubili. Da pa so rdeče črte okoli Ljubnega na karti Kamniških in Savinjskih Alp »prekrile večino osnovnih kartografskih znakov«, je pa le pretirana trditve. Niti enega znaka nisem našel prekritega, če izvzamem ceste, kjer pa so črte prekinjene in jih je tudi moč prepoznati.

Čudim se, da avtor zgolj na osnovi negotovanja nad rdečimi črtami zaključuje, da karte dajejo premalo kakovostnih podatkov za orientacijo na terenu, da je vrisanih premalo naravnih posebnosti in zanimivosti. Kolikor poznam razpoložljive podatke, so vrisane vse naravne znamenitosti, znane steze, izviri, objekti, skalovja, ki so osnova za orientacijo. Nekaj (kot sem že zapisal) ovirajo togi predpisi: prepovedano je prikazovanje gozdnih posek, gozdnih poti, podatkov o prehodnosti ozemlja in podobno. Od avtorja bi pričakoval, da navede vsaj nekaj primerov, ki bi jih proučili in na tej podlagi karte izboljšali. Pavšalna kritika pa ne vodi k uspehu. Soglašam z mnenjem o komisiji za pota, ki pa ima prav tako (verjetno) veliko težav, saj je entuziastov vse manj, prav tako pa ni sredstev za profesionalne markaciste.

Letni načrt komisije za pota pri PZS za leto 1991 je za moje poglede in moja poznavanja nesprejemljiv. Predvidevam, da bi jedro te komisije moralo biti vzdrževanje in urejanje poti, v programu pa je najprej navedena kategorizacija z napotki za geodete (?), nato kataster poti z označevanjem poti na zemljevidih in v vodnikih (?), vodniki in zemljevidi z evidentiranjem vseh poti, tudi nemarkiranih, pa seminarji za inštruktorje z vrisovanjem poti v zemljevide in preverjanje vrisanih poti... O neposrednem sodelovanju z založbo in kartografi pa ničesar!

Ob tem razmišljanju ne morem mimo prispevka **Otmara Kranjca** v Lipovem listu (10/90, str. 283), v katerem ugotavlja kartografsko neresnost in stihijo v slovenski kartografiji, za kar »nimamo nacionalnega plana«. Po eni strani ugotavlja pomanjkanje podatkov na kartah, v isti sapi pa zasičenost s podatki in ugotavlja, da specialke (verjetno gre za karte merila 1:25 000) »presenečajo z enostavno kartografsko izvedbo«. Opozarja tudi na »nedosledno in neštudijsko vrisovanje krajevnih imen in različnost nadmorskih višin«. Zaradi sedanjega monopola kartografskih hiš se zavzema za ustanovitev nacionalnega biroja, ki bi se načrtno pečal s turistično kartografijo po nacionalnem planu...

Človek lahko samo vzkligne: o, sveta preproščina! Ja, morda pa bomo v tej nastajajoči demokratični družbi pacienti odločali, s čim nas bodo kirurgi operirali...

Na večino drugih vprašanj je lepo odgovoril v svojem prispevku (PV 12/90) **Jože Rotar**. Škoda le, ker ga veliko število planincev ne bo prebralo.

Brez dvoma tudi kartografi delajo napake. Za dokaj eksaktno vedo geodezijo velja, da je izdelek dober, če se ugotovi manj kot 1 odstotek napak. Koliko to znese na karti z nekaj tisoč podatki, ni težko ugotoviti. In koliko napak vsebuje karta po krivdi kartografov tudi. Potrebno pa bo nekatere stvari standardizirati (merila, vsebino, znake, višine, zemljepisna imena...) ter tako karte čim bolj poenotiti in uporabnikom olajšati branje. Zavzemam se tudi za to, da bi vsaka karta imela izpolnjeno hrbtno stran z opisi, pojasnili in podobnim. Tudi sam pa se bojim, da za to ne bo potrebnih financ.

Javne karte se največ uporabljajo v turizmu, planinstvu in šolstvu. Težav v zvezi z njimi ni malo. Razen kartografov pa je malo prizadevanj, da bi slovensko kartografijo vsestransko izpopolnili. Skrajni čas je za resen posvet in še bolj resen dogovor o prihodnjem razvoju. Vsaj med kartografi, planinci in turističnimi delavci.

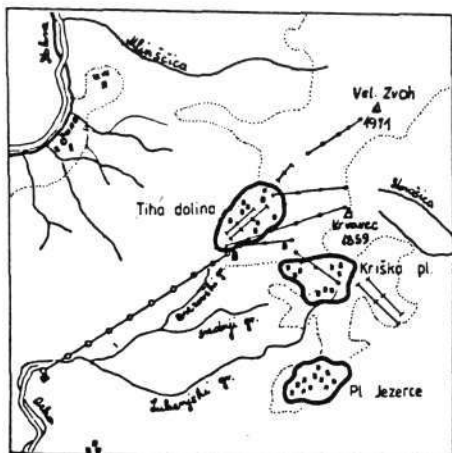
Peter Svetlik

Žičnice, turizem, Zeleni in zdravje naroda

Mislím, da je treba upoštevati nekaj dejstev, potem pa razpravljati, a ne v sprenevedavem stilu.

Krvavec leži na območju, ki napaja zajetje skupinskega vodovoda gorenjske ravnine. Vodovod seže tja do Mengša in predmestij Kamnika. S to vodo se oskrbuje okoli 7000 ljudi.

Vodozbirno območje je zgrajeno iz razpokanih in deloma zakraselih kamnin. Po izkušnjah vsako onesnaženje pride v teh razmerah do izvira v nekaj desetih dneh. Ko je bila na Krvavcu le skromna planinska kočica, ko je bil na Jezercih in na Križki planini le pašnik z nekaj stanov, je bilo še vse v redu; sedaj pa je tam na gori hotel s stranišči na vodno izplakovanje in greznicami, tam so teptalci in skladišča nafte in olj, delavnice, tam je naselje počitniških hišic na Križki in na Jezercih, tja gor vodi cesta, parkirajo avtomobili – in vse to se nekam



KRYAVEC
POČITNIŠKA BIVALIŠČA NA PLANINI

odceja in odplakuje; le kam drugam kot v podzemlje in po najbližji poti do izvira! Smučišča je treba poravnati. Lepo je videti, ko je vse zasneženo, poleti pa je tu grdo gradbišče z odpadki, brez trave, kamnina je gola, deževja preostalo zemljo spirajo, spirajo nesnago, povečuje se erozija, nastaja goli kras – iz prej idiličnih planin in travnatih pobočij z nekaj skalami, ki so bile smučarjem napoti. Vsega tega tudi Zeleni ne bodo mogli urediti, zatraviti in sedaj že »izvršenega dejstva« popraviti. Vsekakor je ta rana tu; v tej višini se ne bo zarasla, kot se bo okolica vhoda v karavanški predor.

In še nekega dejstva se je treba zavedati. Izvira, vodovoda ne moremo prestavljati po mili volji, kot bi se kdo spomnil. Odločiti se je treba, ali zabava za nekaj zanesenjakov ali čista voda za tisoče ljudi. Ali pa naj smučarji vlagajo v raziskave in v gradnjo novega vodovoda! Dokler se nekdo ne bo spet kaj spomnil – pa prestavimo tudi tega drugega, pa tretjega itd. Dokler bo pač na voljo še kaj čiste vode.

In zakaj naj bi Zeleni sodelovali sedaj pri gašenju in popravljanju grehov, ne pa že pri načrtovanju? Da do grehov ne bi prišlo? Konec koncev imajo šole v naravi dovolj drugih možnosti, ki so manj škodljive. Potrebna je razsodnost ob pravem času!

Naj ob tem povem, da so bila strokovna stališča do Kravavca že od vsega začetka odklonilna, vendar so nekateri veljaki z močjo nebrzdano širjenje vseeno dosegli. Sedaj pa naj gredo Zeleni v prvo vrsto in se bore: »s prijateljsko pomočjo in ekološkim dinarjem naj bi sanirali, kar ni v redu«, »s strokovno pomočjo naj bi poskrbeli« – itd. Kaj ni to kar cinično sprenevanje?

Seveda imamo predpise in inšpekcijske službe, imamo pa tudi človeški faktor in realnost!

Naj za ilustracijo omenim še Veliko planino. V njenem obrobju je ob Bistrici, ob Črni, Volovljevu in ob Lučnici vrsta izdatnih izvirov, od katerih je vsaj polovica zajetih in s pitno vodo oskrbuje

nekaj manjših vodovodov. Na planini pa je na desetine počitniških hišic, so planinski domovi, je hotel in vse, kar sodi k smučanju. In vse to se nekam odceja. To območje smo pričeli raziskovati in že dobili prve rezultate. Po desetih dneh se je obarvana voda z območja Zelenege roba – Tihodoline pojavila v izviru Lučnice in v zajetju Šunc za Krivčevo.

Tudi raziskave kakovosti voda so tako povezovalno nakazale.

In kaj naj bi sedaj storili Zeleni, ko so vode že onesnažene? Napeljali vodo od drugod ali šli čistiti podzemlje, ker nekdo drug že prej ni mislil na posledice?

Stari Latinci so že zdavnaj vedeli: Quidquid agis, prudenter agas et respice finem!

Dušan Novak

Prleki ali Prekmurci?

Spoštovani g. urednik!

V 2. številki Planinskega vestnika ste na strani 89 objavili tekst s kartice, ki sem jo prejel od 22-letnega planinca iz moje vasi, ko je dokončal Slovensko planinsko pot.

Zapis je povzročil med mojimi planinskimi kolegi ogorčenje, med nekaterimi pa tudi posmeh. Žalosten je bil tudi Mirko.

Za kaj gre?

Hoté ali nehoté ste me uvrstili med Prekmurce. Prav tako tudi Mirka! Povedati Vam moram, da smo od Mure oddaljeni 30 kilometrov in spadamo v središče Prlekije, to je v Slovenske gorice!

Toliko v pojasnilo.

Prav tako se mi je Mirko potožil, da je ob končani transverzali poslal na PV sestavek o teh vtisih. Ne vem, zakaj mu tega niste objavili. Tako malo je prispevkov v PV iz teh krajev, saj je po mnenju mnogih planincev postal PV bolj profesionalen in bo kmalu postal Alpinistični vestnik!

Ker reklamacije upoštevate dva meseca po izidu številke, Vas prosim, če Vam je mogoče, da v naslednji številki objavite popravek in nas preimenujete iz Prekmurcev v slovenjegoriške ali prleške planince!

Prisrčen planinski pozdrav in hvala za objavo!

Ciril Meško

Spoštovani gospod Meško,

tako Vam kot **Mirku Perku** se opravičujem, ker sem vaju prekrstil iz slovenjegoriških ali prleških v prekmurska planinca. Vašo gospo mamo **Erno Meško**, ki jo visoko cenim, imam za Prekmurko (tako sem si pač nekoč vbil v glavo in niti ne vem, zakaj, pa je tako ostalo), in tako sem tudi vaju z Mirkom vtaknil v isti svoj miselni predalček.

Nikakor ne razumem, zakaj bi zapis o Mirku povzročil med Vašimi planinskimi kolegi ogorčenje in med nekaterimi posmeh; nobenega vzroka ne vidim ne za eno, ne za drugo – razen če nimate Prleki o Prekmurcih kakšnega hudo negativnega mnenja, kar pa mislim, da ne drž.

Kar zadeva Mirkovo tožbo, da je Planinskemu vestniku po končani transverzali poslal sestavek o svojih vtisih s poti, moram povedati, da ga nisem dobil. Pa bi bil nemara zainteresiran

zanj (če je seveda dobro napisan), ker bi bilo zanimivo brati vtise človeka, ki ne živi prav blizu gora, o potovanju po gorah. Če pa je (in je) iz vaših krajev v PV malo prispevkov, bi bilo treba krivdo iskati prej pri Prlekah kot pri Vestniku.

Odgovoriti moram še na Vaše mnenje, da bo PV kmalu postal Alpinistični vestnik. Če je PV glasilo planincev in če naj bi bile v njem zastopane po možnosti vse dejavnosti v gorah, je treba alpinizmu tudi nameniti ustrezen del prostora. Ker pa je slovenski alpinizem zadnja leta postal svetovna velesila, je po mojem mnenju te rezultate treba zabeležiti. Če kar po vrsti vse planinske publikacije po svetu pišejo o naših vrhunskih alpinistih in njihovih uspehih – pa mi ne bi? Toda če pogledate samo letošnje doslej izišle številke PV, lahko vidite, da z alpinizmom vendarle ne pretirava.

Vam in Mirku želim veliko lepih dni v gorah!

Marjan Raztresen

Komu je namenjen PV?

Že nekaj časa želim odpovedati vašo revijo »Planinski vestnik«. Tega do danes še nisem storila samo iz solidarnosti do vas. S tem seveda ne mislim, da vas rešujem samo jaz, toda če bi odpovedali vsi, ki niso zadovoljni z vami, bi lahko revija prenehala izhajati.

Že ves čas se sprašujem, komu je ta revija pravzaprav namenjena. Vrhunskim plezalcem najbrž ne, saj je zanje prav gotovo premalo strokovna, normalnim planincem (med katere sodim tudi jaz) pa tudi ne, saj ne dobim praktično nobene informacije, ki bi jo lahko koristno uporabila pri svojem planinarjenju. Sempatja kakšen navdušenec sicer opiše kakšno posebno lepo turo, to je pa tudi vse. Gotovo poznate revijo Alpin. V njej vsakdo lahko najde nekaj za sebe. V vsaki številki je obdelano določeno področje, predlagane so ture po Evropi in izven nje. V reviji se najde tudi mnogo drugih nasvetov za varno planinarjenje. Ne bom vam naštevala še naprej, saj revijo gotovo poznate.

Ko pa odprem vašo revijo, lahko izbiram med opisi dosežkov naših vrhunskih plezalcov ter med objavljanim raznih obletnic ter njihovih praznovanj po kočah. Z vašim načinom pisanja celo mnogokrat spodbujate k pijančevanju v kočah, saj postavljate praznovanje in rajanje kot nekaj pozitivnega.

Prepričana sem, da bi bil marsikdo vesel, če bi v vsaki številki opisali, obdelali, predlagali kakšno lepo, bolj in manj zahtevno turo.

Stanka Kosirnik, Ljubljana

Popravek

Zaradi zamenjave diapozitivov sem uredništvu Planinskega vestnika pomotoma poslal napačen diapozitiv. Na naslovni strani 11. št. PV – november 1990 ni »Viš izpred koč Corsi«, ampak Villacher Turm, ital. Campanile di Villaco oziroma v slovenskem prevodu Beljaški stolp izpred koč Corsi. Prosim bralce PV, da moj popravek z razumevanjem sprejmejo.

Lovro Sodja

iz planinske literature

Društvena glasila

Planinska zveza Slovenije še vedno ne ve natančno, katera slovenska planinska društva izdajajo svoja glasila, kdaj jih izdajajo, v kakšni nakladi in kdo so člani uredniških odborov teh glasil. Pa je škoda, da ne ve in da vsa planinska društva, ki glasila izdajajo, ne pošljejo oglednega izvoda Planinskemu vestniku, ki bi rad vse slovenske (in še druge) planince obvestil o tem, kaj je izšlo; v nekaterih društvenih glasilih so prav zanimivi prispevki, s katerimi bi bilo vredno seznaniti najširši planinski krog. Ker celotnega pregleda nad slovenskimi planinskimi publikacijami nimamo, lahko poročamo le o tistih, ki nam jih društva ali posamezniki pošljejo.

Planinsko društvo Dol pri Hrastniku je z letošnjim februariskim datumom izdalo v 14. letu izdavanja 38. številko **Našega planinca**, ki so ga uredili **Franc Klemen, Božena Tušar, Drago Kozole in Milan Čadež**, medtem ko je naslovno stran oblikoval **Bojan Kraus-Boy**. Številka je večidel posvečena društvenemu občnemu zboru, ki je bil 3. marca, zato so v njem nekatera društvena poročila, med katerimi je posebno zanimivo poročilo gospodarskega odbora. Omeniti velja še razmišljanje o društvenem sodelovanju s planinci iz ČSFR ter PD Rašica in PD Sutjeska in o tem, zakaj društveni planinski izleti niso več zanimivi za upokojence.

Letošnja prva številka **Gorskega popotnika**, ki je glasilo PD Integral iz Ljubljane, se uvodno predstavlja z nadvse zanimivim prispevkom urednice **Marinke Koželj Štepic** »Kako na izlet«, ki naj bi ga prebral vsak, kdor se z ne prav bogatimi izkušnjami odpravlja sam ali skupaj s prijatelji v gore. Kot piše avtorica, je treba pred odhodom pozornost posvetiti predvsem izbiri cilja, opreme, hrane, prevoza, soudeležencev in prve pomoči, pri čemer je seveda najpomembnejša izbira cilja: že doma se je treba na turo dobro pripraviti in računati tudi na vse možne zaplete, da se lep načrt ne bi sprevrgel v nesrečo.

Več kot polovica letošnje januarске številke **Informatorja**, ki je glasilo PD Viharnik iz Ljubljane, je posvečena gradivu za občni zbor, iz katerega je razvidno, da sta slejkoprej največja društvena pozornost in zanimanje posvečena društvenim izletom: lani se je 49 izletov udeležilo več kot 680 ljubiteljev gorskega sveta, letos pa nameravajo organizirati planinski izlet ali turo skoraj vsak konec tedna. – Drugi del glasila je posvečen planinskim razmišljanjem, spominom in potopisom. – Zelo informativni Informator ureja uredniški odbor pod vodstvom **Jožeta Končana**; v odboru so poleg urednika še **Jelka Bratec, Vlado Kovač in Tanja Lipovec**.

Žal ne moremo poročati, kdo je uredil (najverjetneje) prvo letošnjo številko **Mladega planinca**, ki ga izdaja PD Lisca Sevnica-Krško, ker to ni nikjer zapisano (pa bi lahko bilo). Poudariti velja: če ima ta publikacija kakršenkoli vpliv (in

gotovo ga ima) in če so ti bralci – mladi planinci trden temelj prihajajočega zrelega planinskega rodu, se nam ni treba bati za naše gore, ker bodo spet postale čiste, kot so bile včasih, planinstvo pa se bo spet vrnilo k svojim virom. Čeprav je v glasilu tudi nekaj zapisov društvenih kronistov, je teža na varstvu gorskega sveta – in še marsikatera dobra beseda je zapisana za Planinski vestnik, kar se nam zdi prav prijazno.

Prav tako ni nikjer zapisano, kdo je pripravil 5. številko **Planinskih utrinkov** (z letnico 1990), ki je glasilo PD Brežice. Vsekakor ima v njej največ prispevkov društvena predsednica **Marija Veble**, ta številka pa je nasploh večidel posvečena društvenemu obračunu za lansko leto in načrtom za letošnje, pa tudi planinskemu večeru ob 40-letnici društva, ki je bil lanskega 7. decembra v domu JLA v Brežicah. Kot se spodobi ob takem okroglem jubileju, so ta večer podelili najrazličnejša priznanja zaslužnim društvenim članom in prijateljem, seznam vseh dobitnikov pa je objavljen v tej številki glasila. Na zadnji, oglasni strani je reklama za bombažno spalno vrečo.

Pod uredništvom **A. Čičerova, E. J. Jeraka** in **M. Planka** je v nakladi 200 izvodov izšla 2. letošnja številka **Vongrčkov**, ki je informativni bilten PD Onger iz Trzina. Ta številka je večidel posvečena tujim goram, verjetno zaradi zanimanja dela društvenega članstva za takšno dejavnost.

M. R.

Hacquetovo dolgo potovanje

Nemški Alpenverein je v obdelavi **Hedwige Rüberjeve** in **Axela Strasserja** izdal delo **Belsazarja Hacqueta** »Fizičnopolitično potovanje iz Dinarskih skozi Julijske, Karnijske in Retijske v Noriške Alpe« (knjiga stane 51,80 švicarskega franka). Knjige kajpada pri nas najverjetneje ne bi niti omenjali, če ne bi šlo vsaj za napol našega človeka: avtor je, kot vemo, precejšen del svojega življenja preživel v naših krajih in kot prvi svetovni javnosti opisal marsikatero slovensko naravno znamenitost in zanimivost.

Seveda ob izidu te knjige ne gre za to, da bi ovrednotili znanstveno vrednost in pomen raziskovalca Belsazarja Hacqueta (1739/40 – 1815), saj bi o tem lahko podrobneje razpravljali geologi, botaniki ali kemiki. Ob tej priložnosti je treba omeniti le to, da je to njegovo delo izšlo v zbirki DAV »Klasiki Alp«. Tisto, kar je bil **Saussure** za Zahodne Alpe, je bil najverjetneje Hacquet za Vzhodne Alpe: pomen obeh za raziskovanje alpskega sveta je enak, njune raziskave so nadvse pomembne, čeprav je seveda raziskovalno delo obeh z generacijami raziskovalcev skoraj povsod preseženo.

Tisto, kar pri branju tega dela takoj pade v oči, je zanemarjanje raziskovalca, ki sploh ni pomemben, ko se loti svoje raziskovalne naloge, Hacquet pa se je odločil v tistih časih za nadvse tvegano večmesečno potovanje po malo znanih in včasih kar nevarnih pokrajinah. Njegova pot je le omenjena, o svojih osebnih vtisih vseskozi molči; le enkrat samkrat se nekoliko pritožuje nad snegom na Grossglocknerju in enkrat nad karseda skromnim prenočevanjem. Popolnoma

ga prevzema znanstvena vnema, ko drvi z gore na goro, iz rudnika v rudnik, ko primerja ter poroča o ljudeh in pokrajinah, običajih in navadah. Popolnoma neobremenjeno predstavlja svoja razmišljanja o nastanku golše. Včasih nas tako preplavijo poročila in opazovanja, da je informacij že skoraj preveč. Bralec z vsako stranjo v knjigi bolj prihaja do spoznanja, da je narava za Hacqueta raziskovalni objekt. Prav nič se ne predaja čustvenemu obravnavanju gradiva, ampak ostaja vseskozi čisti znanstvenik – tako čist, kot je dalmatinski kras.

Ne glede na to, ali beremo knjigo kot prispevek k raziskovanju Alp ali pa kot napet opis »poti po Alpah«, je delo vredno vzeti v roke.

Alpinistična šola

Že pred nekaj leti je bila slovenska brošura **Alpinistična šola** razprodana. To je bil učbenik za alpiniste, ki je vseboval celotno snov, kot so jo obravnavali v alpinističnih šolah in na tečajih. Čeprav so nekatere vsebine stare Alpinistične šole uporabne še danes, pa je potreba po novi, sodobnejši publikaciji neizpodbitna. Člani Komisije za alpinizem pri PZS so se dalj časa ukvarjali z vprašanjem koncepta in vsebine novega učbenika. Odločili so se, da nova edicija ne bo nadaljevanje stare in prav tako ne njen dodatek. Snov, ki bo obravnavana v delu, bo podana zgoščeno, v obliki skeletnih tez oziroma podrobnega predmetnika.

Vsebina se bo delila v tri dele. Prvi del, ki bo zajemal dvajset točk, bo namenjen pregledu osnovnih znanj s področja alpinizma, drugi del bo namenjen izobraževanju inštruktorjev alpinizma in bo zajemal štiri točke, tretji del pa bo obravnaval organizacijo in izvedbo alpinistične šole, tečajev in seminarjev. V prvih dveh delih bodo na začetku predstavljene vsakega predmeta podani smotri, ob koncu pa (priporočljiva) obvezna in neobvezna literatura.

Alpinistična šola, ki je v pripravi, bo nekaj časa služila za zapolnitev vrzeli na področju alpinistične vzgojne literature, kasneje, ko bo za vsak predmet izdan primeren učbenik, pa bo uporabna kot pregled vsebine znanj za alpiniste. Knjiga bo primerna kot učbenik pri izbirnem predmetu »alpinistika« na Fakulteti za šport v Ljubljani.

Vzgoja v planinski organizaciji

Že nekaj let so na tečajih za inštruktorje planinske vzgoje predavanja iz pedagogike in didaktike. Podobna praksa bo v prihodnje tudi pri alpinističnih inštruktorjih. Vsako pedagoško delo pa terja od izvajalca vsaj minimalno izobrazbo s področja pedagogike in didaktike. Zato bo nova brošura, ki jo bodo izdali pri Planinski zvezi Slovenije, predstavila predmetnike posameznih dejavnosti (planinstvo, alpinizem, GRS, gorski vodniki) v planinski organizaciji. V glavnem delu bo obdelano področje vzgoje in izobraževanja. Sledil bo opis lika predavatelja in njegovega odnosa do tečajnikov, v zaključnem delu pa bo predstavljena organizacija in izvedba tečajev, seminarjev in šol.

društvene novice

Uroševih osemdeset let

Gorniška pot **Uroša Županciča** je kot življenje dolga – vseh 80 let. In nima še zaključka: kot vsaka pot v hribih, ko že pred koncem iščeš smisel novih prehodov, novih smeri, pogledov, želja, načrtov in ne nazadnje spominov.

»Lepo mi je, ker me obdaja toliko spominov in v tem bogastvu mi ne bo težko končati.« To sem večkrat slišal od Uroša v tisti najini dolgi poti PP, ki sva jo najprej imenovala Pot spominov in ki naju je vodila iz doline v dolino in iz Planice na Pokljuko. To je tista PP, ko za novim prehodom odpre se nov svet, tisti Urošev gorski svet, ki se mu je predajal in ga obvladoval.

V dolgi poti spominov sem spoznaval gornika, zadovoljnega, a redkobesednega, ki v sebi obvladuje ta gorski svet, ko mu je vse poznano, vsaka pot in vsak prijem. To je tisto notranje zadovoljstvo, ki ga je Uroš znal izreči z: »lepo mi je«, ko je zavriskal in zapel, tako po Uroševo, in si pomencal roki. »Vidiš, tam naprej je spet prehod in nadaljevanje poti!« Hribi pa ga niso le zadovoljevali; bili so mu tudi naklonjeni in le tako je lahko sreča popolna.

Prav na začetku PP, pod Poncami v Planici, mi je zaupal svoje prve korake, ko je skupaj s pastirji, bos in lačen, čuval in iskal ovce in koze po Planici, pod Šitami ter na Slemenu. V pomanjkanju in samoti se je že od mladih nog kalil bodoči alpinist in gorski reševalec. Najlepša dolina mu je bila vedno Planica, najlepše so mu bile Rateške Ponce in najlepša rojstna vas Rateče.

Ko pride PP s severne strani Robičja na Vavovje, se pred nami odpre nov čudovit gorski svet in kot na dlani je mogočni Prisojnik. V Prisojniku je Uroš pričel z zimskimi vzponi, med prvimi med slovenskimi alpinisti se je spoprijel z zim-

skimi razmerami, snegom in ledom. Največkrat sam, brez spremljevalca.

Pot PP gre dalje in z njo spomini. To je resnično bogastvo doživetega: Škratica, Rokavi, Martuljska skupina in naprej na Vrtaško Sleme. In zopet ga slišim, zadovoljnega: »Kar je bilo doživetega, bo vedno ostalo in je potem tvoj stalni spremljevalec.« Kar pa je Uroš doživel, je bilo le malokomu dano doživeti. Pa tudi tako je Uroš povedal: »V hribih ni ničesar podarjenega, spomini pa na koncu vse poplačajo. Ti ostanejo in v njih bom tudi jaz živel, ko ne bom več mogel v hribe.«

Urošu so sedaj res ostali le spomini. Ni več zaznati nezadržnega hribovskega koraka, ne smeha in ne vriska. Bodoči planinski pisatelj in kronist bo prav gotovo osvetlil Uroševo gorniško pot, najprej v klasični dobi slovenskega alpinizma, v dvajsetih in tridesetih letih, in potem po vojni, ko je bila nadpovprečna Uroševa dejavnost v našem gorskem svetu: v alpinizmu, gorski reševalni službi in planinstvu nasploh. Zadnjič sva bila z Urošem skupaj pred leti v PP na Rateškem Slemenu. To je bila Uroševa poslednja gorniška pot. Začel in končal je v Planici.

Naš Uroš, s katerim si sedaj le še o spominih dopisujemo.

Občudujemo njegovo pot in ga imamo radi. In čestitamo mu, seveda!

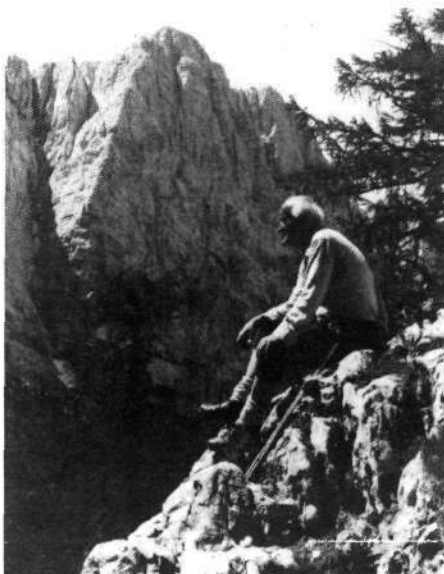
Dušan Vodeb

20 let IPP

V čast 50-letnice Labinske republike so 1. maja 1971 v Labinu odprli IPP – Istrsko planinsko pot Labinske republike od Ankarana do Labina (Koper–Kubed–Buzet–Pazin–Pičan–Šumbor–Labin). Že naslednje leto planinstvo v Istri ni bilo zaželeno, ker so ga povezovali s hrvaškim nacionalizmom, zato je tri leta stagniralo. Potem so IPP prenesli na relacijo Podgorje pod Slavnikom – Jelovice – Dane – Trstenik – Račja vas – Brgudac–Planik–Poklon–Učka in pozneje spremenili še nekatere kontrolne točke, naposled pa je 1. maja 1976 pot dobila svojo sedanjo traso Tumova koča na Slavniku (1028 m)–Kojnik (802 m – obe točki sta v Sloveniji) – Žbevnica (1014 m) – Gomila (1000 m) – Račja vas (692 m – zavetišče) – Orljak (1106 m) – Brajkov vrh (1092 m) – Planik (1273 m) – Poklon (922 m – planinski dom) – vrh Učke (1396 m). Dostopne poti so iz Hrpelj–Kozine, Prešnice–Podgorja, Skadanščine, Zazida, Rakitovca, železniške postaje Buzet, Obrova, Mun, Lupoglava, Lisine in Veprinca (na Planik) in Opatije (na Učko). Med Rašporjem in Račjo vasjo je Rašporska jama, globoka 365 metrov.

Za letošnji 1. maj pripravljajo priložnostno slovesnost ob 20-letnici poti, ko bi za vzdrževalca IPP naprosili PD Glas Istre iz Pulja. Takrat bodo vnovič poudarili, da je uvrstitev Čičarije v planinstvo ter povezovanje slovenske in hrvaške transverzale (Slavnik in Učka) zgleden primer dobrega sodelovanja ter hkrati krepitve turizma v notranjosti Istre, posebno seveda na obeh straneh Čičarije, kjer je še vedno veliko predelov popolnoma neokrnjene narave.

Josip Sakoman



Zakaj trimesečna naročnina na PV?

Številni bralci Planinskega vestnika sprašujejo, zakaj ni mogoče v začetku leta plačati celoletne naročnine. »Tako zbran denar,« pišejo nekateri naši bralci, »bi lahko Planinska zveza Slovenije obračala, kot bi ga hotela in znala, naročniku pa ne bi bilo treba več skrbeti, ali je neko številko planinskega glasila že plačal ali še ne. Pa tudi Zveza bi nemara prihranila kakšen dinar, ko bi naročniku poslala samo eno položnico namesto dveh ali celo štirih.«

Vse to je seveda res, enako res pa je tudi, da v teh negotovihasih nihče noče prevzeti celoletnega tveganja: kdo bi lahko brez velikega tveganja ugotovil, za koliko se bodo povečali vsi mogoči stroški, ki vplivajo na vrednost vsake številke revije. Najpogosteje se uprave slovenskih časopisov in revij odločajo za enomesečne naročnine, Planinska zveza Slovenije pa se je za trimesečne. V upravi PV se na vso moč trudijo, da bi bila cena čim ugodnejša, stroške pa deloma pokrivajo iz planinske članarine, prodaje koledarjev in še drugih virov. Seveda pa bi bila naročnina cenejša, če bi bilo naročnikov več. Zato prosimo vsakega bralca posebej, naj poskusi pridobiti novega naročnika na Planinski vestnik.

10. planinski pohod Dramlje–Žiče

Leta 1982 je bil prvi planinski pohod Dramlje–Žiče v organizaciji in izvedbi PD Dramlje (PV 1982/209, 1983/305, 1990/189). Vsako leto je bil v mesecu februarju ne glede na vreme, ki je bilo mrzlo in megleno, pa sneg in sonce. Tudi letošnji jubilejni, deseti po vrsti, je bil v snegu in še kar dobrem bližnjem razgledu. Število pohodnikov je bilo v teh letih 1369. Trasa pohoda se na začetku drži označene planinske poti iz Dramelj do Sojeka (tu je nova smerna tabla: Žički samostan 30 minut, Špitalič 1 ura). Krenili smo na vzhod navzdol ob potočku Soješki vodi do ostankov Žičkega samostana. V osrčju razvalin in ostankov je o njegovem pomenu in zgodovini pripovedoval udeleženec **Simon Petrovič** s Ptuja.

Na drogu pred mostom iz samostana sta bili še smerni tabli, ko smo se z **Jozetom Dobnikom** lani vračali s Klokočovnika; morda je še pri domu na Boču tabla: Loče 4^h, čeprav je v vodniku po SV Sloveniji naveden čas Loče–Boč tri ure in pol. Velja zapisati, da bi morale biti od Žičkega samostana navzgor po cesti proti Dramljam stare markacije, ki v zavoju krenejo na pot na vzhod, na tej poti pa so tu in tam še markacije. O tem smo se prepričali, saj smo jim s konca gozdne ceste do slemena in malo po njem še sledili. Dalje naj bi vodile na vzhod nad predorom avtoceste.

Na planinski karti Pohorje – vzhod je od Jese neka dalje mimo Pajmana vrisana planinska pot, malo nad Pajmanom pa stoji še nedograjen

planinski dom na Klokočovniku. Od tu je možno v Loče ali pa kar po poteh nad predor (315 m) železniške proge nekoliko severneje nad postajo Dolga gora (Lipoglav). Od tu do Zupanciča so bolj redke markacije (žig Stajersko-zagorske poti, ostanki mlina na veter), dalje do Boča čez Pečico pa je bilo bolje. Hoje z železniške postaje na Boč je dobre tri ure. Pri odcepu poti proti Sladki gori (neobvezna točka razširjene slovenske poti, 30 min.) je na tabli zapisano: Boč 2^h in 15 min., Loče 2^h, Žička kartuzija 5^h.

Šli smo do Špitaliča pri Slovenskih Konjicah in mimo cerkve Marijinega oznanjenja, o kateri nam je povedal nekaj podatkov novi župnik. Od tod smo krenili na jug po celcu v breg čez Stare slemene, Grušce, po vinorodnih holmih in navzdol v Vodule. Od tu smo se po severnem gozdnatem pobočju dvignili na Uršulo (464 ali 461 m), kjer stoji blizu cerkve sv. Uršule lovski dom (v zakupu, odprt konec tedna); tam je bil zaključek pohoda.

V tem času so podelili 1206 značk (781 za prvič, 300 bronastih, 82 srebrnih in 43 zlatih). Udeležencem, ki so opravili vseh 10 pohodov, so podelili priznanja (bilo jih je 11 ali 12,6% iz 6 PD). Pohodna kolona je bila vodena, del poti pa je bil posebej označen s tablam, ki so jih postavili za ta pohod.

Na sv. Uršulo je vodila označena pot. Že samo vzpon nanjo in razgled z nje je vreden obiska. Iz Celja vozi avtobus na progi Celje–Pletovarje (avtobusna postaja Dramlje–Ratajč). Iz Dramelj mimo cerkve sv. Ilje (čebulast zvonik je še krit s skrilom in že nekaj let čaka na popravo!) je pol ure hoje po asfaltni cesti, vozni poti ali stezah do vrha. Z naslednjega postajališča (Vodule, kapela na vrhu klanca) je po severnem gozdnatem pobočju (kolovoz, steza) do cerkve dobrih 15 minut. Spustimo se lahko (po razgledu in počitku) pod avtocesto po vaških poteh na Ponikvo, kjer se ustavlja več vlakov. Morda je to izziv za tiste, ki se jim drugod zdi preveč markacij. Res to niso skalni vršaci, pa so vseeno vredni obiska; plezarije tu ni.

B. J.

Dramlje–Žiče–Uršula

Je res pust kriv, da je bila udeležba drameljskega pohoda tako skromna, pa prav na deseti pohod? Težko je reči, a približno 70 ljudi je res katastrofa za organizatorja, še posebej, ker so naročili avtobus z železniške postaje Sentjur v Dramlje in popoldne nazaj. S celjskim se nas je pripeljalo osem planincev (naj mi nihče ne zameri, če sem se za enega zmotil), z mariborske strani jih pa tudi kaj več kot dvajset ni bilo; ostalo so bili domačini in še nekateri s svojimi prevozi.

Ob 8. uri smo družno krenili po že znani poti, ki je bila po dolgem času zasedena, cesta orana, prečne poti pa smo si »oralci« sami, saj snega ni bilo več kot za dober pėdenj. Čaj nas je že čakal na običajnem mestu, kamor prisopihamo po slabi uri že kar dobro razgreti, saj se nam je v hrbet že močno upiralo sonce. Po krajšem postanku smo hodili še enkrat toliko in že smo bili na Zg. Slemenih, tu pa se je že

prilegel bolj pošten prigrizek, pa tudi dobrote iz hiše so nam bile na voljo. Do Žiž oziroma samostana je bilo dobre pol ure, samostan pa je še vedno tak, kot ga gledamo že leta – razvalina. Od tu pa nas je letos prvič peljala pot navzdol po cesti skozi Špitalič, Grušce in Vodule na Uršulo, markanten hrib streljaj od Dramelje, na jugu posejan z vinogradi, katerih kapljico smo preizkusili tudi v lovski koči, kjer je bil zaključek tega res domiselnega podaljška poti, ki nas je pripeljala skozi še neznane vasi nazaj v Dramlje.

Stanč

Pohod na Arihovo peč

Trinajsti zimski pohod na Arihovo peč na avstrijskem Koroškem je popolnoma uspel. V nedeljo, 3. marca, se je **pri Polancu** na Čemernici (Hodnina) nad Šentjakobom že zgodaj zjutraj zbralo prek 600 ljudi, da bi se udeležilo tega tradicionalnega zimskega pohoda, ki ga organizirajo Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo iz Celovca in SPD Rož v Šentjakobu. Običajnega smučkega teka letos sicer ni bilo, kljub temu pa je prireditelj upravičila svoj namen: po eni strani je bila tudi letos družabno srečanje Slovencev z obeh strani meje, obenem pa so se številni udeleženci tudi poklonili spomni na partizanske borbe, ki so bili pobiti pod Arihovo pečjo.

Letošnji pohod je bil prav v tem smislu edinstveno doživetje. Od 9. ure dalje se so množice udeležencev pomikale po strmini navzgor proti koči Slovenskega planinskega društva nad Arihovo pečjo. Mnogi so se ustavili ob spominskem obeležju za padle partizane. **Peter Kuchar** je v kratkem nagovoru spomnil na njihovo usodo, potem pa se je nadaljevala vneta razprava pred planinsko kočjo. Tam in pri startu so se udeleženci lahko tudi okrepčali, vsem pa je bilo skupno mnenje: tudi prihodnje leto se bomo udeležili tega pohoda.

Medtem ko so organizatorji izmenjali izkušnje in utrdili prijateljske vezi s planinskimi društvi iz sosednje Slovenije, so nekateri udeleženci prejeli posebno odličje. Tisti, ki so dokazali, da so se pohoda udeležili vsaj že petič, so prejeli zlato značko. Teh je bilo letos že kar precej: **Manfred Ropač, Hinko Lebinger, Hanzi in Maja Millonig, Dolfe Urbanec, Ivan Juhart, Franc Pušar, Janez Paušek, Marjan Požar, Andrej Trdina, Karl Rudolf, Božidar Fürst, Lisi Ropač in Nadja Notsch.**

(Slovenski vestnik, Celovec)

Tečaj na Menini planini

Planinsko društvo Gornji Grad je tudi letos organiziralo smučarski in planinski tečaj na Menini planini.

V soboto, 26. januarja, se je pred trafiko v Gornjem Gradu zbralo okoli 60 planincev, med katerimi so bili tečajniki, njihovi starši in vodiči. Odšli smo na Menino, smuči in nahrbtnike pa nam je del poti peljal voznik s traktorjem. Na Semprimozu smo dobili dober, topel čaj, ki nas je okrepčal, na vrhu Menine pa so nas čakale

dobre domače klobase in čaj. Že prvi dan smo se smučali na terenu, ki je bil kot nalašč za nas. Naučili smo se že nekaj likov, ki so nam prišli prav pri ocenjevanju in pri tekmah. Naslednje dneve smo imeli razdeljen program – nekaj iz planinstva in nekaj iz smučanja. Odšli smo na turno smučanje od doma do Vivodnika, nato pa smo se spustili do Snežne jame in skozi gozd na smučišče. Odšli smo tudi v Jespo, v kateri sta nam **Dani Fale** in **Franček Pahovnik** pokazala, kakšno je najvarnejše plezanje v gorah. Dvakrat sta se spustila z vrha. Imeli smo tudi predavanje o gorskem reševalnem čolnu.

Ob večerih smo imeli zabave, gledali smo diapozitive, imeli predavanja, včasih pa smo tudi zapeli in zaplesali. Zadnji večer smo imeli podelitev medalj, ki so si jih zaslužili smučarji na dopoldanskem tekmovanju.

Smučarski del tečaja je vodil **Ivko Poličnik**, vodja tečaja je bil **Gugi Fale**, po čigar zaslugi se je tečaj dobro iztekel, odlični kuharici pa sta bili **Marija Slatinšek** in **Fanika Repenšek.**

Jana Osovniker

PD Šoštanj pripravlja kroniko

Letošnjo prvo februarso soboto so se šoštanjski planinci zbrali na letni konferenci, na kateri jih je za uvod **Ivč Kotnik** s sliko in besedo popeljal od bližnjih slovenskih gorá do daljne Himalaje, za prijetno vzdušje pa so poskrbeli tudi člani Šaleškega okteta, ki so zapeli tri pesmi.

V nadaljevanju je predsednik upravnega odbora **Vinko Pejovnik** v strnjenih mislih kritično spregovoril o preteklem obdobju, tako uspešnih kot težavah. Prvih je bilo znatno več, saj so številne slikovite gore izredno blizu. – Društvo je zadnja leta štelu okoli 300 članov. Letos so se udeležili že dveh pohodov, Rogla-Osankarica in 9. izleta Zdravju naproti. Iz nagovora podpredsednika **PZS Jožeta Dobnika**, ki je nekoč deloval v Šoštanju, je bila razvidna dolga in bogata zgodovina društva: kmalu bo 90 let organizirane planinske dejavnosti v Šaleški dolini. Šoštanjsko društvo je bilo ustanovljeno leta 1904 kot osma podružnica SPD v Ljubljani in se je imenovala Šaleška podružnica SPD. V četrtem desetletju društvenega delovanja so zgradili razgledni stolp na Špiku in kočjo na Smrekovcu, po 2. svetovni vojni pa niso obnovili požgane kočje, ampak so se lotili gradnje nove v Šentvidu, ki so jo pozneje imenovali po svojem agilnem predsedniku **Stegnarju** Andrejev dom na Slemenu. Mimo kočje sedaj poteka najbolj znana in priljubljena slovenska planinska pot, slovenska transverzala številka 1 od Maribora do Ankarana; zamislil si jo je **Ivan Šumljak** iz Maribora, ki je otroška leta preživel v Šoštanju.

V razpravi so na občnem zboru sodelovali še predstavniki PD Šoštanj in Velenje. Slišali smo zanimive in tehtne pobude za povečanje članstva, popestritev programa dela in izboljšanje financ (pridobitev manjše pisarne, obiski poverjenikov, povezava s podjetji). Na pobudo dolgoletnega in aktivnega člana **Viktorja Kojca** so sprejeli sklep, da vse pomembnejše dogodke iz

bogate preteklosti društva zberejo v brošuri in jo izdajo do 90-letnice, da obiščejo nekaj bivših aktivnih članov, ki se zbora niso udeležili, da spet predlagajo nekaj planincev za častne znake PZS, **Maks Korošec** pa je posredoval predlog, da bi bila v kratkem v Topolšici seja UO PZS in hkrati okrogla miza o gorskem kolesarstvu.

Izvolili so tudi nov upravni odbor in za predsednika izbrali **Andreja Tamšeta**, za tajnico pa **Zinko Moškon**. Zbor se je končal, kot se je začel: s petjem ob spremljavi citer.

Miroslav Žolnir (Naš čas)

Lisca, biser Zasavskih gorá

Prve februarske dni je skupina planincev-železničarjev iz Zagreba odšla iz zasneženega glavnega mesta Hrvaške in se iz Brega napotila prek Razborja in Lisce do vrha hriba, kjer sta Jurkova kočica in Tončkov dom, meteorološka postaja Slovenije in nekaj smučarskih vlečnic. Prvi del poti do cerkvice Šentjošta je bil precej spolzek, dalje pa je bila pot lepa. Jurkova kočica je bila zaprta, v Tončkovem domu pa je bilo zelo prijetno in toplo, domačini so bili izredno gostoljubni, cene pa celo precej nižje kot v dolini. Čeprav je bilo smučarjev malo, so vlečnice vendarle obratovale. V koči smo se srečali s slovenskimi planinci, ki jim je bila Lisca le vmesna postaja na njihovi turi proti cerkvi sv. Lovrenca (711 m) in dalje proti Kozjemu.

Grebenske trate nad domom so prekrasne za sprehode, čeprav je med našim obiskom nekoliko pihal zahodnik. Do tisoč metrov nadmorske višine so bili lepi razgledi, višje pa je bilo oblačno.

Zares je prav lepo na Lisici, ki jo imenujejo biser Zasavskih gorá. Do tja je mogoče priti po asfaltni cesti iz vasi Breg (10 km), medtem ko traja hoja iz Brega dve uri in iz Sevnice tri ure. Ob lepem vremenu je z Lisce mogoče videti do Grossvenedigerja (3360 m), Velikega Kleka (3796 m), Julijskih Alp, Mangarta, Nanosa, Snežnika, Kočevskega Roga, Gorjancev, Velebita, Zagrebačke gore, Donačke gore, Pohorja in še kam. Nedaleč od tod je Jurklošter, kjer so leta 1172 postavili kartuzijanski samostan.

Josip Sakoman

Skoraj 1300 članov PD TAM

Planinci PD TAM so imeli 15. februarja svoj občni zbor, na katerem so pregledali rezultate delovanja v zadnjem letu že 33-letnega obstoja. Predsednik **Miro Marušič** je v svojem poročilu najprej govoril o krizah po svetu in preprih v Jugoslaviji, »vendar smo si planinci vseh narodov in narodnosti, ki se srečujemo v hribih, tovariši in bomo to tudi ostali«. Dejal je, da je lani PD TAM štelo 1291 članov – pa ne le iz PD Tovarne avtomobilov Maribor, ampak tudi iz številnih drugih mariborskih tovarn in šol, ki so združeni pod streho PD TAM. Članstvu je sporočil spodbudno novico, da sta v začetku letošnjega februarja TAM Maribor in PD TAM Maribor sklenila pogodbo o pokroviteljstvu: planinci bodo v okviru svojih dejavnosti uporabljali

naziv TAM, ki je že sicer sestavni del društvenega imena in nudili strokovno pomoč pri organiziranju rekreacije zaposlenih v tovarni, tovarna pa bo krila najemnine za društvene prostore PD.

Predsednik Marušič je povedal, da je matično društvo imelo lani 26 članskih izletov, načelnik mladinskega odseka **Mladen Leskovar** je poročal o 8 izletih z 288 mladimi udeleženci in o planinskem taboru v Logarski dolini, načelnik alpinističnega odseka **Andrej Napotnik** pa o delu 21 društvenih alpinistov (od tega 15 aktivnih), ki so lani opravili 300 alpinističnih vzponov, o tem, da so se trije njihovi alpinisti lani udeležili alpinistične odprave na Nanga Parbat in da se plezalci usposablajo za plezanje tudi na umetni plezalni steni v telovadnici v Rušah.

Na občnem zboru so najzaslužnejšim članom podelili priznanja. Srebrni častni znak PZS so dobili **Miran Tarkuš**, **Stanka Demšič** in **Ivan Filipič**, srebrni znak PZJ **Miro Marušič**, diplome **Mladen Leskovar**, **Franci Tancer** in **Otmar Zelenko**, pohvale **Sašo Kontler**, **Mitja Plohl**, **Boštjan Slatenšek**, **Vika** in **Ivan Lorenčič** ter **Jelka** in **Ivan Novak**.

Generalni direktor TAM **Maksimilijan Senica** je v nagovoru dejal, da bo PD TAM deležen (pač v okviru možnosti) maksimalne podpore tovarne, predsednica meddruštvenega odbora Podravja **Slavica Tovšak**, ki je občni zbor pozdravila tudi v imenu PZS, pa je prisotne seznanila z veliko letošnjo planinsko akcijo Planinci pometamo pred svojim pragom.

Po uradnem delu je **Samo Znidaršič** predvajal diapozitive in pripovedoval o vzponu na Nanga Parbat, temu pa je sledila zabava s plesom.

Miro Marušič

Železničarji čutijo pripadnost svojemu PD

Planinci smo veseli in zdravi ljudje in takšen »trend« se bo nadaljeval tudi v prihodnje. To so potrdili pri Planinskem društvu Železničar iz Ljubljane, ko so 23. februarja »zvabili« na svoj občni zbor kar 210 svojih članov in simpatizerjev. Uradni del je bil letos prav kratek – v glavnem samo poročila in volitve, tako da je nekatere kar nekoliko motilo, ko po poročilu o dejavnosti v zadnjem letu ni bilo nobene razprave, pa tudi ob prvotnih predlogih za društvene funkcije ni bilo dodatnih predlogov. Tako je predsednik (stari in novi v eni osebi) po volitvah potožil, da je v društvu in v njegovih organih vedno več upokojenecv, čeprav bi se moralo vključiti več mlajših. Pa se društvena mladina sploh ne pritožuje, češ da je odrinjena od društvenega dela in odločanja!

V ožjih krogih smo na tem občnem zboru po uradnem delu nekateri razmišljali o potrebi, da bi organizirali še več družinskih izletov v naravo. Prav lepo je bilo videti in slišati, ko se je kar za tri avtobuse (predvsem) družin lani odpeljalo na jug in vzhod Jugoslavije, kar pomeni, da je za takšne oblike dela zanimanje. Ko smo v družabnem delu občnega zbora komentirali predavranje in diapozitive društvenih alpinistov, ki so zadnji čas plezali po himalajskih, kanadskih in

južnoameriških gorah in utirali (tudi) prvenstvene slovenske smeri (pa tudi dekleta so bila zraven), smo ugotovili, koliko zmore mlad človek v gorah v primerjavi s tistim, ki gre, recimo, na Šmarno goro. Toda tako enim kot drugim je takšna hoja po gorah v velikansko zadovoljstvo.

Mnogi so se na večer društvenega občnega zbora pošteno naplesali, drugi pa, ki jim hrup v ljubljanskem Domu JLA, kjer je bil občni zbor, ni bil všeč, so se dogovorili, da bodo pogovore nadaljevali v mirnejšem okolju na planinskih poteh.

Fran Vodnik

Pohod na Hom

V nedeljo, 10. marca, je bil že četrti planinski pohod žensk na Hom (608 m). Start je bil s treh mest, skupni cilj pa je bil pri planinskem domu na Homu. Kljub slabemu vremenu je bilo vpisanih 71 pohodnic. Letos so dobile prvič nov pohodni kartonček, ki ima na naslovni strani simboliziran nagelj. Na njem je zapisano, da bodo tiste, ki pridejo drugo leto petič, dobile bronasto značko. Vsem pohodnikom so zapele učenke osnovne šole Griže, slišali smo dve priložnostni deklamaciji in učenec je zaigral kot cel orkester, čeprav smo včasih slišali le glas harmonike.

Najstarejša udeleženka je dobila v spomin sliko, tudi najmlajše niso pozabili. Vse udeležence je nagovoril **Srečko Čulk**, predsednik PD Zabukovica, ki je bilo organizator pohoda. Med drugim je dejal, da bodo s pohodi nadaljevali na ta ali oni dan: saj je bistvena hoja in prijateljski klepet pri postojanki. Vsem organizatorjem gre tudi priznanje za njihov prostovoljni prispevek k uspehu pohoda.

B. J.

Prostovoljno delo v arboretumu

Kot vsako pomlad že vrsto let tudi letošnja Arboretum Volčji potok organizira pomladansko čiščenje parka. To čiščenje obsega grabljenje odpadnega listja in izravnavanje krtin.

Arboretum Volčji potok je kulturnoprosvetna ustanova vsesplošnega pomena. Velik je 80 hektarov, ima pet jezer in 30 hektarov gozda. Tu je bogata zbirka bukev, brez, hrastov, lip, javorov, pacipres, japonskih češenj, smrek, tis in še mnogo drugega. Nekdanji Souvanov park je leta 1950 Zavod za spomeniško varstvo Slovenije zavaroval kot dragoceno kulturno dediščino. Ves kolektiv Arboretuma se zelo trudi za očuvanje in vzdrževanje parka.

Bivši direktor Arboretuma **inž. Miha Ogorevc** ima veliko zaslug za njegovo urejevanje in vzdrževanje, njegova pa je tudi »zasluga«, da se je v parku začelo pomladno čiščenje s pomočjo zunanjih ljudi.

»Razlog za uvedbo pomladanskega čiščenja z ljudmi od zunaj je bilo težko gospodarsko stanje arboretuma po gospodarski reformi leta 1964/65.« je dejal. Arboretum je ostal brez materialne družbene podpore. Večino delavcev, ki je bila dotlej namenjena za vzdrževanje arboretskega parka, smo morali zaposliti po številnih objektih, ki smo jih urejali po vsej Sloveniji. Profesionalna

zavzetost ni dovoljevala, da bi arboretum pustili propasti. Tako zelo sem se uživel v bivšega lastnika, ki je ustvaril ta čudoviti objekt in v plemenito idejo **prof. Jegliča**, da naj bi to v bodoče bil kulturni biser slovenskega naroda, da za nič na svetu ne bi dopustil, da zbledi moč njegovega sijaja. Tako se je v sili razmer rodila ideja o prostovoljnem spomladanskem čiščenju arboretuma. Nekaj let so v akciji sodelovali samo vaščani Volčjega potoka, kasneje pa vse bolj množično tudi Radomljani, Domžalčani, lhanci ter v osemdesetih letih tudi Ljubljančani (Planinsko društvo Viharnik in drugi planinci).«

Inž. Miha Ogorevc tudi meni, da bi se slovenska družba v vsakem primeru morala vključiti v dogajanja v arboretumu, saj je sicer samo vprašanje časa, kdaj bo spremenil svojo plemenito namembnost.

Ker je park Arboretum Volčji potok od vseh nas, bi bilo lepo, da se pomladanskega čiščenja udeležimo v čimvečjem številu. Delo je lahko, z grabljami znamo kolikortoliko ravnati vsi, močnejši pa odnašajo veje na kupe. Je pa lep občutek po končanem delu, da si tudi sam nekaj prispeval k lepoti in vzdrževanju parka. O akciji nas bo Arboretum obvestil po sredstvih javnega obveščanja.

Marinka Petančič Jecelj

Zimski Javornik (23. 12. 1990)

Kakšen dan! Da ga vikaš in samo želiš si, da bi bilo venomer tako na poti v kraljestvo narave. S pogledom zarjameš vso skalnato verigo od Julijcev prek Karavank do Kamniških Alp in vsi vrhovi so obdani s čisto, belo snežno preprogo. Sam pa si malo nad dolino, prestopaš v nadelane stopinje v belo sijočem snegu in se samo oziraš – v belo dolino pod seboj in bele vršace nad seboj. Počutiš se kot mogotec, ki mu z enim samim pogledom uspeva zaobjeti pokrajino nebeškega stvarjenja. Predajaš se tej harmoniji in enako čutiš tudi v sebi. Tišina in mir se prepletata z nežno melodijo prepogibanja dreves in rahlim šepetom vetra, ki pa vse bolj izostruje svojo moč in prehaja v bučne sunkne burje. Seveda občutiš tudi ledeno žvižganje okoli ušes. In ko presečeš stopiš v topel prostor planinske postojanke, še kako občutiš bolečino ponovnega pretakanja življenjsko pomembne tekočine. Lica zažarijo, oči se zbistrijo, okončine okrepijo, na obraz pa se prikrade prijeten nasmešek tihе sreče.

To doživljanje je res v lasti človeka. Nekaj, kar povzroči odzive le v njem samem. Kako, za koliko časa, zakaj pravzaprav, na to si mora vsak sam odgovoriti. Saj tudi vsak sam bedi nad svojim zadovoljstvom in želi početi le to, kar ga resnično radosti. In če je ob tebi nekdo, ki te vodi po vseh teh prostranostih... Oh, mar se zavedaš te skrite sreče? Več kot očitno je, da je ta neoprijemljiva sreča le skup drobnih trenutkov, ki se jih niti ne zavedaš in o katerih pričneš razmišljati šele tedaj, ko že vse zdrvi mimo tebe z neustavljivo hitrostjo. Saj v naravi ni prostora za osamljenost, a fizična prisotnost nekoga olajšuje premagovanje ne le planinskih, ampak vseh zastavljenih poti. In občutek delitve

in prilagajanja drugemu: tega šele pridobiš, ko se nekemu posvetiš in z njim zaživiš.

Tako se kot velika družina vzpenjamo proti vrhu Javornika. Od vseh izžareva eno samo hrepenenje in nikakor ni moč prezreti isker v obeh. Te skromne lučke, to živo govoroči s prefirjenim nasmehom ali nastajajočimi gubami res ne moreš zatajiti. Človek, bodi zadovoljen sam s seboj in vse se bo smejalo s teboj! Ne glede na letni čas in kamorkoli te že vodi korak, naj te spremlja **Zlobčeva** pesnitev:

So poti, ki vabijo.

So poti, ki si jih jemlješ s silo.

In je pot, ki je ukaz človeku.

Mojca Krže

Vremensko pester pohod na Snežnik

Na 17. zimskem vzponu na Snežnik 9. in 10. marca letos so bili organizatorji, PD Ilirska Bistrica, do pohodnikov še pozornejši kot prejšnja leta; marsikoga, tako tudi skupino Hrvatskega planinskega društva Železničar iz Zagreba, so posebej pozdravili že v Ilirski Bistrici, naj-pozneje na startu pa so vsakemu dali navodila: da bo vreme oblačno, da je mogoče pričakovati padavine, da je temperatura na Sviščakih pet stopinj in na vrhu nič stopinj in da je po poti med 30 in 150 centimetrov snega. V planinskem zavetišču na vrhu se udeleženci pohoda niso dolgo zadrževali: popili so čaj, kupili razglednice in jih žigosali z žigi Snežnika in s posebnim pohodnim žigom, žigosali pa so tudi kontrolne kartončke. Na vrhu je bilo zelo malo snega, ker je skoraj vsega odnesla burja. Bil pa je zato toliko večji razgled, tako na Risnjak, Snježnik in še nekatere vrhove, ki so bili pokriti s snegom. Že na vrhu je začelo snežiti in med potjo navzdol se je sneg spremenil v dež. Ko se skupina zagrebških »železničarjev« vrnila na Sviščake, ji je mož iz vrha PD Ilirska Bistrica **Vojko Čeligoj** izročil diplomo v znak priznanja za stalno sodelovanje na zimskih pohodih Sviščaki-Snežnik (1796 m).

Josip Sakoman

Zimska pravljica na Koprivniku

V turbnem, meglenem jutru smo se odpravili proti Škofji Loki. Bil je prazničen dan. Tokrat sem vodila pohod na Koprivnik.

Že na cesti od Škofje Loke proti Poljanam smo videli posledice zadnje povodnji, od Poljan proti Žetini pa je bilo še huje.

V megli smo šli skozi vas in se vzpeli po pobočju Koprivnika. Na poti proti sedlu Črni kal so se začele trgati megle. Kot ogromni kosmi vate so se cefrale, se dvigale v višave in nam odkrivale koščke modrega neba. Pod nami pa je ostajalo brezmejno morje te nacufane vate. Počutila sem se, kot da smo prišli v drug svet. Nikjer žive duše, samo mi trije – moj sin, moja prijateljica in jaz. Nad nami se je bočila modrina neba, ki jo je le še tu in tam pokrivala bela krpa, pod nami pa brezmejno belo morje.

Po strmem grebenu smo se nekajkrat morali

plaziti pod vejami smrek, ki jih je teža snežne odeje pripognila čisto do tal. Ta pravljico beli svet se je spremenil pod vrhom, ko so listavci zamenjali smreke. S svojimi golimi vejami niso bili tako lepi kot s snegom obložene smreke, so pa bili prav lučesno resni s svojimi črnika-stimi, skrivenčenimi vejami.

Na vrhu smo si v celec steptali ploščad, na kateri smo pomalicali. Predali smo se soncu in tisti posebni tišini, ki jo lahko ustvari samo nedotaknjena zimska pokrajina. Čisto potihem, kot bi se bale, da nas bodo zmotile, so se nam približale planinske kavke, ki smo jim postregli z drobtinami. Ko so jih pozobale, se jim ni dalo nikamor. S svojimi rumenimi kljuni in črnimi plašči so bile na belem snegu kot čudovit barvni kontrast.

Kot da bi nam hotel ta pravljico lep dan še nekaj podariti, so iz megle pokukale ostrice Julijskih Alp.

Daleč na obzorju, kjer sta se sešla modro nebo in belo morje, so se prikazale najprej Julijske, za njimi Karavanke in potem še Kamniške. Kot bi se v velikem polkrogu iz meglenega morja počasi dvigala veličastna kulisa. Prizor je bil pretresljivo lep.

Sonja Škapin

Še so mecen

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

OŠ Senovo	100 din
France Škrbec , Ljubljana	300 din
Anica Horvat , Zg. Kungota	100 din
Jožica Kabaj , Maribor	150 din
Jože Dobnik , Ljubljana	450 din
Franci Ekar , Kranj	450 din
Albin Vengust , Ljubljana	600 din
Lojze Budkovič , Boh. Bistrica	100 din
Marinka Petančič Jelc , Ljubljana	200 din
Irena Curk , Ajdovščina	400 din

V gotovini so prispevali za Planinski vestnik:

Jožefa Gabrovšek , Ljubljana	500 din
Sonja Kaizer , Maribor	100 din

PC Celje namesto venca na grob

Gustavu Grobelniku	500 din
Dragan Zupan , Nemčija	436 din

Miha Potočnik, Ljubljana, namesto cvetja na grob **dr. Andreju Robiču**

500 din	
---------	--

V korist Gorske reševalne službe so odstopili avtorski honorar:

OŠ Senovo	100 din
Helena Giacomelli , Domžale	400 din
Rudi Klinar , Ljubljana	700 din
Tomaž Ravnihar , Tržič	200 din

Planinskemu društvu Luče sta ob poplavih v Savinjski dolini prispevala:

Marijan Gantar , Idrija	300 din
Dragan Zupan , Nemčija	900 din

Za Alešev sklad sta prispevala:

Tomaž Banovec , Ljubljana	800 din
Marija Vild , Murska Sobota	700 din

Vsem tem in tudi vsem tistim mecenom, ki nočejo biti poimensko navedeni, se prejemniki lepo zahvaljujejo.

SEZNAM IN CENE PLANINSKIH EDICIJ

Zemljevidi

Cene v dinarjih

Gorski Kotar – 1:100 000 (1. izd. 1990)	70
Krn s Kobaridom – 1:25 000 (1. izd. 1990)	70
Stol in Begunjsčica – 1:25 000 (1. izd. 1990)	70
Trenta – 1:25 000 (1. izd. 1990)	70
Okolica Ljubljane – 1:50 000 (1. izd. 1990)	70
Kranjska gora z okolico – 1:25 000 (1. izd. 1990)	70
Rogaška Slatina z Bočem in Donačko goro – 1:25 000 (1989)	70
Julijske Alpe – Bohinj – 1:20 000 (8. izd. 1990)	70
Julijske Alpe – Triglav – 1:20 000 (5. izd. 1990)	70
Grintovci – 1:25 000 (1. izd. 1987)	70
Julijske Alpe – vzhodni del – 1:50 000 (8. izd. 1989)	70
Julijske Alpe – zahodni del – 1:50 000 (8. izd. 1990)	70
Triglavski narodni park – 1:50 000 (5. izd.)	v pripravi
Karavanke – osrednji del in Grintovci (3. izd. 1988)	70
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco – 1:50 000 (6. izd. 1990)	70
Pohorje – vzhodni del – 1:50 000 (2. izd.)	v pripravi
Pohorje – zahodni del – 1:50 000 (4. izd. 1990)	70
Posavsko hribovje – 1:100 000 (1. izd. 1986)	70
Škofjeloško hribovje – 1:40 000 (3. izd. 1988)	70
Storžič in Košuta – 1:25 000 (1. izd. 1988)	70
Gorenjska – Bled, Bohinj, Kranjska gora – 1:50 000 (2. izd. 1988)	70
Peš pot E 6 – YU – zemljevidi – 1:50 000	70
Slovenska obala in zaledje – 1:50 000 (3. izd. 1989)	70
Istra – 1:100 000 (1. izd. 1990)	70
Pomurje – 1:75 000 (1. izd. 1990)	70
Bovec z okolico – 1:25 000 (4. izd. 1988)	70
Sjeverni i srednji Velebit – 1:50 000 (1. izd. 1987)	—
Durmitor i kanjon Tare – 1:25 000 (1. izd. 1983)	—

Vodniki

Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji (Dobnik, 1. izd. 1989)	200
Slovenske planinske kočice (Rapoša, 1. izd. 1990)	115
Kamniške in Savinjske Alpe	v pripravi
Julijske Alpe	v pripravi
Karavanke (Klinar, 2. izd. 1983)	150
Vodnik po Zasavskem hribovju (Pergar, 1. izd. 1978)	150
Po gorah severovzhodne Slovenije (Ficko, 1. izd. 1980)	150
Turni smuki (Črnivec-Praček, 2. izd. 1985)	150
Bil sem na Triglavu (Krišelj-Petkovšek, 2. izd. 1983)	v tisku
Triglavski narodni park (Fabjan, 1. izd. 1985)	260
Planine Hrvatske (Poljak, 3. izd. 1986)	200
Planinarske kuće i domovi u BiH (Hadžialić, 2. izd. 1984)	—
Durmitor i kanjon Tare (Cerović, 2. izd. 1984)	—

Vodniki in dnevnik po veznih poteh

Vodnik po Slovenski planinski poti (6. izd. 1988)	150
Dnevnik po Slovenski planinski poti (1990)	50
Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana E-6 YU, skice (1984)	40
E7 – evropska peš pot od Sotle do Soče (3. izd. 1988)	40
Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije (1. izd. 1980)	—
Dnevnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	20
Loška planinska pot (5. izd. 1973)	30
Ljubljanska mladinska pot (1. izd. 1984)	30
Koroška planinska mladinska transverzala	30
Dnevnik bratske planinske poti Ljubljana–Rijeka	—
Kamniška planinska pot (1983)	30
Vodnik in dnevnik po planinski poti XIV. divizije (1984)	20
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	50
Kajakaški vodniček po slovenskih rekah (1986)	v tisku
Jezerska planinska pot – 90 let Češke kočice (2. izd. 1990)	30

Alpinistični vodniki

Naš alpinizem (Kajzelj-Drofenik, 2. izd. 1982)	150
Gorniška pot iz Planice na Pokljuko – PP (1989)	v tisku
Kamniške in Savinjske Alpe – Logarska dolina, Matkov kot – Peči (Golnar, 1982)	70
Lučka Bela – Robanov kot (Golnar, 1984)	v pripravi
Repov kot – Kamniška Bela (Golnar, 1987)	70
Kamniška Bistrica – zahodni del (Golnar, 1988)	70
Tri Cine (Mihelič, 1987)	70
Kotečnik (Bedrač-Simončič, 1989)	70

Vodniki v tujih jezikih in večjezične izdaje

Die Slowenische Berg-Transverzale (2. izd. 1979)	100
Triglav – ein kurzer Führer (1980)	v tisku
How to climb Triglav (2. izd.)	v tisku
Triglavski narodni park – štirjezična brošura (1983)	50
50 izbranih dvatisočakov (Stele, trijezični slikovni vodnik)	100

Kamniške Alpe – Ravenska Kočna – Kletterführer (1977)	90
Pot prijateljstva treh dežel (trijezični vodnik)	50
Zaščiteni območja (treh dežel) – Naturschutzgebiete – Zone Protette (1981)	100
Slovarček za planince (tridelni, trijezični) – Wörterbuch für Bergsteiger – Vocabolario per alpinisti (1986)	100

Vzgojna literatura

Planinska šola (2. izd. 1983)	50
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom, 1982)	30
Planinski vodnik (1983)	70
Hoja in plezanje v gorah (Mihelič-Škarja, 3. izd. 1984)	100
Nevarnosti v gorah (Šegula 1979)	50
Sneg, led, plazovi (Šegula 1986)	50
Pozor, plaz (1980)	10
Narava v gorskem svetu (Selan, 2. izd. 1982)	50
Zavarovane rastline (Skoberne, 2. izd. 1990)	50
Triglavski narodni park (Skoberne)	115
Oris zgodovine planinstva (Strojin, 2. izd. 1978)	50
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti (1982)	50
Trije Tomiški planinci (Strojin, 1981)	50
Dr. Henrik Tuma (Strojin, 1976)	50
Jakob Aljaž (Svoljšak, 1989)	50
Naša alpinistična misel (Zbornik, 1988)	—
Planinarstvo i alpinizam (Smerke, 1989)	200
Prehrana v gorah (2. izd.)	v pripravi
Vremenslojve za planince (2. izd.)	v pripravi
Podhladitev, omrzline in druge poškodbe zaradi mraza (1990)	100

Druge edicije

Dnevnik ciciban-planinec (1988)	20
Dnevnik Mladi planinec 1991	25
Igre (1981)	50
Planinska pesmarica	80
Razgled s Triglava (1978)	20
Razglednice s Triglava	10
Zdravljica – razglednica (Balant)	5
Deset let šole za gorske vodnike v Nepalju (1990)	100
Trikotnik (Komprej, 1986)	70

Našitki in nalepke

Planinska zveza Slovenije – našitek	20
Planinska zveza Slovenije – nalepka	10
GS – našitek Gorske straže	20

Značke

PZS – Planinska zveza Slovenije	30
PZS – 90 let SPD	10
PD Ljubljana matica – 90 let	10
Savinjska podružnica SPD – 90 let	10

Drugo blago

Vpisna knjiga za vrhove	200
Vpisna knjiga za planinske postojanke	300
Članske izkaznice	10
Izkaznice gorske straže – GS	10
Članski karton	2
Nakaznica za prenočišče (1990)	40
Zastava PZS – velika	800
Trikotna ruta za prvo pomoč	30
Priznanja PD	20

Popust ob nakupu

Pri nakupu 5 ali več izvodov enakih planinskih edicij, ki jih je izdala ali odkupila PZS po lastni ceni, priznamo 15% popusta. Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni **PZS, Ljubljana, Dvorčakova 9, v ponedeljek od 14. do 19. ure ali od torka do petka od 8. do 14. ure.**

Maloprodaja je tudi v pisarni Planinskega društva **Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah**, na sedežih **planinskih društev in v planinskih kočah** po vsej Sloveniji, kjer je možno dobiti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih. **Cene veljajo od 1. 3. 1990.**

Informacije

Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova 9, 61000 Ljubljana, telefon (061) 312553 ali 315493.

Planinski vestnik že skoraj célo stoletje beleži zgodovino slovenskega gorníštva, spremlja največje dosežke domačega in tujega udejstvovanja v hribih, opisuje iskrive prebliske hribolazniškega duhá in srca, odkriva globoke misli izpod visokih vrhov gorá in pameti ter seznanja še z drugimi dogodki, ki bi lahko zanimali planinsko dušo.

Tiha, pa velika želja slovenske planinske organizacije je, da bi do stoletnice Slovenskega planinskega društva bila vsaka slovenska planinska družina naročena na slovenski Planinski vestnik, najstarejši slovenski mesečnik. Na koncu koncev smo Slovenci rojeni med gorami, planinstvo je naša identiteta in Triglav je kar od nekdaj slovenski simbol. Povejte to svojim znancem – in poskušajmo skupaj doseči ta cilj!